

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 911

2. LISTOPADA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

6

Vijeće DSHV-a usvojilo Zaključke o proteklim izborima

Izborna skupština kad uvjeti budu dopuštali

10

Stručno usavršavanje nastavnog kadra

Razmjena iskustva za bolje sutra

12

Petar Pismestrović, karikaturist

Karikatura je eho naroda

29

Tragovi Šokaca iz Bača obilježili 10 godina rada

Lipa si Šokadijo moja

30

XVIII. Pokrajinski susret hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva 2020.* u Somboru

Poezija jača od pandemije

34

Proslava crkvenog goda u Starčevu

Svetom Mauriciju u čast

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Zažmirite i zamislite

Zažmirite i zamislite ovako: Omiljeni ste lik u karikaturama, a onda karikaturistu kome ste neiscrpna inspiracija kao visoki državni dužnosnik ponudite da postane državljanin Vaše države.

Moguće je i tako što, ali ne kod nas, već tamo gdje se kritiziranje vlasti doživljava kao normalan, sastavni dio političkog života. Tamo gdje kritičari vlasti ne postaju državni neprijatelji koje treba diskreditirati i ostaviti bez posla.

Zažmirite i zamislite ovako: Političarka koja na jednoj od društvenih mreža napiše da su Hrvati bolestan narod postane osoba koja skrbi o obrazovanju u jednom od većih gradova (u kome školu pohađaju i hrvatska djeca).

I ako ste možda razmišljali gdje su to karikaturista, kome je u opisu posla i kritika vlasti i njenih dužnosnika, dočekali raširenih ruku, vjerujem da niste imali dileme gdje su škole o kojima treba brinuti spomenuta političarka. Možda niste baš pogodili grad, ali vjerujem da jeste državu u kojoj je tako što moguće. I normalno.

Na našu žalost mi nemamo nikakve veze s onom prvom pričom (osim što je njezin akter s ovih prostora), ali je, opet na žalost, ova druga priča itekako naša, svakidašnja. Toliko naša i svakidašnja da se zbog toga nitko posebno ne uznemirava, nitko nema potrebu da bilo što kaže, objasni, opravda se. I život neće stati. A već sutra nešto drugo bacit će u zapećak akterku ove druge priče.

Recimo pritisak na Savjet za borbu protiv korupcije čija se predsjednica drznula ukazati na moguću korupciju i zlouporabu. U državi iz one prve priče državni organi bi, ne trepnuviši, istražili iznijete tvrdnje. U državi iz druge priče krivci su oni koji su o tome javno progovorili i oni koji su se ohrabрили reći ovima što javno govore, ono što im se svaki dan dešava pred očima. I jedno i drugo je normalno, podrazumijevajuće. Ovisi od toga živite li u prvoj ili drugoj priči.

Zažmirite i zamislite: Gdje bi ste voljeli biti kada otvorite oči?

Z. V.

Komemoracija u Varivodama

Osuda svih zločina i sućut za sve žrtve

»**P**rije 25 godina, mjesec i pol dana nakon dovršetka vojno-redarstvene operacije *Oluja*, kojom je oslobođen velik dio Hrvatske i praktički završen Domovinski rat, ovdje u Varivodama počinjen je težak zločin protiv nevinih i nemoćnih ljudi. U tom je zločinu na svojim kućnim pragovima vatrenim oružjem okrutno pobijeno devet civila srpske nacionalnosti, vaših sumješтана i članova obitelji, i to usprkos tome što na tom području više nije bilo nikakvih ratnih djelovanja. Kao predsjednik hrvatske Vlade, duboko žalim zbog toga te vam u ime Vlade ovdje izražavam sućut za članove vaših obitelji čije živote hrvatska država nažalost nije uspjela zaštititi. Osim što je vaše obitelji zavila u crno, ovaj je zločin i uvreda za suvremenu Hrvatsku jer vrijeđa ljudsko dostojanstvo. On je gaženje onih ideala za koje su se borili ogromna većina hrvatskih branitelja – među kojima su bili i Srbi – koji su časno branili našu domovinu. A borili su se za slobodnu, demokratsku i tolerantnu Hrvatsku, u

kojoj su svi njeni građani ravnopravni«, rekao je predsjednik Vlade Hrvatske **Andrej Plenković** koji je u ponedjeljak sudjelovao na komemoraciji u Varivodama. Poručio je da su ti zločini bili čin pojedinaca, koji su često iz običnog koristoljublja išli u pljačkaške pohode na područje na kojemu još nije bila uspostavljena organizirana civilna vlast, što su iskoristili za svoja kriminalna djela.

Smoci snage i priznati

Obraćajući se pripadnicima srpske zajednice u Hrvatskoj, rekao je kako želi odaslati poruku pomirbe i nade: »To za Hrvate znači smoci snage i priznati da su u Domovinske ratu, premda obrambenom, nažalost počinjeni i zločini nad srpskim civilima koji se nisu smjeli dogoditi, koji nemaju opravdanja i koji zaslužuju svaku osudu i procesuiranje odgovornih, jer Hrvatska se branila od agresije, ne od nedužnih civila. To za Srbe u Hrvatskoj znači smoci snage i priznati da je na Hrvatsku izvršena agresija **Miloševićevog** režima i bivše JNA i da se ne može opravdati oružana pobuna protiv legalno izabrane vlasti i demokratske volje hrvatskog naroda za samostalnom državom, nego da zaslužuje nedvosmislenu osudu, osobito u ovom kraju gdje su još u kolovozu 1990. u susjednim Smrdeljima i Đevrskama podignute prve barikade. To znači i jasno ograđivanje od tadašnje velikosrpske politike u čije su ime tisuće nedužnih ljudi ubijeni diljem Hrvatske i zbog koje su poginule tisuće hrvat-

skih branitelja, među kojima je još uvijek mnogo nestalih, a mnogi zločini su također do danas ostali nekažnjeni«, kazao je Plenković. U pratnji predsjednika Vlade bio je i potpredsjednik Vlade za društvene djelatnosti i ljudska prava **Boris Milošević** iz Samostalne demokratske srpske stranke.

»Ovo je prvi put nakon 20 godina da predsjednik Vlade dolazi na komemoraciju žrtvama koje su nevino stradale. To je jaka simbolična gesta da i ove žrtve ovdje zaslužuju empatiju i poštovanje i da se ne razlikuju od svih žrtava koje su se nažalost dogodile diljem Hrvatske«, kazao je Milošević, nakon čega je prokomentirao Plenkovićevu izjavu da Hrvati trebaju priznati da su napravili zločine, kao što i Srbi trebaju priznati da se dogodio otpor legitimno izabranom vlasti.

»To je ono što sam ja govorio kad sam išao u Knin, da je vrijeme da nakon 25 godina posjećujemo jedni druge, da otvorimo te bolne teme, da je vrijeme da konačno čujemo jedni druge, da čujemo ono što smo možda stajali sa strane, zataškavali. Posljedica tog nedijaloga i zataškavanja je da sad, kad govorimo o Varivodama, još nemamo odgovorne za te zločine. Nažalost, država je propustila postupiti na pravi način kad se zločin dogodio i, možda, u neposrednim godinama nakon toga. Kako vrijeme prolazi, počinitelje je sve teže otkriti. Ostaje samo nada da će oni koji imaju saznanja o tome, prekinuti zavjet šutnje.

Priznao je da ne očekuje revolucionarne pomake u odnosima Hrvatske i Srbije, ali da su 'mali pomaci izgledni'. Također, nije odgovorio na pitanje hoće li prisustvovati i komemoracijama u Škabrnji i Vukovaru. »Sve u svoje vrijeme«, poručio je Milošević.

Poništavanje stereotipa

Specijalni izaslanik predsjednika Srbije za rješavanje pitanja nestalih s Hrvatskom, **Veran Matić**, izjavio je u Varivodama da se nada da će građani i institucije koje imaju informacije o mjestima na kojima se mogu naći stradali surađivati na valu pozitivnih promjena nastalih nakon komemoracija u Kninu i Gruborima koje poništavaju stereotipe da žrtve postoje samo s jedne strane.

Matić je naveo da je izražavanje sućuti i pijeteta prema žrtvama važno i dodao da je na putu ka Varivodama razmišljao i o žrtvama u Škabrnji.

Rekao je da suradnja dva ureda postoji dugo, da je imala uspone i padove, zastoje u pronalaženju nestalih, ali da će trenuci od obilježavanja u Kninu, Gruborima i Varivodama i sve što će se dešavati u Škabrnji, Vukovaru i ostalim zajedničkim memorijalizacijama pomoći u rješavanju sudbine nestalih.

Matić je ocijenio da ne možemo ići dalje ako budemo razmišljali samo o svojim žrtvama.

»Danas samo čuli da su sve te žrtve i naše i da moramo voditi računa o svima... i nastojati da svi razumiju što se dogodilo. Ovakvi događaji pridonose promjenama u javnom mnijenju u čitavoj regiji«, rekao je Matić, a na pitanje može li se očekivati da predsjednik Srbije jednog dana dođe u Škabrnju, gdje su ubijena 62 civila, odgovorio je da ne zna kakvi su planovi **Aleksandra Vučića**.

H.R.

Predsjednica HNV-a Vojnić i premijer RH Plenković sastali se u petak u Zagrebu

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji **Jasna Vojnić** i premijer Vlade Republike Hrvatske **Andrej Plenković** sastali su se u petak, 25. rujna u Zagrebu. Sastanku su prisustvovali ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske **Gordan Grlić Radman**, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milić** i savjetnik premijera Plenkovića za vanjsku politiku **Vladimir Drobnyak**.

Na sastanku je bilo riječi o prioritetima Hrvata u Srbiji, čiji je boljitak važan za ukupne bilateralne odnose dviju država. Premijer Republike Hrvatske Andrej Plenković iskazao je zadovoljstvo zbog »odluke o dodjeljivanju prostorija u Beogradu za rad i djelovanje područnog ureda HNV-a i mjesnih hrvatskih udruga«. Također, bilo je riječi i o svečanoj primopredaji rodne kuće bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu.

Izvor: HNV

Srijemska Mitrovica: Hrvatski za srednjoškolce

Na sastanku Hrvatskog kulturnog centra *Srijem* – Hrvatski dom, koji je održan 20. rujna u Srijemskoj Mitrovici, done-sena je odluka da se od 28. rujna u Hrvatskom domu započne s nastavom iz predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture za srednjoškolski uzrast učenika od I. do IV. razreda. Ovaj prijedlog je iznesen roditeljima uz obrazloženje da će djeca biti podijeljena u četiri skupine odnosno svaki razred zasebno, te da se zbog dovoljno velikog prostora Hrvatskog doma može poštovati socijalna distanca. Ove godine se za nastavu srednjoškolskog uzrasta prijavio 21 učenik (za prvi razred srednje škole 5 učenika, za drugi razred također 5 učenika, za treći razred njih

6 i za četvrti razred 5 učenika). Nastava za I. i II. razred održavat će se četvrtkom od 17 i od 18 sati, dok će učenici III. i IV. razreda imati nastavu ponedjeljkom u istom terminu.

S. D.

O socijalnoj bliskosti i udaljenosti većinskog i manjinskih naroda u Srbiji

Institut društvenih nauka iz Beograda i Centar za istraživanje etniciteta predstavili su u srijedu nalaze istraživanja o socijalnim odnosima između etničkih zajednica u Srbiji.

»Istraživanjem je mjerena međusobna socijalna bliskost/udaljenost srpske zajednice i uzorkom obuhvaćenih sedam nacionalnih manjina, ostvarivanje manjinskih prava i mogućnosti za punu društvenu integraciju manjinskih zajednica, diskriminacija i drugi aspekti socijalnih odnosa i položaja nacionalnih manjina. Rezultati istraživanja bi trebali biti od koristi donositeljima odluka i stručnjacima u javnoj upravi, manjinskim samoupravama, nezavisnim tijelima, akademskoj zajednici, međunarodnim organizacijama i svima koji su zainteresirani za integraciju i ostvarivanje prava nacionalnih manjina«, navodi se u pozivu za predstavljanje koje je održano u srijedu u Media centru u Beogradu.

»U Deskriptivnoj analizi Istraživanja, koja sadrži blizu 400 stranica s 276 grafikona i 202 tabelarna prikaza, iskazani su prikupljeni podaci i ukazano je na najvažnije pojave i trendove. Količina i kvaliteta prikupljenih podataka su takvi da omogućavaju veliki broj različitih ukrštanja i analiza korisnih za dubinska istraživanja identificiranih pojava i problema, kao i za druga akademska istraživanja i svakako su solidna osnova kako za početak ocjene efektivnosti i efikasnosti javnih politika multikulturalnosti u Srbiji, tako i za osmišljavanje promjena u njima koje su u prilog građanima, razvijanju poverenja među njima i očuvanju kulturnih, etničkih i jezičnih različitosti. Istraživanje je doprinos uspostavljanju metodologije prikupljanja 'etnički osjetljivih' podataka u Srbiji, a nadamo se i razvijanju navike u javnoj upravi i društvu da te podatke koristi. Deskriptivna analiza i ovaj Rezime su objavljeni na sajtovima Centra, Instituta i Fondacije, a baza podataka će biti dostupna u Institutu društvenih nauka«, navodi se u Izveštaju o nalazima istraživanja.

U istraživanju su ispitivani stavovi Srba te Albanaca, Bošnjaka, Hrvata, Mađara, Roma, Rumunja i Slovaka.

H. R.

Vijeće DSHV-a usvojilo Zaključke o proteklim izborima

Izborna skupština kad uvjeti budu dopuštali

Izborna skupština DSHV-a će »biti održana čim uvjeti koji su propisani u borbi protiv pandemije covid-19 budu tako što dopuštali«

Vijeće Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini usvojilo je na sjednici održanoj 25. rujna u Tavankutu zaključke Predsjedništva stranke o aktivnostima za izbore u Srbiji 2020. na svim razinama i ostvarenim rezultatima.

Na sjednici je nazočilo 28 vijećnika koji su, kako se navodi u priopćenju ove stranke, »velikom većinom glasova« usvojili Zaključke koje je Predsjedništvu DSHV-a podnio predsjednik stranke **Tomislav Žigmanov** i koje ih je usvojilo na sjednici održanoj 8. srpnja.

Na sjednici Vijeća DSHV-a bilo je riječi i o aktivnostima stranke u vezi obilježavanja 30. obljetnice i održavanja Izborne skupštine DSHV-a, koja će, kako se navodi »biti održana čim uvjeti koji su propisani u borbi protiv pandemije covid-19 budu tako što dopuštali«. »U posebnoj točki dnevnog reda razgovaralo se i o aktualnoj političkoj situaciji i najnovijim događajima u hrvatskoj zajednici, u okviru koje je predsjednik DSHV-a najavio poduzimanje odlučnih mjera spram onih koji su bili uključeni u proces političkog delegitimiziranja DSHV-a«, navodi se u priopćenju stranke.

Izbori u teškim uvjetima

U zaključcima, u koje smo imali uvid, među ostalim se navodi kako su protekli izbori u Republici Srbiji održani s brojnim manjkavostima – od visoko kontroliranih medija na svim razinama, koji su bili naklonjeni isključivo vladajućoj stranci, preko bespoštudnih korištenih javnih resursa u vođenju tzv. funkcionske kampanje i »nagovaranja« građana putem telefonskih poziva, do različitih zlouporaba tijekom izbornog procesa osobito u prikupljanju potpisa podrške građana izbornim listama, te nedopustivim aktivnostima na sam izborni dan.

Među dodatnim otegotnim okolnostima se navodi negativna slika koja se kreira prema Hrvatima u medijima u Srbiji, antipro-

paganda prema DSHV-u, ali i odsustvo interesa predstavnika Republike Hrvatske u Srbiji za izborni proces.

U Zaključcima se navodi kako su predizborne aktivnosti bile uspješno realizirane i da je DSHV ostvario blizu tisuću različitih aktivnosti – od nastupa u medijima, priopćenja, plakatiranja i dijeljenja letaka, kreiranja radijskih i video oglasa, objava na društvenim mrežama i to bez ikakve nadoknade! Navodi se i kako će se politički život DSHV-a nastaviti i nakon ovih izbora, ali i da će o svemu vrlo brzo kritički raspravljati mjerodavna tijela stranke te donijeti i odgovarajuće zaključke.

Zajamčeni mandati, ključni zahtjev

U pogledu rezultata, predsjednik DSHV-a je iskazao »relativno nezadovoljstvo« ocjenjujući da su pomenute negativnosti uvelike pridonijele i (ne)ostvarenim rezultatima - izgubljena zastupnička mjesta na republičkoj i pokrajinskoj razini, i zadržana tri vijećnička mjesta na lokalnoj razini – dva u Subotici i jedan u Baču.

U Zaključcima se ocjenjuje da se u danim okolnostima i postojećim uvjetima vjerojatno nije moglo više postići.

Na koncu, zaključuje se kako će se i nadalje u »predizborno pozicioniranje« stranke »morati uračunavati kako nastupanje u okviru koalicijskih saveza s bliskim političkim strankama tako i prateće neizvjesnosti za ostvarivanje definiranih ciljeva, sve dok se ne ostvari ono što imaju nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj – zajamčene mandate u predstavničkim tijelima na svim razinama, a na lokalnoj razini i u dijelu izvršne vlasti, što je višegodišnji ključni politički zahtjev DSHV-a, i dio međunarodno-pravno preuzetih obveza Republike Srbije – u članku 9. Međudržavnog sporazuma o međusobnoj zaštiti manjina s Republikom Hrvatskom«.

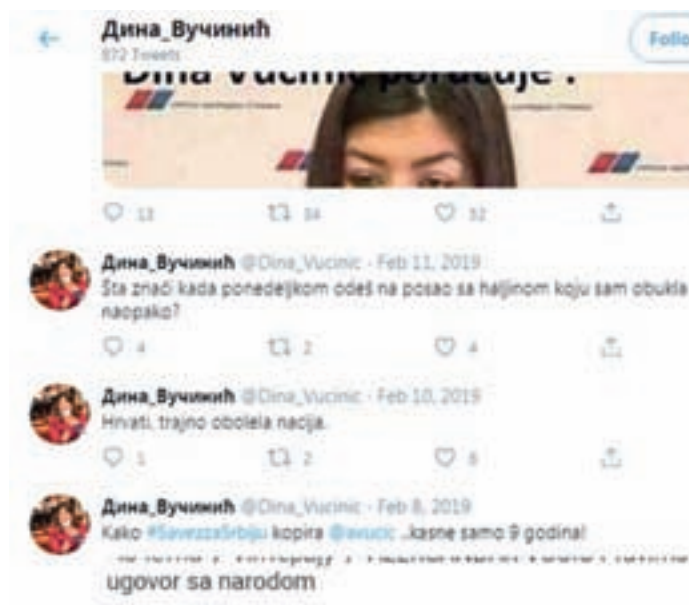
J. D.

DS i SSP osporavaju izbor Dine Vučinić za članicu Gradskog vijeća za obrazovanje u Novom Sadu

Twit o Hrvatima koji je uzburkao javnost

Pokrajinski odbor Demokratske stranke za Vojvodinu pozvao je prošlog tjedna gradonačelnika Novog Sada **Miloša Vučevića** da podnese ostavku poslije, kako su naveli, skandala s izborom članice Gradskog vijeća zadužene za obrazovanje.

»**Dina Vučinić**, koju je Miloš Vučević i predložio za to mjesto, izjavom da su 'Hrvati trajno oboljela nacija', izazvala je međunarodni skandal i sebe diskvalificirala za poziciju prve osobe u obrazovanju u Novom Sadu, gdje po posljednjem popisu živi preko 5.000 Hrvata«, kazao je predsjednik Pokrajinskog odbora DS **Nebojša Novaković**.

Novaković je naglasio da su dokaz da se radi o izuzetno ozbiljnoj stvari ne samo reakcije Novosađana, već i reakcije hrvatskih medija u toj zemlji. »Ukoliko odlučne mjere ne budu poduzete, loš kadrovski izbor mogao bi prerasti u ozbiljan međunarodni incident«, upozorio je Novaković. Dodaje se da je potpuno neodrživo da osoba koja »ne može kontrolirati svoje ponašanje i ima ispade mržnje, a koja je i javno rekla da ljudi s govornom manom ne trebaju biti vijećnici, bude dio gradske vlade«.

»Miloš Vučević danima šuti o ovom skandalu, što ukazuje na to da i on ima isti ili sličan stav kao Dina Vučinić, a zbog toga je i on nedostojan mjesta gradonačelnika Srpske Atine«, piše u priopćenju DS-a.

I Stranka slobode i pravde u Novom Sadu je također uputila priopćenje u kojem se navodi kako će »obrazovanjem djece i mladih u Novom Sadu, gradu koji je dao **Jovana Jovanovića**

Zmaja, Lazu Kostića, Slobodana Jovanovića i mnoge druge velikane, u narednom periodu rukovoditi osoba koja je izjavila da su »Hrvati trajno oboljela nacija«, »da ljudima s govornom manom nije mjesto u Skupštini grada«, »da ljudima u oporbi treba podijeliti dijagnoze«. Navodi se i da njen dosadašnji angažman nema dodirnih točaka s obrazovanjem. »Na ovaj način još

jednom je Srpska napredna stranka poslala poruku građanima Novog Sada da se pozicije dijele po učinku za stranku, a ne po interesu građana Novog Sada«, navodi se u priopćenju IO Stranke slobode i pravde u Novom Sadu.

Inače, tridesetogodišnja Dina Vučinić je vijećnica SNS-a još od studentskih dana, bila je zamjenica a zatim i šefica Vijećničke grupe u Skupštini Grada Novog Sada, vrlo aktivna u obrani stavova stranke i poznata po oštrim polemikama s oporbenim kolegama iz Skupštine grada, navodi novaS. Dina Vučinić je u medijima bila pominjana i kao potencijalna kandidatkinja za mjesto gradonačelnika Novog Sada, a široj javnosti je postala poznata travnja prošle godine, kada se sa svojom vijećničkom grupom zatvorila u Skupštinu grada na 24 sata kako bi je obranili »od mogućeg upada huligana s motornim testerama i vešalima«, piše portal novaS. Također, navodi i kako je, kao članica Kadrovske komisije u Skupštini grada, prije dvije godine, imala veliki utjecaj na imenovanje direktora u novosadskim školama«.

J. D.

Kultura - začim bez kojega se (ne) može

Mediji i kultura - spojivo ili ne? Trebaju li mediji biti i »javni službenici« kulture i umjetnosti? Znamo da se emisije o temama kulture i umjetnosti po »dobrom starom običaju« prikazuju uglavnom u kasnim satima što podrazumijeva kako će mali broj gledatelja ispratiti emisiju. Ima i izuzetaka, primjerice cjelodnevni specijalizirani program kulture i umjetnosti RTS 3 s probranim glazbenim, kulturno-umjetničkim, dokumentarnim i drugim medijskim sadržajima, ali i tu postoji mala-velika zapetljancija i zapreka, jer od vašeg kablovskog operatera, na čije ste programe pretplaćeni, ovisi hoćete li moći gledati taj program.

Mediji imaju značajnu ulogu kada se radi o edukaciji ukusa za umjetnost i kulturnu emancipaciju, počevši od objašnjavanja, analize i stvaranja osnovnih pojmova o ovim poljima. Osim elektroničkih medija, objašnjavajuće, ali i kritičke tekstove u svezi tema o kulturi i umjetnosti, trebali bi sadržati i tiskani mediji. No, sve je manje novinarskih poduhvata ili »napora« da se umjetnički i kulturni stvaraoci pozivaju da daju mišljenja i pričaju o kulturnim aktivnostima u televizijskim debatama ili u tiskanim medijima. Vrhunske vrijednosti u kulturi i komercijala ne mogu zajedno, to je valjda posve jasno. Većina medija u Srbiji je danas zasićena banalnošću i afirmiranjem zabave na najnižim razinama. Umjesto pravih vrijednosti u poljima kulture i umjetnosti podmeću se komercijalne »stvari«, koje se predstavljaju kao »velika« djela. Kada se u ovdašnjem društvu zabava i estrada uspostave kao dominantne i najfrekventnije kategorije, ostaje malo prostora u medijima za vrijednosti u kulturi i umjetnosti koje nisu sporne.

S književnikom **Ivanom Sokačem** i menadžericom kulturnih aktivnosti u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata, bibliografkinjom, publicisticom i aktivnom djelatnicom u kulturnom životu ovdašnje hrvatske zajednice **Katarinom Čeliković**, razgovarali smo o temi odnosa medija spram kulture.

Malo sluha za kulturu

»Kultura kao neprofitna, a veoma 'opasna' djelatnost po otrežnjenje i humanizaciju društva, izbačena je posljednjih desetljeća iz gotovo svih medija, kako u Srbiji tako i u regiji. Pozitivan impuls daju manji lokalni mediji. Na margini i gotovo nevidljiva u programskoj koncepciji, hvata posljednje udahe, dok joj odlučno zaranjaju glavu u duboku i mutnu vodu. Reducirana, oskrnavljena i prilagođena, zadovoljava potrebe širokih društvenih masa i uklapa se u globalne trendove općeg moralnog posrnuća. Dašak zraka udiše još samo na drugom i trećem kanalu državne televizije, RTS-a, zadovoljavajući minimum prohtjeva njenih pobornika okrenutih ka društvenim mrežama i manjim literarnim i drugim umjetničkim skupinama gotovo nevidljivim za širu javnost. Kulturne institucije, uslijed nepovoljne situacije izazvane pandemijom, 'batrgajući se' pod mračnim nebom, pokušavaju na sve na-

čine da opravdaju svoje postojanje, iskreno-suštinski ili egzistencijalno-ljudski. Malo je sluha za kulturu kada su vremena teška, a ljudi materijalno ugroženi. Ne razmišlja se o njoj. Ne prepoznaje se njen iskonski značaj i posebna snaga u 'danima tuge', kaže Sokač i ističe kako ipak informacije o kulturnim manifestacijama, književnim i umjetničkim djelima, uvijek pronađu svoj put.

»To je po pravilu dobar put, put do istinskih pratitelja i poznavatelja kulture. Samo ostvarenje književnih djela potpada pod cjelokupan ambijent, međutim moramo biti svjesni činjenice da je od pamtivijeka umjetnicima i književnicima bilo teško, ne samo na našim prostorima već globalno. Isključivo emocija, upornost i entuzijazam opredjeljuju njihovo pronalaženje svjetlosti dana.

Kultura i umjetnost vuku ovaj svijet iz ponora, svijet koji ne može opstati ukoliko se ne počne mijenjati. Kultura nas uči da mislimo, a ne da netko drugi misli umjesto nas. Nažalost, globalno ne postoji interes da se ovaj svijet mijenja ili vuče iz ponora. Ne postoji interes da ljudi razmišljaju i izgrađuju svijest o dobru i zlu na zdravim vlastitim premisama. Zlom vremenu nisu potrebni zdravi ljudi. Porazno je to što je upravo 'moderno' doba donijelo ovo zlo vrijeme i zasijalo sjeme zla na svakom pedlju plodne zemlje. Međutim, zla vremena bivala su i mnogo ranije. Ne smijemo zaboraviti da su ona rađala najveća umjetnička ostvarenja, književna, glazbena, slikarska i druga. Ne smijemo zaboraviti da je **Vincent van Gogh** za života prodao samo jednu sliku, a mnogi veliki književnici umirali su u siromaštvu, pa i naš veliki pjesnik **Aleksa Šantić**. Ostaje nam samo da vjerujemo i da se nadamo kako će i ovo naše vrijeme izroditi velike umjetnike i velika djela. Jer tuga rađa nadahnuće.

Sa Sokačem smo razgovarali i o tome je li u ovdašnjim medijima izgubljeno mišljenje, stavovi i kritika stručne javnosti u oblasti umjetničke produkcije koja je meritorna u stvarima o kojima govori.

»Veliko je pitanje koja je to javnost koja sebe može nazvati stručnom. Je li to ona koja šuti, ona koja hiperproducira beznačajne pojave nazivajući ih umjetničkim ili ona koja je ogrezla u dubokoj mržnji prema objema prethodnim? Najprije će medijski prostor dograbiti ono što je općeprihvaćeno i financijski opravdano. Tako će i njihovi kreatori sebe nazivati 'strukom'. Ovi drugi, kritičari, dograbit će dio medijskog prostora ostrašćenošću i gnjevom, pa će poput *reality* zvijezda također biti interesantni nekom drugom auditoriju. Najprije bih odabrao 'tišinu' kao vlastiti kreativni i medijski prostor, također i dio publike koja djeluje na sličan način mogao bih smatrati 'stručnom'.

Mnoštvo bezukusnih programa

Na pitanje je li ogroman broj televizija, radijskih postaja, dnevnih novina i tjednika u Srbiji uglavnom ispražnjen od sadržaja koji

se odnose na polja kulture, Katarina Čeliković odgovora kako sadržaj nabrojanih medija ima svoju poznatu shemu.

»Politika, senzacija, prometne nezgode, krađa i prijevare, ubojstva, život javnih ličnosti, najčešće privatni, sport, kultura, vremenska prognoza. Općenito, za sve medije vrijedi ocjena da im je kultura najmanje bitna i da se sadržaji pojavljuju na potpunoj margini. Nikada nije bila vidljivija sentenca *panem et circenses* – 'kruha i igara' – mediji ne služe javnosti već svojim vlasnicima i profitu, stoga se bave dnevnim i trivijalnim temama, napose onima iz svijeta zabave i sporta, a narod odnosno publika postaje voajerom tijekom 24 sata nekih tuđih života u virtualnoj stvarnosti. No, kako ne bismo otišli predaleko, podsjetimo se kulture kao dvojakog fenomena; jednu promatramo kao 'visoku', akademsku, elitističku, a druga se pojavljuje u takozvanim amaterskim krugovima. Dok se visoka kultura odvija u akademskim krugovima, amaterska je na razini države svedena na udruge, bez stručne potpore, svojevremeno vrlo aktivne u kulturno prosvjetnim organizacijama. Osim kazališne produkcije, ona likovna, glazbena i filmska doživljavaju pad produkcije i marginalizaciju. Amaterizam nije vidljiviji, već je danas često zamijenjen zabavnom 'kulturom' za široke mase. Ne usudim se u ovo uključiti brojne *reality* programe, za koje kažu da su u medijima 'najpoželjniji' jer ih narod gleda, prati, čita, a preko takvih se sadržaja najlakše manipulira ljudima. U tome se vidi i nezamisliva moć medija!

Imajući u vidu sliku kulture u medijima, moramo konstatirati kako je kultura postala kao začim bez kojeg se može. Toliko je bezkusnih programa, toliko se 'zvijezda' stvara na dnevnoj razini da za one prave, talentirane osobe ne postoji prostor, osim ako se ne prikazuje njihov privatni život, uz obavezni skandalozni detalj, na čemu najviše profitiraju tabloidi u što se kultura u medijima i pretvara. Tako 'kultura' ne obogaćuje čovjeka već mu odvlači pažnju od svakodnevnih problema, ali toga je svjestan vrlo mali broj ljudi. Međutim, osnovna je misija kulture, odnosno umjetnosti u svim vidovima, postavljanje pitanja i davanje odgovora, kritičko tematiziranje i pokretanje, a ne bježanje iz stvarnosti u virtualni svijet. Sve je ovo plod globalizacije, a posljedice su i bit će ozbiljne.«

Čeliković ističe kako mediji ovdje i sada diktiraju vidljivost kulturnih događaja, ostvarenja i umjetničkih i književnih djela.

»Kažu kako se nije dogodilo ono što nije zabilježeno. Hrvatska manjinska zajednica u Republici Srbiji ima najteže posljedice u segmentu medijskog praćenja kulturnog života. Jedva se može naći manifestacija ili neki drugi kulturni proizvod, poput knjige, filma, izložbe koji bi zanimalo medije izvan naše zajednice. Sasvim sigurno možemo reći kako nije u pitanju kvaliteta, već položaj zajednice, osim onog poznatog razloga koji smo gore evaluirali.

Primjerice, naša vrsna likovna umjetnica, mlada **Lea Vidaković** poznata je umjetničko ime u Europi, a o njoj se tako malo ovdje govori i piše. Istodobno, svakoga dana po nekoliko sati možemo slušati na televiziji i gledati sudionike brojnih programa 'uživo' koji reklamiraju neobrazovanost, pjevaju i glume, postaju 'zvijezde' kao neko potrošno dobro 'za jedan dan', kaže Čeliković i naglašava kako je stručna javnost u poljima umjetničke produkcije sve manje vidljiva.

Format »minut-dva«

»Usudujem se reći kako je prisutna još samo u žirijama nekih dugotrajnijih nagrada – kao ona NIN-ova, ili festivalske, filmske, kazališne, dok je gotovo nevidljiva književna kritika po kojoj smo bili poznati, češće se vide opisi nego kritički prikazi knjiga. I sami se ne usudujemo stvarati dobru i struč-

nu književnu kritiku, jer bi se takvim napisima stvarali neprijatelji – a kritika služi i promišljanju i stvaranju pisaca. Na žalost, malo se ulaže u mlade pisce, a najlakše je danas stvoriti novog pisca, ako sâm ima sredstva za objavu knjiga. Ni likovna kritika nije u boljem položaju, ona tek konstatira postojanje nekog slikara, bez obzira na kvalitetu. Hoće li mediji znati prepoznati kvalitetnog umjetnika ili će ga zamijeniti popularnom 'starletom', i dalje će ovisiti o vlasniku medija. Neovisnost medija je, dakle, u osnovi odnosa kulture i medija. Jedina je oaza u tom prostoru još uvijek radio, koji možda gubi bitku s internetskim medijima, ali ustrajno čuva emisije u kojima promovira kvalitetnu umjetnost, poput emisija klasične glazbe, radio drame i slično. Elektronički mediji imaju vrlo površnu i potrošnu razinu i nestabilnost u kreiranju kulturnih sadržaja, bez obzira što su sve posjećeniji.«

S Katarinom Čeliković razgovarali smo i o položaju manjinske kulture u medijima.

»Gledajući kulturu većinskog naroda u Republici Srbiji, moramo primijetiti kako je svedena na format 'minut-dva', stoga nas ne čudi što i hrvatske manjinske kulture ima samo u rijetkim i kratkim emisijama na televiziji, a još manje na radiju. Jesmo li narod koji čita tiskane medije? Na žalost, ni tjednik *Hrvatska riječ* nije dopro do naših domova, a u njemu novinari prate kulturnu scenu i stvaraju svojevrstu kronologiju događaja, osoba i kulturne povijesti uopće. Novinari nemaju lak zadatak. Oni prate i amatersku scenu i onu elitističke provenijencije, pišu za manjinu i o manjini, ali im je prostor sužen na medije manjinskog miljea. I mi kao sudionici kulturnih zbivanja moramo više ulagati u PR, u odgoj za medije putem seminara, i visokog obrazovanja, te u afirmaciju svoje vlastite kulture. Tek kada sami sebe budemo više cijenili, znat ćemo prezentirati svoje kulturno stvaralaštvo na prihvatljiv način. No, i dalje će manjinska kultura biti osnovni sadržaj medija na manjinskom jeziku.«

Zvonko Sarić

Razmjena iskustva za bolje sutra

Sva iskustva koja imamo bi trebali češće razmjenjivati, mislim da bi to doprinijelo kvaliteti nastave na hrvatskom jeziku * Još šest licenci za hrvatski jezik i književnost * Očekujem od svih profesora koji su u nastavi na hrvatskom jeziku da kvalitetno rade svoj posao

U okviru manifestacije *Dani hrvatske knjige i riječi*, u subotu, 26. rujna, u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu održan je stručni skup pod nazivom *Organizacija rada tijekom izvanrednog stanja u odgojno-obrazovnim i obrazovno-odgojnim ustanovama*. Ovaj skup, koji su svi sudionici ocijenili kao izuzetno potrebnim, organizirali su Hrvatsko nacionalno vijeće, Fondacija za razvoj hrvatske zajednice u Republici Srbiji *Cro-Fond* i Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić*.

Stručni skup koji je bio namijenjen odgojiteljima, učiteljima, nastavnicima i profesorima akreditiran je u Pedagoškom zavodu Vojvodine kao savjetovanje. Osim izlaganja predavača, ono što je na poseban način obilježilo ovaj skup jeste otvorena diskusija i razmjena iskustava koja su sudionici stekli u proteklom periodu tijekom online nastave.

Koristan susret

Na početku ovoga stručnoga skupa nazočnima su se obratile predsjednica Odbora za obrazovanje **Margareta Uršal** i u ime domaćina ravnateljica OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu **Stanislava Stantić-Prčić** koje su pozdravile nazočne. Među ostalim, ravnateljica Stantić-Prčić je istaknula važnost ovoga skupa i rekla:

»Smatram da je ovakav susret izuzetno važan i da ga treba biti periodično ne samo kada je nastava na daljinu aktualna. Sva iskustva koja imamo bi trebali češće razmjenjivati, mislim da bi to doprinijelo kvaliteti nastave na hrvatskom jeziku. Kada uspijemo odvojiti vrijeme, shvatimo da je to više nego korisno.«

Da je to tako potvrđuje i lijepi broj sudionika skupa kojima su se po prvi puta pridružili i odgojitelji koji su dio odgojno-obrazovnog rada na hrvatskom jeziku.

Ovaj susret zamišljen je kao stručni skup oblika savjetovanja što obuhvaća kratka predavanja izlagača koji su kasnije vodili diskusiju i razmjenu iskustava. Sudionici su bili podijeljeni u dvije skupine, a predavači su bili: **Marina Ivanković Radaković**, **Emina Kujundžić**, **Sanja Dulić**, **Mirjana Crnković** i **Bernadica Ivanković**, koje su govorile o segmentima svoga

rada u vrtićima, osnovnim i srednjim školama, te u Gradskoj knjižnici za vrijeme pandemije. Zanimljivo predavanje imala je i pedagoginja **Duška Čuruvija** iz OŠ *Dositej Obradović* iz Sombora koja je govorila o važnosti i značaju formativnog ocjenjivanja.

»Bila nam je želja skrenuti pozornost na ono dobro, ali i na greške koje smo činili. Svima je vrijeme pandemije, od ožujka do kraja školske godine bilo nešto novo i do sada nepoznato.

Svi smo u online nastavu ušli nespremni. Ne samo nastavni kadar u učionicama, nego i kompletno Ministarstvo prosvjete. Snalazi smo se kako smo mogli na temelju uputa koje smo dobili«, kaže Uršal i dodaje: »Ono što mene brine jeste situacija koja se danas događa u odgojno-obrazovnim ustanovama, a to je: štiteći se od pandemije mi odlazimo u drugu krajnost, a to je da djeca ne mogu stupiti u socijalni kontakt, da se ne mogu grliti, smijati, držati za ruke, pjevati na satu glazbenoga... Znamo kako djeca, kada bi oboljela od ovoga virusa, ne bi imala ozbiljnije komplikacije, a mi im na ovaj način stvaramo vrlo teške psihičke posljedice, jer im onemogućavamo normalno psihičko razvijanje. Djeca imaju prirodnu potrebu za igranjem i druženjem, a mi im to uskraćujemo. To je ono što me ozbiljno brine«, kaže Uršal.

Nove licence za hrvatski jezik

Nitko ne zna što nas očekuje do kraja ove godine i hoće li biti pojačanih epidemioloških mjera zbog virusa covid-19, te kako će se odvijati nastava. U proteklom periodu snimani su sati hrvatskog jezika i književnosti za učenike od 5. do 8. razreda, a po riječima Margarete Uršal srednja škola je kompletno ostala nepokrivena. Pored postojeće dvije licence za online nastavu Hrvatsko nacionalno vijeće je od Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja R. Srbije dobilo još šest licenci, kako bi se mogao osigurati hrvatski jezik i književnost za sve učenike od 1. razreda osnovne do 4. razreda srednje škole. Po riječima sugovornice, ako i dođe do ponovnog uvođenja nastave na daljinu, sati hrvatskog jezika se najvjerojatnije neće emitirati putem malih ekrana nego će biti postavljeni na YouTube kanalu HNV-a, a tome će moći pristupiti učenici i učitelji. Na pitanje što se planira uraditi po pitanju drugih predmeta, Uršal je naglasila:

»Moram istaknuti da su po mojim saznanjima, za vrijeme izvanrednog stanja učiteljice bile najorganiziranije. Što se tiče viših razreda osnovne škole i srednje škole tu bih rekla da je kvaliteta nastave drastično opala kada se prešlo na online nastavu. Jasno je da ima izuzetaka i da su pojedini nastavnici i profesori radili izuzetno, ali ima i onih koji su đacima davali zadatak da nastavu prate na srpskom jeziku preko TV ekrana, a da sami uče iz udžbenika na hrvatskom. Stručna terminologija u fizici, kemiji,

povijesti, biologiji, matematici i drugim predmetima se razlikuje i mi smo tu doveli djecu u konfuzno stanje. Očekujem od svih profesora koji su u nastavi na hrvatskom jeziku da kvalitetno rade svoj posao, da šalju prezentacije na hrvatskom jeziku i da rade s našom djecom onako kako se od njih i zahtijeva«, poručila je Uršal.

Kao krajnji rezultat i uspjeh učenika roditelji najviše gledaju ocjene, odnosno brojke koje su djeca dobila za svoje znanje ili vještine. Nasuprot sumativnom, koje nam je poznato u pedagoškoj terminologiji, postoji i formativno ocjenjivanje.

»Najvažnija funkcija formativnog ocjenjivanja je da dijete samo sebe, na neki način samovrjednuje, a tako da nauči vrjednovati i svog prijatelja. Zapravo, dijete tako stječe pravu sliku onoga što je postiglo ili onoga što može postići. To je najveći motivacijski čim-

benik. Važno je da nastavnik odredi parametre koje će pratiti i da to znaju i učenici. To je poticaj za rad, jer tako dajemo učenicima na znanje koju prednost i satisfakciju imaju oni koji redovito rade, a što gube oni koji ne rade«, kaže Čuruvija i pojašnjava: »Ovaj vid ocjenjivanja treba postojati i u online i u redovitom školovanju. Tko god radi formativno ocjenjivanje tijekom cijele školske godine nema problema niti s učenicima niti s roditeljima.«

Mišljenje sudionika

Jedan od sudionika ovoga skupa bio je i profesor geografije i izbornih predmeta primijenjene znanosti i građanskog odgoja u Gimnaziji *Svetozar Marković* prof. **Zoran Nagel** koji je ovaj susret i razmjenu iskustva ocijenio kao izuzetno potrebnim.

»Svi radimo s djecom različite uzrasne dobi. Snalazili smo se i sad se snalazimo i mi i djeca, ali sam mišljenja da bi ovakvi skupovi trebali biti češće. Kada je počela online nastava sve je bilo naglo i nekako neorganizirano. Preživjeli smo i taj period, ali sada možemo jedni drugima pomoći na vlastitim greškama ili uspjesima«, kaže prof. Nagel.

»Iza nas je jedno posve novo iskustvo. Snalazili smo se kako smo znali. Doista se nadam da nam ovakav način rada neće više biti potreban, te da ćemo se u što skorijoj budućnosti vratiti u školske klupe i biti zajedno, te raditi punim elanom«, kaže prof. fizike i suvremene tehnologije **Tanja Mijatov** i dodaje kako joj

ovaj susret puno znači. »Podimo od toga da u proteklom mjesecima nismo bili nigdje. Sastati se i razmijeniti stečeno iskustvo, te biti u okruženje u kom sve što se meni događalo se događa i drugima je od velikog značaja. Problemi koje smo imali bili su kod sviju, samo netko želi reći na glas, netko ne. Prošlo je i nadam se da se neće vratiti.«

Ništa lakše i jednostavnije nije bilo niti učiteljima. Među sudionicima skupa je bila i učiteljica iz OŠ 22. oktobar iz Monoštora **Elena Brdar**, koja kaže:

»Online nastava nas je sve iznenadila i bilo nam je izuzetno teško. Drago mi je da mogu sudjelovati na ovome skupu, da se možemo okupiti, popričati, razmijeniti iskustva. Nismo stručni za takav vid nastave i svaki savjet je dobrodošao. Brojne su aplikacije u ponudi, ali ovdje možemo čuti što se pokazalo boljim, te onda i sami to koristiti.«

Dok su mnogi govorili samo o online školi, ista situacije događala se i u vrtićima. I odgojitelji su ta-

kodher bili iznenađeni i zbunjeni, ali volje za radom nije manjkalo.

»Željeli smo po svaku cijenu sačuvati kontakt s roditeljima, a samim time i s djecom. Osmišljali smo zadatke i slali ih, a kada bi nam roditelji poslali sličicu djeteta onda bi imali dodatnu motivaciju za rad. Falio nam je kontakt s djecom, koji se ne može zamijeniti ni s čim«, kaže odgojiteljica **Marina Ivanković Radaković** i pojašnjava kako joj je osobito drago jer su na ovaj skup pozvani i odgojitelji, koji su početak u ciklusu obrazovanja na hrvatskom jeziku.

Nakon predavanja, diskusije i razgovora uslijedila je za sve sudionike večera u prostorijama Etno-salaša *Balažević* u Tavankutu, te neformalno druženje.

Ž. Vukov

Petar Pismestrović, karikaturist

KARIKATURA je eho naroda

U društvima i situacijama u kojima mi živimo, teme se nameću same od sebe, pa se karikaturisti moraju truditi da ne precrtavaju povijest, nego da osvjetljavaju događaje s kritičke strane, bez milosti, ali s mjerom

Intervju vodio: Marko Tucakov

Mnogi čitatelji našega tjednika su se s karikaturom sasvim sigurno upoznali ozareni talentom i britkim perom **Petra Pismestrovića** u beogradskom i zagrebačkom tisku sedamdesetih i osamdesetih godina stoljeća za nama. Rođen je u Srijemskoj Mitrovici 1951. godine. Političke znanosti je studirao u Zagrebu. Prvu karikaturu nacrtao je 1968., a od 1972. godine se profesionalno bavi karikaturom. Sudjelovao na brojnim izložbama i festivalima karikature širom svijeta i dobitnik je više prvih nagrada. Njegovi radovi su objavljeni u časopisima i novinama, kao što su *Nebelspalter* (Švicarska), *Courrier International* (Francuska), *New York Times* (SAD), *International Herald Tribune* (Francuska), *Cicero* (Njemačka), *Le Monde* (Francuska). Član je Udruženja likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti Hrvatske i idejni začetnik i jedan od osnivača Hrvatskog društva karikaturista. Pokrenuo je i organizirao sedam festivala karikatura. Uz deset vlastitih knjiga karikatura, njegovi radovi su objavljeni i u raznim drugim knjigama kao što su: *Eurospott* (Njemačka), *The Finest International Cartoons Of Our Time* (SAD), *Marylin u umjetnosti*, *Madonna u umjetnosti* (Velika Britanija), *The Big Book of Bush* (SAD), Najbolje političke karikature (SAD) itd. Članom je tri sindikata karikaturista. Autor je niza ilustracija za knjige, plakate i naslovnice. Osim crtanja, bavi se i pisanjem. Napisao je sedam romana, preko 2500 pjesama, nebrojeno aforizama, crtica, priča, zapisa. Pismestrović od 1996. živi u Klagenfurtu i radi za *Kleine Zeitung*, najveći regionalni list u toj državi, a povremeno boravi u Zagrebu gdje radi za *Kvizoram*.

Kakav put u svijetu suvremenog novinarstva i nakladništva čeka mladog talentiranog crtača da bi došao do priznatog karikaturista. Kako je taj put izgledao u Vašoj karijeri?

To je uvijek individualna priča. Poznajem puno njih koji su slučajno postali karikaturisti ili koje je netko nagovorio da rade karikature. Mogu iz vlastitog iskustva navesti dva potpuno različita početka: moj i mojeg sina **Siniše**, koji je također priznat i poznat politički karikaturist. Ja sam se počeo baviti karikaturom vrlo mlad. Kad mi je bilo sedamnaest objavljena mi je prva karikatura u tadašnjem sportskom magazinu *Tempo* iz Beograda. Karikatura je bila objavljena u rubrici »Pisma čitatelja«. Nakon toga prvijenca sam objavljivao i u drugim novinama, kao što su beogradski *Sport* i *Sportske novosti* iz Zagreba. Pošto sam na samom početku radio samo sportaše, pogotovu nogometaše, slao sam radove u sportske novine. Kasnije, kad sam počeo širiti zonu svojeg interesa, došli su na red i glazbenici, pjevači i ostali ljudi iz javnog života. Još jako mlad odlučio sam da će moja profesija biti karikaturist. Zato sam cijeloga sebe podredio crtanju. Išao sam na strojobravarški zanat u Srijemskoj Mitrovici, jer sam rano ostao bez oca, a majka nije mogla sama, na malojoj obiteljskoj mirovini, hraniti petero djece, tako da joj je moja plaća, koju sam imao kao učenik, dobro došla. I za vrijeme zanata

sam neprekidno crtao, nekad i po kotlovima, nekada po zraku, zamišljajući da u rukama imam olovku. Novac za užinu često sam davao za papir, tuš, pera i olovke. Ništa mi nije bilo teško jer sam imao i poriv i motiv. Kad sam nakon vojske došao u Zagreb i prvi put kročio u *Vjesnikovu* zgradu, stvari su se počele događati same od sebe, kao da je to sve bilo već isplanirano. Vjerojatno je to bila moja sudbina.

Moj stariji sin Siniša imao je sasvim drugačiji put. Najprije je sanjao da bude profesionalni nogometaš. Bio je talentirano dijete, jako je lijepo crtao, ali je i odlično igrao nogomet. Trenirao je u *Dinamu* i kasnije zagrebačkoj *Lokomotivi*, ali je rat sve prekinuo. Kad smo se preselili u Austriju on je kao jedanaestogodišnjak nastavio trenirati. U gimnaziji je neprekidno crtao i bavio se dizajnom. Pravio je omotnice za prijatelje koji su se bavili glazbom. Imao je želju da ne bude moja kopija, pa je izbjegavao crtati karikature. A onda je kao maturant nacrtao sve svoje profesore i oduševio ih. Za vrijeme studija, više je razmišljao o nogometu, ali i objavljivao karikature u studentskim novinama. To su mu bila prva iskustva. Kad je imao 29 godina i vidio da zbog teških ozljeda od nogometne karijere nema ništa, počeo se baviti ozbiljnije karikaturom. Imao je diplomu medijskih komunikacija u džepu i pitao se što će raditi. Predložio sam mu da se oprobao u političkoj karikaturi. Odbio je jer nije želio da ga ljudi

uspoređuju sa mnom. Meni je trebao netko tko bi me odmijenio barem dva puta u tjednu. Nakon mojeg uvjeravanja nacrtao je karikaturu, a ja sam je poslao u redakciju da vidim kako im se sviđa. Odmah je objavljena. I tako je krenulo. Naravno da je bilo ljudi, i ima ih i dalje, koji nas i danas još uvijek uspoređuju, ali to je normalno. Navikao je na to. Danas radi za *Süddeutsche Zeitung*, jake njemačke novine iz Münchena, za *Kleine Zeitung*, kao i ja, i za još nekoliko listova u Austriji, za agencije koje koriste njegove crteže. Sad mu je 40, točno onoliko koliko sam ja imao kad sam došao u Austriju.

Ako mladi crtač ima talent, ne treba čekati. Naravno, treba biti realan. Karikaturist se ne postaje preko noći. Postoje mnoge tajne i zamke profesije i sam talent nije dovoljan. Rad, rad i rad, su ipak najvažniji i mogućnost objavljivanja u novinama, jer tek kad je karikatura objavljena vidi se je li je uspjela ili ne. Posao karikaturista nije ni jednostavan ni lak, ali doći do vrha, to mogu samo najuporniji, najtalentiraniji i najkvalitetniji. Zato je to rijetko zanimanje koje traži cijelog čovjeka.

Koja je razlika između sportske karikature, kojom ste započeli karijeru, i političke, koju, čini se, najbolje poznajemo i najčešće na nju reagiramo?

Sportska karikatura, kojom sam kao klinac bio opsjednut, spada u područja portretne karikature. Već u tome je potpuna

razlika od političke. Ja sam volio nogomet, išao na derbije u Beograd i logično da sam crtao svoje ljubimce. Moja prva karikatura bila je ona nogometaša **Fikreta Mujkića** koji je tada igrao za sarajevski *Željezničar*, a kasnije *Dinamo* iz Zagreba. U tim prvim godinama nisam ni sanjao da ću se jednom baviti političkom karikaturom. Negdje do polovine osamdesetih, osim za festivale karikatura, gdje sam slao takozvane karikature situacije, crtao sam i objavljivao samo portretne karikature poznatih ljudi.

U Zagrebu sam završio gimnaziju i počeo studirati politologiju. Nikome, pa ni meni, nije bilo jasno kako to da sam odabrao Fakultet političkih znanosti. Kad je naša domovina počela tonuti u krizu koja se kasnije pretvorila u rat, počeo sam sagledavati situaciju drukčijim očima od mnogih koje sam znao. Bile su mi jasnije riječi koje su koristili tadašnji političari, njihovi postupci i njihove namjere. I danas, nakon toliko godina, ja tu situaciju vidim drugačije od mnogih koji su rat iznijeli na vlastitim leđima, koji su nekoga svoga izgubili. Već tada, u drugoj polovici osamdesetih godina prošlog stoljeća, pred mojim očima su se stvarale slike i ja sam ih počeo pretvarati u prave političke karikature kakve na našem području do tada nitko nije crtao. Koristio sam stvarne likove političara i stavljao ih u određene situacije, na prvi pogled smiješne, ali i duboko prostudirane. To je to što jedan karikaturist mora imati. Moć zapažanja i prezentacije u jednoj ili nekoliko slika i najkompleksnije političke situacije.

Da li je, ako imamo u vidu da živimo u svijetu prenaglašenosti, te s akterima na društvenoj sceni koji imaju karikaturalne nastupe, no značajno utijeću na sve ostale ljude, lakše ili teže pronaći motiv za dobru karikaturu, koja je, po definiciji, prenaglašena grafika?

Postoje periodi u političkom životu jednog naroda koji su relativno dobro izbalansirani, pa karikaturisti moraju i od sitnica stvarati svoje radove, tražiti greške ili nedosljednosti političara. U društvima i situacijama u kojima mi živimo, teme se nameću same od sebe, pa se karikaturisti moraju truditi da ne precrtavaju povijest, nego da osvijetljavaju događaje s kritičke strane, bez milosti, ali s mjerom. Stalno govorim da karikaturist treba biti oponent vlasti, bez obzira na to koliko ona dobra bila. Oponirati treba ali ne na način oporbenih stranaka. Oponirati treba tako da se svaka situacija analizira, da joj se izokrene utroba, da se ne dozvoli da i najbolja odluka ostane bez komentara. Karikatura i jeste komentar koji pored duhovitosti mora nositi jasnu poruku.

Pratim svjetsku karikaturu i vidim kako reagiraju karikaturisti na pojedine osobe i događaje.

Zapravo, pitanje je hoće li karikaturist pronaći odgovarajuće novine koje će htjeti objavljivati njegove radove. Ja sam s te strane imao sreće i u bivšoj Jugoslaviji i u Austriji. Kad sam došao u Austriju, iako nisam znao ni riječ njemačkog, nije mi bio problem jer sam crtao uglavnom karikature s temom rata u bivšoj državi. To je bila ta prelazna faza. Kasnije kad sam savladao jezik i teme na mojim karikaturama su se počele mijenjati pa i situacije.

Što pojedine osobe kvalificira za, očito, plodne teme mnogobrojnih karikaturista?

Ako mislite na političare, jedan austrijski političar je rekao: »Nije lako doći na karikaturu nekog majstora karikature. Treba napraviti puno grešaka«. Nije daleko od istine. Političar postaje meta karikaturista tek kad na njega padne žiža interesa javnosti. Neki to i žele i čine sve da budu u centru pažnje. Recimo, **Donald Trump**, američki predsjednik, koji je omiljeni lik mno-

gih karikaturista. Sama njegova pojava je karikaturalna. Drugi je primjer **Aleksandar Vučić**, predsjednik Srbije. On je sam sebe postavio u centar zbivanja, ali te su teme lokalnog karaktera, pa mene kao karikaturista iz druge zemlje više zanima **Sebastian Kurz**, austrijski kancelar, koji radi nešto slično. Bilo je puno političara koji su obilježili neki period u političkim zbivanjima i mene kao karikaturista.

U Srbiji su karikaturisti vrlo često na udaru od strane osoba koje se nađu među motivima njihovih djela. Općenito, da li osobe koje javno djeluju i medijski su eksponirane, ignoriraju, pozitivno doživljavaju ili negativno reagiraju na radove karikaturista? Da li im odgovarate na eventualne reakcije ili sve što želite reći kažete završetkom rada na crtežu?

Imam sreću da djelujem u zemlji visokih sloboda i da su ograničenja neznatna. Naravno, svaki karikaturist ide od svojih uvjerenja. Recimo, u Austriji djeluju ili su djelovali karikaturisti koji su išli i ispod *girtl* linije, kako se to kaže, udarali su i ispod pojasa, to jest vrijeđali. Ja sam nastojao da moje karikature budu s dozom otrova, ali da ta doza ne bude pretjerana, odnosno da karikature budu britke, kritičke i duhovite, ali da ne vrijeđaju...

Godine 1995. mi je župan pokrajine Koruške, u kojoj živim od početka, zbog mojih karikatura ponudio državljanstvo. Bilo je to već nakon moje četiri godine u Austriji. Imao sam ekskluzivni ugovor s mojom redakcijom, koji mi je omogućavao normalan život, a državljanstvo bi mi dalo i određenu sigurnost. Tako sam već 1996. postao »Austrijanac«. Drugi župan mi je organizirao izložbu da bi dokazao da nije protiv mene i moga rada. Bio je to **Jörg Haider**. Austrijski kancelar **Wolfgang Schüssel** javno je rekao da sam za njega najbolji karikaturist u Austriji, naručivao od mene karikature za darove raznim političarima, među kojima je najvažniji bio Nijemac **Helmut Kohl**, koji je dobio moju karikaturu za svoj 80. rođendan. I austrijski predsjednik **Heinz Fischer** me je pozvao kod sebe u audijenciju. Ipak, sve ovo ne znači da su te osobe kod mene bile u milosti i da su imale protekciju. Naprotiv, jako sam bio kritičan prema svakome od njih, iako, priznat ću, nisu svi podjednako bili zastupljeni na mojim karikaturama. Haider i Schüssel su mi jedno vrijeme bili »mete« na koje sam »ispaljivao« i otrovne strelice. Tako me je Haider jednom pitao kako to da ja pogodim situaciju koja se zaista desila, u kojoj ja nisam bio prisutan, a bolje sam je prezentirao od novinara. »Intuicija«, rekao sam mu. Političari se ovdje ne usude javno protestirati protiv karikatura, paze da ne ispadnu netolerantni, ali bilo je običnih ljudi koji nisu baš uvijek bili oduševljeni onim što sam napravio od njihovih ljubljenih političara. Da, ima i takvih koji obožavaju političare. No, situacija kod vas je puno gora i tako je u svim zemljama nastalim raspadom Jugoslavije. Prije svega, većina karikaturista su amateri i crtaju bez novčane nadoknade. Ono malo profesionalaca ili moraju biti korektni ili promijeniti novine za koje rade, kao što je bio slučaj s **Petričićem**, koji je zbog karikatura o Vučiću morao promijeniti novine za koje je radio. Srećom po njega da je našao druge u kojima može udarati po Vučiću do mile volje, što on i čini. Ima karikaturista koji završavaju pred sudom, u zatvoru, ali i onih koji su puno gore prošli, karikaturist **Charlie Hebdo** primjerice. Ima i novina koje su prestale objavljivati karikature, jer se nekome moćnom nije dopalo kako je nacrtan...

HR Vizualni doživljaj svijeta već je dugo na pijedestalu kada su u pitanju načini razumijevanja osoba i procesa koji nas okružuju. Jedan ovdašnji čitatelj dnevnih novina je rekao da mu je dovoljno da pogleda karikaturu kako bi razumio suštinu svih važnih dnevnih zbivanja. Za razumjeti poruku karikature potrebno je malo vremena, mnogo manje nego kada su u pitanju ostale likovne forme. Koriste li dovoljno karikaturisti taj privilegirani položaj u dominantno vizualnim medijima u kojima se karikature plasiraju?

Ako je to rekao čitatelj, to je onda istina. Naravno, poznajem puno čitatelja iz vremena *Vjesnika* koji su prvo pogledali što je nacrtao **Oto Reisinger**, ili onih *Večernjaka*, koji su gledali što je

nacrtao **Ico Voljević**. Poznato je da su ta dva sjajna karikaturista svakodnevno u svojim novinama objavljivali karikature o Peri i Grgi u kojima su komentirali događaje iz svakodnevnog života. Oni su se samo posredno bavili politikom, jer tada politička karikatura kod nas nije postojala u ovom današnjem smislu kako je rade **Corax**, Petričić ili ja. Da li karikaturisti koriste privilegirani položaj? Pa ne bih baš rekao da su karikaturisti privilegirani, barem ne svi. Možda oni koji su se nametnuli svojim stilom i svojim idejama. Nažalost, danas su mnoge novine bez karikature. Netko je izbjegava da ne bi imao problema s političarima, netko jer su mu karikaturisti skupi, a netko jer jednostavno ne razumije karikaturu. Ovdje u Austriji skoro sve dnevne novine imaju najmanje po jednog karikaturista u stalnom radnom odnosu ili pod ugovorom. Možda je to privilegij.

HR Ima li umjetnost karikature granice ili je granica upravo ona crta po kojoj dobra karikatura jedino hoda?

Stalno se među karikaturistima vodi diskusija o slobodi u karikaturi. Mnogi zastupaju mišljenje da karikatura ne bi smjela imati ograničenja. Da li je apsolutna sloboda moguća? Mislim da ne. Čim se pojavi u novinama, karikatura postaje predmet kritičkih promatranja čitatelja, pa netko nalazi da je dobra, duhovita, netko da je uvredljiva, preoštra... Dakle, prva instanca koju karikatura mora proći da bi bila objavljena je urednik, druga je čitateljska publika. Sam karikaturist mora naći način da zadovolji oba kriterija, da mu ideja i poruka budu jasne, da karikatura komunicira s publikom. Naravno, svi smo mi stilski različiti pa je i naša autocenzura dio te slobode. Svaki karikaturist koristi slobodu koju mu list za koji radi pruža. Vidjeli ste već da postoje listovi tipa *Charlie Hebdo*, u kojima nema cenzure i teoretski možete objaviti sve. Ali atentat od strane muslimanskih fundamentalista, kad je ubijeno desetak članova redakcije, među njima i karikaturisti (7. siječnja 2015. u Parizu), dokazuje da slobode mogu biti pogubne. Nešto slično je i s karikaturama o **Muhamedu**.

HR Zašto osobe koje obavljaju javne poslove ne bi trebale izbjegavati redovito gledati karikature koje tematiziraju njihove postupke?

Karikature su jedna vrsta upozorenja i kritike onoga što političari rade. Dobre karikature mogu poslužiti pametnim političarima da shvate kako reagira narod na neke njihove poteze. Karikaturisti imaju taj osjećaj da prikazuju ono što je problematično i da bace svjetlo na situaciju koja prethodi problemu. Jedan je političar rekao da karikature služe kao ventil. Kad se donese neki novi zakon ili neka mjera koji nisu popularni, pa narod bude nezadovoljan, karikatura je način da se situacija malo smekša. Karikaturist je neka vrsta dvorske lude. A zna se koju je ulogu imala dvorska luda. Nije to bila osoba koja je samo zasmijavala ljude i govorila ono što se dvorjani ne usude. Ne, bila je to izuzetno pametna i pronicljiva osoba čija kritika je bila usmjerena protiv vladara. Ali vladar je poštovao mišljenje dvorskih luda i često ga uvažavao, više nego mišljenja svojih savjetnika. Dvorska luda je bila eho naroda. Tako nešto bi trebala biti i karikatura.

HR Kako se informirate o događajima i ljudima koje tematizirate? Trebaju li karikaturisti biti iznadprosječno informirani o svakodnevici?

Svakako, karikaturist mora pratiti situaciju. Čitati novine, gledati televiziju. Kad ste svakodnevno u ovome poslu i imate iskustvo kao ja, onda vam je lako. Meni je često dovoljno pročitati naslov i ideja sine. Reagiram na temu. Ako je neka tema nova, moram se o njoj dobro informirati. Srećom, danas imamo i internet iz kojeg crpimo informacije i fotodokumentaciju. U svojim sam počecima sjekao fotografije iz novina i pravio arhivu koju sam koristio za rad. Dobre karikature nema bez dobrih fotografija, tu mislim prvenstveno na portretnu karikaturu. Dakle, kako sam negdje prije spomenuo, karikaturist treba biti obrazovan, talentiran, razumjeti politiku, imati osjećaj za trenutak. Možda biti i pomalo vidovit. Ja sam neke svoje karikature objavljivao i nakon godinu-dvije pošto sam ih crtao, pa zbog promjene situacije nisu ušle u novine. Ali te se stvari uvijek ponavljaju. Politika se vrti u krug, samo se mijenjaju lica političara...

Edukacije za hrvatske poljoprivrednike u Vojudini

Koje su alternative pesticidima?

Položaj poljoprivrede, kao primarni sektor gospodarstva, čak i u novonastalim okolnostima pandemije ne miruje i dobiva na značenju jer mora isporučiti rezultat – hranu za stanovništvo. Osim količine i raznovrsnosti hrane s aspekta sadržine hranjivih i korisnih tvari, sirovine od kojih se proizvodi hrana trebaju ispunjavati i kriterij zdravstvene sigurnosti. Zdravstveno sigurna hrana je uvijek bila prioritet svakom čovjeku, a od posebnog je interesa za zdravstveni sustav. Da bi se ovo postiglo, neophodno je tijekom cijelog procesa proizvodnje i prerade voditi računa o očuvanju kvalitete hrane i odsustvu biološkog i kemijskog onečišćenja.

»Suvremena poljoprivreda je svojim intenzitetom i selektivnim mjerama desetljećima unatrag utjecala na intenziviranje potrošnje poljoprivredne kemije. Pojava otpornosti štetnika prema pesticidima, selekcija visokoprinosnih genotipova gajenih biljaka osjetljivih na bolesti, primjena monokultura ili uskog plodoreda na velikim površinama uvjetovala je povećanje broja pesticida u programima zaštite, kao i rast doza njihove primjene. Intenzivna primjena sintetičkih kemikalija u poljoprivredi je, uz poskupljenje, povezana s narušavanjem zdravlja poljoprivrednika, stanovnika sela i onih koji konzumiraju hranu, zbog izlaganja pesticidima. Sredstva za zaštitu bilja imaju i negativni efekt na zemljište, kvalitetu voda i očuvanje faune«, kaže docentica na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu dr. **Dragana Budakov**.

Ona je voditeljica tima stručnjaka s ovog fakulteta koji je započeo provođenje projekta »Biološka zaštita biljaka u Vojudini u cilju proizvodnje zdravstveno sigurne hrane – mogućnosti za hrvatsku zajednicu u Vojudini«.

»Poljoprivrednici, pripadnici hrvatske zajednice će tijekom ovog projekta biti educirani za samostalnu primjenu bioloških metoda u zaštiti kukuruza, paprike, jabuke i vinove loze, biljnih vrsta koje su strateške za područja na kojima žive Hrvati u Vojudini zbog površina koje zauzimaju i potencijala za plasman na tržištu. Također će biti prezentirani rizici od nesavjesne i prekomjerne primjene pesticida kao i njihov utjecaj na zdravlje ljudi i životinja«, kaže Budakov.

Ona navodi da će edukacijom biti obuhvaćeni poljoprivrednici iz Tavankuta, Subotice, Novog Slankamena, Sombora i Petrovaradina. Cilj edukacije, po zamisli tima dr. Budakov, bit će povećanje konkurentnosti poljoprivrednika putem dobivanja proizvoda s dodatnom zdravstveno sigurnom vrijednošću koja može imati bolju prođu na tržištu. Voditeljica projekta navodi izazov klimatskih promjena i rastućeg broja stanovnika, uslijed kojih se, smatra ona, konvencionalna zaštita bilja u perspektivi mora korigirati.

Biološka zaštita je način kontrole štetnika u poljoprivredi primjenom prirodnih neprijatelja prouzrokovatelja bolesti, štetnika i korova. Za biološko suzbijanje štetnih kukaca se koriste predatori, parazitoidi i patogeni; biološko suzbijanje korova obuhvaća primjenu kukaca i patogena, dok se za biološko suzbijanje bolesti koriste mikroorganizmi antagonisti, biljni ekstrakti, eterična ulja i slično. Jedan od najstarijih primjera biološke zaštite od gljiva koje uzrokuju trulež stabala je da se na zaražena mjesta postavlja zemlja kao oblog. Ovo je imalo efekta, jer se u zemljištu nalaze mikroorganizmi koji svojim antagonističkim djelovanjem sprječavaju rast patogena. Božje ovčice su poznati kukci koji se hrane biljnim ušima i drugim sitnim kukcima. Primjenom biološke zaštite svjesno se povećava populacija prirodnih neprijatelja biljnih patogena, štetnika i korova kako bi se njihova štetnost držala pod kontrolom.

Docentica Budakov kaže da je projekt koncipiran na preporuku njezinog kolege **Mladena Petreša**. »Skupa smo uradili analizu potencijala ideje, definirali biljne vrste i odredili lokalitete gdje ćemo vršiti edukaciju. Prepoznali smo kapacitet hrvatske zajednice u implementaciji i provođenju ovih mjera«, navodi ona.

Jedna edukacija održana je u okviru X. *Tavankutskog festivala voća*, a ostale će se provoditi tijekom listopada i studenog. Tim projekta čine stručnjaci s iskustvom u nastavi i istraživanjima na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu koje se aktivno bave proučavanjem i iznalaženjem bioloških mjera zaštite od bolesti biljaka: prof. dr. **Mila Grahovac**, prof. dr. **Vera Stojšin**, doc. dr. **Dragana Budakov**, istraživači **Mladen Petreš** i **Tatjana Dudaš**. Dr. **Branislava Belić**, doktorica medicine, će u projektu biti zadužena za utjecaj kemijskih i bioloških mjera u poljoprivredi na zdravlje ljudi.

Za provođenje ovog projekta dobivena je suglasnost Hrvatskog nacionalnog vijeća. Projekt je financiralo Pokrajinsko tajništvo za visoko obrazovanje i znanstveno-istraživačku djelatnost.

M. Tucakov

Hrvatsko-Ugarsko kraljevstvo u igri velikih sila

Planirano otcjepljenje od Austrijskog carstva i obnova Hrvatsko-Ugarske kraljevine nije uspjela. Prvobitni urotnici bili su najviši dužnosnici u svojim zemljama: **Nikola Zrinjski** bio je ban Hrvatske, a **Ferenc Wesselényi** je bio nador Ugarske (danas bi rekli premijer vlade). Zrinjski je preko svojih veza probao tražiti pomoć od francuskog kralja **Luja XIV.** (zvanog i »kralj sunca«); a Wesselényi je tražio preko erdeljskog vojvode kontakt i pomoć od Otomanske imperije. Nakon smrti svog brata, novi ban Hrvatske je postao **Petar Zrinski** koji je u urotu uključio i svog šurjaka **Fran Krste Frankopana**, čija se kćer udala za grofa **Ferenca Rákóczi**, i tako je ta moćna bogata porodica iz gornje Ugarske postala član urote. Dvor kralja **Lipota I.** je preko Francuza i Turaka saznao sve detalje o uroti, ali je čekao ishod spora Francuske i Španjolske oko Nizozemske; i nakon uspješnog okončanja spora francuski kralj Luj XIV. se dogovorio s kraljem Lipotom I. i »napustio« je urotnike, a i turska Porta je odbila pomoć. Danas bi rekli da su tadašnje »velike sile« napustile Hrvatsku i Ugarsku. Usprkos ovom događaju, 1670. Zrinski

Viktor Madarász: Zrinjski i Frankopan prije pogubljenja

i Frankopan pokreću ustanak, koji je carska vojska lako ugušila. Obojicu je Lipot I. pozvao u Beč, gdje su ih primili kao goste, i nadajući se njegovoj milosti, sve su priznali. Zrinjski je napisao pismo Ferencu Rákócziju da i on prekine ustanak, što je i učinio 1. svibnja iste godine i sklonio se u utvrdu Munkač (Munkačevo). Kada su se borbe stišale, odlučeno je da se urotnicima sudi u Winerneuštadt. Uhićen je i **Ferenc Nádasdy** glavni sudac u Ugarskoj. Sva trojica su osuđeni na smrt i pogubljeni odsjecanjem glave 1671. godine, a sva imovina porodice im je oduzeta. To je bio kraj dvije moćne obitelji. Pošto Rákóczi nije bio dostupan, njegov »grieh« je njegova majka za ogromnu sumu otkupila, jer je on »za katolicizam učinio mnogo« pošto se »rekatolizirao« napustivši protestantizam. Tijekom istrage ukupno je oko 300 plemićkoj porodici oduzeta sva imovina.

Sukob Burbona i Habsburgovaca

Početkom 1700. godine bilo je izvjesno da će zbog španjolske krune izbiti rat između kuće Burbona i Habsburga,

tadašnje dvije velesile. Koncem te godine francuski kralj Luj XIV. šalje svog izaslanika kod sina Ferenc Rákóczija; **Ferenca Rákóczija II.** s porukom da digne ustanak koji će on financijski i u ljudstvu pomagati. Rákóczi II. je pozitivno pismeno odgovorio francuskom kralju, međutim pismo ga je izdao i pismo odnio u bečki Dvor. Kralj Lipot I. dao je nalog da se uhiti i dovede u Beč. Rákóczi II. je mogao pobjeći, ali nije želio napustiti svoju bolesnu ženu, tako da je početkom 1701. godine uhićen i doveden u Winerneuštadt i zatočen u tamnicu, gdje je tamnovao i njegov djed **Petar Frangepan**. Njemu je prijetila ista kazna. Kada je žena saznala za uhićenje, otišla je u Beč i intervenirala kod stranih predstavnika, i kod jezuita, koji su podržavali francuskog kralja. Oni su uspjeli podmititi komandanta zatvora i pomoću njega on je u odori lovačkog oficira noću izveden i prebačen u Poljsku (kao u nekom filmu). U Varšavi se sastao s francuskim predstavnicima i dogovorili su se da uz pomoć poljskih plaćenika digne ustanak u gornjoj Ugarskoj. To je i učinio i 15. lipnja 1703. godine prešao ugarsku-poljsku granicu. Time je počeo tzv. Rákóczijeva borba za slobodu, koja je trajala sve do 1711. godine. Borbe su vođene i u našim krajevima (Bač). Habzburzi su dobro znali da Vojna krajina nije stvorena samo zbog Turaka nego i da kontrolira Mađare i Hrvate. Srbi su stali uz Beč, a obezglavljeni Hrvati nisu se mogli priključiti, iako je Rákóczi je bio unuk Petra Zrinjskog i **Katrine Frangepanske**. Pošto nije prihvatio uvjete Satmarskog mira sklopljene 1711. godine, preko Francuske je pobjegao u Otomansku imperiju gdje je bio pod zaštitom tadašnjeg sultana. Umro je u toj zemlji 1735. godine, pokopan je pored svoje majke u Istanbulu u tadašnjoj jezuitskoj crkvi. Njihovi ostatci su 1906. preneseni u Mađarsku i sahranjeni u Kaši (danas Košice).

Prosvećeni apsolutizam

Ono protiv čega su se Zrinjski, Frangepan i Rákóczi II. borili ipak se ostvarilo u Habsburškom carstvu. Rodonačelnica takve vlasti bila je **Marija Terezija**, prvo ugarska, pa češka kraljica, a potom preko muža i rimsko-njemačka carica. Bila je prosvećena apsolutistica, za vrijeme njene vladavine nikad nije sazvan Ugarski zemaljski sabor. Njen sin, **Josip II.**, da bi lakše vladao, nije se ni krunisao za kralja, zato je dobio naziv »kralj sa šeširom«, a ni on nije sazivao Zemaljske sabore. Pokušavao je vladati uredbama i time je izazivao otpor prije svega plemstva. Jedna od uredbi bila je da administracija mora biti vođena na njemačkom jeziku. Forsirao je kolonizaciju Nijemaca, na prostor Ugarske (Bačka, Banat) naselio je 30.000 ljudi iz Švabske (Donauschwaben). Želio je popisati stanovništvo, ali je u županijama naišao na bojkot. Po njegovom nalogu su izrađene prve točne vojne karte (u subotičkoj arhivi ima ih pet). Imao je želju reformirati svoja kraljevstva, ali nije bio realpolitičar. Prije svoje smrti povukao je većinu svojih uredbi.

Mirko Grlica

(1956.-2020.)

Povjesničar i muzejski savjetnik Gradskog muzeja Subotica **Mirko Grlica** preminuo je 25. rujna, u 64. godini života, poslije kratke i teške bolesti.

Rođen je 6. kolovoza 1956. u Subotici. Odrastao je u subotičkom predgrađu Aleksandrovu, gdje je polazio Osnovnu školu 25. maj (danas: Sveti Sava). U rodnom gradu završio je i gimnaziju, a studij povijesti na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Od 1985. kustos je u Gradskom muzeju u Subotici. Objavio je više desetaka članaka, uglavnom iz lokalne i vojvođanske povijesti i muzeologije, u subotičkim časopisima *Pro memoria*, *Rukovet*, *Bácsorszá*, *Úzenet*, *Létünk*, *Museion*, *Ex Pannonia* te *Radu vojvođanskih muzeja/Muzeja Vojvodine* (Novi Sad) i zbornicima (npr. *Lifka i Lifke*, 2011.).

Sam ili u suautorstvu napisao je više knjiga, uglavnom iz subotičke povijesti, počevši od kapitalnih, pa do popularnih izdanja: *Sto godina javnog prevoza u Subotici 1897- 1997* (1997.), *Imenik žrtava Drugog svetskog rata na području subotičke opštine* (suautori **A. Hegedús**, **M. Dubajić** i **L. Merковиć**, 2000.), *Vojnići od Bajše : plemićka priča* (2003.), *Kolekcija razglednica Sabolcsa Prokesa* (2004.), *Gradotvorci : subotički stambeni objekti od baroka do moderne* (suautorice **G. Prčić Vujnović** i **V. Aladžić**, I-II. (2004, 2006.), *Kuća koja pamti* (suautorica **I. Lovas**, 2007.), *Subotica korak po korak* (2008.), *Subotica nekad i sad* (2009.), *Sombor nekad i sad* (2010.), *Galenovi sledbenici – Subotičke apoteke i apotekari kroz istoriju* (2010.), *Ivan Sarić* (2010.), *Svetlo u tami : 100 godina biskopa Lifka u Subotici* (2012.), *Subotica koje nema* (2015.).

Autor je ili suautor više izložaba te kataloga i knjiga koji su ih pratili: *Hladno oružje u zbirkama Gradskoga muzeja* (1991.), *Historijski dio stalnoga postava Gradskoga muzeja u Subotici* (1991.), *Aleksandar Lifka čarobnjak pokretnih slika* (1992.), *Slika i događaj – u povodu 75 godina od odcjepljenja Vojvodine od Austro-Ugarske* (1993.), *Sjećanje na subotičke Židove – u povodu 50 godina od holokausta* (1994.), *Prvih sto godina historijskoga plakata u Subotici 1848.-1948.* (1994.), *Živjeti zajedno – zajednička izložba Gradskoga muzeja Subotica i Muzeja Vojvodine u Novom Sadu* (2006.), *Ivan Sarić* (2011.), *Grad biciklista – povijesni, etnološki i umjetnički aspekti bicikla u Subotici* (2011.), *Sve je samo reklama – segmenti iz povijesti reklame u Vojvodini do 1941. godine* (2012.) itd.

Bio je među najboljim suvremenim poznavateljima subotičke povijesti za razdoblje od sklapanja Austro-ugarske nagodbe 1867. pa do vremena raspada Austro-Ugarske. Iznimno je aktivan bio u pokrajinskom kvizu *Koliko se poznajemo – iz istorije nacionalnih zajednice u Vojvodini*. Jedan je od autora tekstova i glavni urednik više prijašnjih izdanja istoimene opsežne brošure za pripremu za kviz, i jedno vrijeme predsjednik žirija.

Prvi je od suvremenih istraživača bunjevačkih povijesti temeljito iščitao sve brojeve prvoga tečaja *Nevena* do 1914. godine. Bio je stalni suradnik *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* od samih početaka rada na njemu. Jedan je auto-

ra tematskog bloka *Bunjevci* u zagrebačkoj *Hrvatskoj reviji* (br. 3/2005). Dio njegovih članaka od osobite je važnosti za povijest Hrvata u Subotici. Neke od njegovih izložbi gostovale su i u Hrvatskoj.

Pokopan je 26. rujna na Kerskom groblju u Subotici. Komemoracija je održana u Velikoj vijećnici Gradske kuće 29. rujna.

Slaven Bačić

Privremena zabrana prometovanja

Tajništvo za komunalne poslove, energetiku i promet Gradske uprave Grada Subotice izdalo je rješenje o privremenoj zabrani prometovanja u ulicama Trg Sinagoge, Trg Jakaba i Komora, Istvána Széchenyia, Rudić ulici i u dijelu ulice Sándora Petőfija, od kružnog toka Trg Jakaba i Komora i Rudić ulica do kružnog toka Trg Lajosa Kossútha i Trg žrtava fašizma, u Subotici, do 12. listopada.

Radovi će se odvijati u tri faze. Predmetne ulice bit će zatvorene za promet sukladno dinamici radova izvođača i ovisno o meteorološkim uvjetima. Razlog zatvaranja predmetne lokacije su radovi na obnovi kolnika.

Izvođač radova bit će u obvezi omogućiti nesmetani prolaz stanovnicima ovih ulica za svo vrijeme trajanja radova.

XX. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

4.X.2020. u 19.00 h.
na kanalu

FESTIVAL POMOGLE

 VELEPOSLANSTVO
REPUBLIKE HRVATSKE
BEOGRAD

 GRAD
SUBOTICA

 Projeekat izlozba za
strucnog, projekta
opisno - razgovor
opisno

 Projeekat izlozba za
strucnog, projekta
opisno - razgovor
opisno

 HRVATSKO
NACIONALNO
VUEĆE

 ZAVOD ZA
KULTURU
VOJVODANSKIH
HRVATA

POKROVITELJ FESTIVALA

 PRIMORSKO-
GORANSKA
ŽUPANIJA

MEĐUSPLATNI SPONZORI

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI
NA STUDIJU O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ**

Dana 26.9.2020. godine, podnositelj zahtjeva »Ravnica« D.O.O., Bajmak, Zubačište br. 72a, podnio je zahtjev za davanje suglasnosti na studiju procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Objekti u okviru postojeće farme svinja, kapaciteta 900 krmača, 4.500 prasadi i 5.000 tovljenika«, na katastarskim parcelama 7442 i 7443/1 KO Bajmak, Grada Subotica (45.966815°, 19.390173°). Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u Gradskoj kući u Subotici, Trg slobode 1, u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 128, svakog radnog dana od 10 do 12 sati, od 28.9.2020. do 29.10.2020., kao i elektronski na sajtu Grada Subotice (www.subotica.rs -> Životna sredina -> Oglasna tabla).

Zainteresirana javnost mišljenja u vezi s predmetnom studijom može dostaviti u pisanoj formi, elektronski na adresu zivotna-sredina@subotica.rs, odnosno poštom ili osobno u prostorije Službe.

Javna prezentacija Studije i javna rasprava održat će se 29.10.2020. godine, s početkom u 12 sati, u Gradskoj kući u Subotici (Trg slobode 1, I. kat, soba 130).

Javni uvid i javna rasprava organiziraju se u skladu s Instrukcijama o pravilima ponašanja u Gradskoj upravi Grada Subotice u primjeni mjera zaštite od zarazne bolesti covid-19 nakon ukidanja izvanrednog stanja.

Nikola Lacko, planinar i ljubitelj prirode

Osvajanje Ararata

Subotičanin **Nikola Lacko** nedavno je uspješno predstavio svoj rodni grad sudjelovanjem u međunarodnoj ekspediciji osvajanja planine Ararat. Usponom na najvišu točku gorja na kojem je prema biblijskim zapisima **Noa** iskrcao svoju arku, u svoju planinarsku bilježnicu upisao je još jednu značajnu visinu (5.137 m) i ostvario još jedan avanturistički san. Svoje, još uvijek svježije dojmove pristao je podijeliti s našim čitateljima i dočarati nam barem djelić ovog doista prekrasnog putešestvija.

Itinerer

Međunarodnu ekspediciju Ararat činilo je ukupno dvanaest ljubitelja prirode i osvajanja njenih vrhova, sedam planinara iz Srbije (Nikola je bio jedini iz Vojvodine), troje iz Hrvatske i dvoje Rumunja. Organizator cjelokupne putne akcije bio je **Zoran Pavlović** iz kluba *Predejane*, doajen planinarenja i osvajač brojnih svjetskih vrhova, a i naš junak u ovoj zanimljivoj storiji se može pohvaliti iskustvom osvajanja vrha Damavanda (Iran, 5.676 m). Na put prema Turskoj je poletio iz Beograda prema Istanbulu (950 km), potom je iz druge tzv. azijske zračne luke uslijedio let prema Vanu (1.800 km), te još oko 170 km automobilima do Dogubeyazita. Cijela avantura penjanja trajala je četiri dana (nedjelja – srijeda).

Uspon na vrh

»Avantura uspona na vrh Ararata započinje od mjesta Dogubeyazit, koje je tijekom prošlih vremena pripadalo raznim narodima i civilizacijama (Urartu, Asirija, Medija, Persija, Rima, Vizantija, a nakon Osmanlijskih osvajanja Turskoj), iz kojeg se automobilima ide na prvu značajniju visinsku točku od 2.200 m. Ovdje se sve potrebite stvari za uspon stavljaju na mule i konje, a to je u ovom slučaju dozvoljenih 20 kg osobne opreme«, pojašnjava nam naš sugovornik.

»Moja osobna prtljaga sadržavala je slojevit garderobu, donje rublje, pribor za higijenu, štapove, cipele, rukavice i naočale (normalne za sunce i ski). Odmah moram naglasiti kako se nose zbilja samo neophodne stvari, nastoji se minimalizirati teret koji se nosi. Uza sve nabrojano, jamačno najvažniji artikal za svaki visinski uspon je voda bez koje cijela operacija ne bi bila izvediva.

.....

Četvrti Subotičanin na Araratu

Prije Nikole, na vrh mitske planine iz najvećeg grada na sjeveru posve ravne Bačke popeli su se: **Iso Planić, Feliks Krivošija i Stevan Vidaković.**

No, nju su nam nosili šerpasi, lokalni Kurdi koji su imaju potrebitu dozvolu za penjanje na Ararat.

Iz prvog baznog logora, sljedećeg dana smo se zaputili prema sljedećem i to je bila dionica u trajanju od nekih pet sati uspona po zbilja lijepom i ugodnom vremenu. Tu smo već bili na visini višoj od 3.200 m i tu je već potrebna adekvatnija priprema za daljnji uspon (konzumiranje vode, čaja, juhe, jer je unos teku-

čina izrazito važan – kolika je visina, toliko litara tekućine). Nakon prespavane noći, ujutro smo se zaputili prema sljedećem baznom logoru na 4.200 m (tri sata uspona i sat boravka na toj visini radi neophodne aklimatizacija i privikavanja organizma) i ponovno se na počinak vratili u predašnji bazni logor. Trećeg dana uspona, ponovno smo se zaputili prema logoru na već spomenutih 4.200 m i tamo smo noćili, pripremajući se za veliko finale naše ekspedicije i konačni uspon na vrh Ararata. Iskreno govoreći nismo se baš nešto mogli niti odmoriti, što zbog uzbuđenja, što zbog blizine zračne luke Jerevan (oko 30 km udaljenosti zračnom linijom) i brojnih zrakoplova koji kontinuirano slijeću i uzlijeću. Bilo kako bilo, ustajanje je bilo dogovoreno u pola noći i nakon minimalne okrijepe u jedan sat smo se zaputili prema vrhu Ararata. Mnogi će se začuditi zbog čega se upravo u ovim satima kreće na finalni uspon, ali to je zbog najstabilnijih vremenskih uvjeta (najslabiji vjetar) i samog optičkog momenta. Na već ozbiljnijoj visini iznad 5.000 m vladaju klasični zimski uvjeti, snijeg i temperatura duboko u minusu (-10° C) plus neugodni udari vjetra (sam vrh) i za penjanje su neophodne dereze (specijalizirani dodatak na obući). Na najvišoj točki biblijske planine, do koje nam je trebalo nekih četiri sata penjanja, zadržali smo se svega petnaestak minuta, neophodnih za memorijske snimke i malu zajedničku proslavu uspješnog realiziranja cilja naše ekspedicije, te se odmah zaputili natrag. Osvajanje vrha ove mitske planine je dosta zahtjevno jer je ukupna razlika u visini tzv. trekkinga više od 4.000 m, a primjerice posljednjeg dana smo u spuštanju prevalili čak 3.000 m što je zbilja prava rijetkost. Iako umoran od ovog zahtjevnog avanturističkog pothvata, sve vrijeme sam se osjećao punog srca i duše. Još jedan san i pustolovna zamisao su bili ispunjeni, a susret sa samim sobom na vrhu jedne impresivne planine kakav je Ararat osjećaj je koji ću zauvijek nositi u sebi», zaključuje Nikola Lacko ovu prekrasnu planinarsku storiju.

D. P.

Stari obrti na izložbi u Beregu

Ispod slojeva prašine

Posljednjih godina stari obrti postali su pravi hit. U proračunima se osiguravaju sredstva za njih, organiziraju se različiti sajmovi i manifestacije, a sve kako bi se potaknuo razvoj starih i već izumrlih obrta. Međutim, nedovoljno je to da stari obrti postanu profitabilni poslovi, pa oni koji se upuste u tu avanturu često suočeni s financijskim poteškoćama zatvaraju svoje obrte, ili im neka stara, zaboravljena majstorska vještina postane samo hobi. Drugi problem je što se u toj prevelikoj borbi za očuvanje starih obrta često u isti koš stavlja i ono što se ni uz najbolju volju ne može nazvati starim obrtom. U tom smislu pravi iskorak napravila je Udruga *Brežanke* koja je u Beregu priredila izložbu *Sačuvati od zaborava* na kojoj su prikazani proizvodi originalnih starih obrta i alati koji se koriste u radu, a posjetitelji izložbe mogli su od majstora čuti i nekoliko riječi više o tome kako se potkivaju konji, što je posao ćurčije, kako se nekada od debla ručno pravio čamac, kako se i danas po staroj tehnologiji u Somboru prave liciderska srca s ogledalcima.

Za čamac godinu dana posla

Đura Rang iz Monoštora bavi se izradom drvenih čamaca. No, njegov posao danas je mnogo brži i lakši nego što je bio

prije stotinjak godina, kada su se umjesto strojeva za rad koristili samo alati kojima se drvo ručno dubilo i oblikovalo. »Tu su drvene stezaljke, uglomjeri, ručne hoble. Čamac se radio i godinu dana. Samo da se ručno očisti jedna daska potreban je dan, čak i dva, a strojem se to danas uradi za minutu. Ne koristim ovaj alat više, već ga čuvam kao podsjećanje na neka prijašnja vremena«, kaže Rang.

Strahinja Rašić iz Sombora bavi se potkivanjem konja i kaže na sreću sve je više mladih zaljubljenika u konje, pa i posla za potkivača ima. »Kupio sam konja i onda sam putem interneta učio kako se konji potkivaju. Poslije sam počeo raditi s **Damirom Karanom** i od njega sam naučio one prave tajne. Više od dvije godine samo sam gledao i pomagao i tek onda sam potkovao prvog konja. Nije to ništa neobično, jer obrti su se nekada učili dvije, tri godine. Jedan dio alata koji koristim u poslu stari je alat koji sam dobio od nekadašnjih potkivača, a dio alata koji koristim u svakodnevnom radu kupio sam u inozemstvu. Raditi s konjima nije lako. Potrebna je vještina, snaga, iskustvo«, pojašnjava Rašić koji je na izložbi bio obučen u potkivačku kecelju koja se izrađuje od dvoslojne kože, kako bi zaštitila potkivača od mogućih ozljeda.

 Alat za izradu čamaca

Opaklija od 35 kilograma

Jedan od zapaženijih predmeta na izložbi bila je opaklija koju je izradila **Marija Ivošev**, jedini somborski ćurčija. »Za opakliju je utrošeno 28 ovčijih i jagnječih koža. Teška je 38 kilograma. Farbala sam je, onako kako su to majstori nekada radili – dudovom gljivom, koja daje specifičnu boju duhana. Nekada se ni jedna seoska ili salašarska kuća nije mogla zamisliti bez opaklije. Prestale su da se nose 30-ih godina prošlog stoljeća. Tada su prestale i da se prave. Zanat je moj otac završio 1936. godine i nikada nije napravio ni jednu opakliju, jer ih nitko nije više ni nosio«, kaže Marija.

Krivac za ovu izložbu je upravo Marija Ivošev, koja je i predsjednica Udruge *Brežanke*. Potporu je dobila od Kulturnog centra *Laza Kostić* i Gradskog muzeja Sombor, te umjetnika **Stipana Kovača** i **Milorada Rađenovića** koji su na velikim platnima oslikali stare, zaboravljene obrte. »Ove godine izlagači su s teritorija Grada Sombora, a cilj mi je da naredne godine ovom izložbom bude obuhvaćen širi region. Da покаžemo ono malo što je još ostalo sačuvano«, kaže Marija Ivošev.

Z. V.

U Srijemu započela berba grožđa

Dobar urod obećava sjajna vina

»Na prvom mjestu vinograd se mora voljeti. Tijekom cijele godine moraš raditi u njemu kako bi imao unosan i dobar rod. Drugo, moraš dobro poznavati taj posao. Mišljenja sam da se vinograd više cijeni kad vam ga netko prepusti u povjerenje, kao što je moj djed ostavio mome ocu, a otac meni. Uz njega sam ga i zavolio«, kaže vinogradar Žeravica

Berba grožđa započela je prošlog tjedna u Fruškogorskom vinogorju. Unatoč iznimno zahtjevnoj vegetacijskoj godini i ekstremno visokim temperaturama i čestim izmjenama vrlo toplog i hladnog vremena, grožđe je u odličnom zdravstvenom i kondicijskom stanju pa vinogradari očekuju sjajna i vrhunska vina. Pogodni vremenski uvjeti, bez obilnih padalina, doprinijeli su lijepom sazrijevanju grožđa bez mnogo truleži, te dobrom rodu u ovoj vinogradarskoj sezoni koji je prema procjenama vinograda iz Srijema, na nivou prošlogodišnjeg i iznosi oko osam tona po hektaru.

Ljubav prema poslu je presudna

Opće je poznato da vinograd traži »slugu« a ne »gospodara«, te da su u vinogradarstvu i u proizvodnji vina ljudi nekada bili više uključeni nego danas. No, ono što je evidentno i što daje nadu posljednjih godina, barem na području Srijema, jeste da je nakon nekoliko desetljeća vinogradarstvo ponovo u ekspanziji te da je proizvodnja vina postao omiljen obrt mladih proizvođača. No, ima i onih, doduše rijetkih mladih ljudi, koji su nastavili ovu lijepu tradiciju svojih predaka te očuvali, čak i povećali svoje zasade vinove loze. **Goran Žeravica** iz Šida je jedan od njih koji se s puno ljubavi nastavio baviti vinogradarstvom. Vinograd je zavolio još od malih nogu uz svog djeda i oca. Odrastajući u Gibarcu gdje je nekada skoro svaka kuća imala svoj vinograd u Gibaračkoj planini, svakod-

nevno je tamo odlazio i zavolio vinogradarstvo. Na dvije parcele danas uzgaja oko 1.000 čokoti trsova i oko 13 sorti grožđa.

»Naš vinograd je u slobodnoj proizvodnji. U našoj obiteljskoj proizvodnji nemamo pretenzija za nekom zaradom. Tih 1.000 trsova je puno za uzgoj za jednu obitelj i njihove godišnje potrebe. Od proizvedenog grožđa dobijemo više desetina litara vina i raki- je, što naša obitelj ne može tijekom godine potrošiti. Vino i rakiju uglavnom podijelimo rodbini, kumovima i prijateljima«, ističe Žeravica dodajući da je ova godina, od rezidbe do branja, bila povoljna za grožđe.

»Zima nije bila jaka, što pogoduje vinogradu. U vrijeme cvjetanja nije bilo jačih mrazeva i vinograd je dobro podnosio sve vremenske prilike. Vrijeme žetve, kada su velike oscilacije u temperaturi, od jakog sunca do naglog zahlađenja i kada grožđe može biti zahvaćeno raznim bolestima, najgori je period za vinograd. Ove godine nije bilo jačih kiša, tako da je vinograd mogao opstati«, ističe Žeravica.

Također dodaje da su agrotehničke mjere koje su prijeko potrebne za opstanak vinograda, zbog povoljnih vremenskih uvjeta bile u manjoj mjeri zastupljene ove godine.

»Važno je poštovati agrotehničke mjere. One su sigurnost da će vinograd opstati do kraja godine, da će biti dobar rod i da će grožđe biti zdravo. Tako da se u svakom slučaju moraju poštovati agrotehničke mjere zbog svih klimatskih promjena koje su se događale posljednjih godina. Nekada je bilo dovoljno prskanje

vinograda samo s plavim kamenom i preparatom *Kosan*. Međutim danas smo prinuđeni upotrebljavati nove agrotehničke mjere kako bi vinograd preživio dodatne bolesti i probleme koji nisu bili prisutni prethodnih godina», kaže vinogradar iz Šida.

Zadovoljavajući i rod i slast

Povoljan znak da je grožđe spremno da se skida i prerađuje (što je kod bijelog grožđa optimalan sadržaj), jeste kada njegova slast sadrži 21 jedinicu šećera.

»Ovogodišnja slast grožđa je zadovoljavajuća. U našem vinogradu nemamo veliku slast kao u onim vinogradima gdje se gaji isključivo rizling i gdje je slast od 25 do 26 postotaka. Naše grožđe ima oko 19 posto slasti. Sve oko 19 posto i ispod toga može opstati. Što je veća slatkoća, to je vino bolje. Na našoj parceli smo ove godine imali 10 posto manje grožđa u odnosu na prošlu godinu, ali to je normalno. Nekad imamo više od 10 posto, a nekad manje. Imamo bačve za skladištenje 1.350 litara vina. Toliko i svake godine otočimo, bez obzira je li godina dobra ili loša. Samo je pitanje hoćemo li ispeći 250 litara rakije ili više. Vina uvijek imamo dovoljno i, kao što sam već rekao, i više nego što nam treba«, navodi Goran.

U rangu najboljeg

Od mješavine bijelog grožđa proizvode bijela vina, a od sorte grožđa *hamburg* proizvode *roze*, te crna vina. Obe vrste vina su na prošlogodišnjim natjecanjima na lokalnim manifestacijama vinara uvrštene u rang najboljih.

»Do sada smo osvojili više nagrada. Za crno vino smo dvije godine zaredom osvojili prvo mjesto, a treće godine osvojili smo drugo mjesto za crno vino. Od 75 natjecatelja mi smo bili među prvima, što je za nas veliki uspjeh. I povrh toga što za proizvodnju bijelog vina koristimo mješavinu bijelog grožđa, osvajamo zavidne rezultate na natjecanjima, što govori u prilog tome da je podneblje na kojem uzgajamo vinograd pogodno i da se naš svakodnevni rad i trud isplatio«, ističe on.

Kako naš sugovornik dalje navodi, svakako da je i suvremena oprema kojom se danas oni služe poput električne muljače i bačvi od nerđajućeg čelika, utjecala na efikasniju i kvalitetniju proizvodnju vina.

»Svjedoci smo kako se nekada proizvodilo vino. Vino smo skladištili u drvenim bačvama, koje je bilo teško održavati. Poslije svakog pretakanja vina morali smo ga dobro oprati, što je bio mukotran posao. Poslije pranja morali smo sumporiti da bi smo ubili bakterije. Danas bačve od nerđajućeg čelika ili one od medicinske plastike, koje imaju HASSAP-ov standard, lakše se održavaju. A što se tiče muljanja, nekada se to radilo ručno, što je nekad i bilo dobro. Jer kada je berba vinograda, ljudi se malo i opuste uz koju čašicu vina i rakije. Kada dođe vrijeme muljanja tu se oni otrezne. Danas je život mnogo brži, pa upotrebljavamo električnu muljaču koja je danas prijeko potrebna svakom vinaru. S njom je puno lakše raditi, a ostane ti i više vremena za druženje.«

Spoj lijepog i korisnog

Goran je jedan od danas rijetkih vinogradara koji je nastavio tradiciju proizvodnje vina u svojoj obitelji. Uputio je poruku svima onima koji bi se htjeli baviti vinogradarstvom.

»Na prvom mjestu vinograd se mora voljeti. Tijekom cijele godine moraš raditi u njemu kako bi imao unosan i dobar rod. Drugo, moraš dobro poznavati taj posao. Mišljenja sam da se vinograd više cijeni kad vam ga netko prepusti u povjerenje, kao što je moj djed ostavio mome ocu, a otac meni. Uz njega sam ga i zavolio. Također, volim druženje. Radujem se kada mi na dan berbe dođu rodbina, kumovi i prijatelji. Osim što tog dana u dobrom raspoloženju proslavimo uspješnu proizvodnu godinu, to nam je prilika da se okupimo i družimo. Ti trenuci su neprocjenjivi, a u mojoj obitelji to je dugogodišnja lijepa tradicija, koju ću s radošću nastaviti negovati i u budućnosti«, zaključuje naš sugovornik.

S. D.

Naši gospodarstvenici (X.)

Obiteljski posao

»šivan« s ljubavlju

Kada ljubav iz djetinjstva i hobi prerastu u posao onda to izgleda kao u priči koja slijedi. Naša ovoj tjedna priča o gospodarstvenicima počinje u jednom subotičkom modnom salonu kojeg upotpunjuje obiteljsko zajedništvo, mladost i iskustvo, a prije svega ljubav prema poslu.

Zavirili smo u *Salon Miss exclusive*, kod mlade vlasnice **Andree Lacko** i njene mame **Milice Pečerić**. Većina Subotičana, prvenstveno Subotičanki sigurno zna o kome se radi, ali valja priču početi od početka.

Od hobija do biznisa

Još kao djevojčica Milica je počela iskazivati ljubav prema šivanju, ali stjecajem okolnosti završila je Ekonomsku srednju školu i 15 godina radila u tadašnjoj Ljubljanskoj banci. Završila je tečaj šivanja u *Bagatu* te je na početku ispunjavala svoje želje, a kasnije je počela šivati i drugima. »Mušterije su bile zadovoljne, a ja sam se sve više davala u taj posao. Kada sam 2002. ostala bez posla, okrenula sam se onome što sam oduvijek željela. Opremila sam radionicu u obiteljskom domu i tako radila do 2006., kada sam otvorila svoj salon *Miss exclusive*«, kaže Milica. Od 2015. ovaj modni salon i krojačka radnja preselili su se na novu lokaciju, gdje su i danas.

Uz mamu Milicu, kako to obično biva, uvijek se »motala« i kćerka Andrea, koja je upijala sve što mama radi i tako je već sa sedam godina sašila svoju prvu suknju. Već tada je znala što će raditi. Danas je situacija obrnuta. Naime, od 2018. godine vlasnica salona je kćer Andrea, a mama Milica je zbog bolesti morala u mirovinu, no sada hrabrija nego ikada je stručna suradnica u salonu. Posao su podijelile na ravne časti i po mogućnostima, tako je Milica na sebe preuzela praktični dio, krojenje, šivanje i upravljanje poslom, dok je Andrea zadužena za marketing, promociju preko društvenih mreža, prodaju materijala putem interneta, komunikaciju s mušterijama, modne kreacije, osobito za mlađu populaciju, a kako je sama rekla polako i sama počinje krojiti i šivati, no još joj fali ono »nešto« pod prstima, na što se mama nadovezala komentirajući – to »nešto« se stvara iskustvom. Andrea je završila srednju Kemijsko-tehnološku školu u Subotici, smjer modelar odjeće, a kasnije i visoku strukovnu školu za tekstil u Beogradu, te je po zvanju dipl. tekstilni inženjer. »Bila sam dobra učenica i mogla sam upisati što sam htjela, a jedino što me zanimalo je upravo ovo što danas radim. Uživala sam u školovanju i temeljima koje sam tamo dobila, a imala sam i praktičan rad uz mamu. Kada sam bila četvrta godina sudjelovala sam na natjecanju gdje sam osvojila prvo mjesto u školi i time se plasirala na državno natjecanje u Novi Pazar, gdje sam osvojila drugo mjesto. Samim time što sam odrastala u salonu

pored mame, nije niti bilo razmišljanja da se nečim drugim bavim u životu. Sjećam se kako sam bila tek osam godina ali sam noćima razmišljala zašto se hlače ne mogu iskrojiti tako da prednja i zadnja strana budu identične. No, već s devet sam shvatila treću dimenziju u šivanju, te su nastajale brojne kreacije barbikama i lutkama«, prisjeća se Andrea, a mama Milica uz smijeh dodaje: »Andrea je znala odakle može uzimati materijal za svoje lutke ili ako želi nešto praviti. Tako se za rođendan pojavila s ešarpom oko struka na hlačama, koju je sama iskrojila i obradila. Nisam mogla niti reći da to nije dobro urađeno, jer je ona to sjajno uklopila. Tada je imala devet godina. Ne samo da je šivala barbikama, nego je i bratovljev super junak, *Action man*, morao imati štofano odijelo, kako bi mogao na vjenčanje s barbikom«, prepričala je Milica uz smijeh i nadodala kako je sin, **Robika** kao i svi dječaci bio »oduševljen« takvim idejama.

Kada se posao radi s ljubavlju

»Ovaj posao zahtijeva strpljenje i vrijeme, ali kad se radi s ljubavlju onda se i obična crna suknja šiva s užitkom. Mislim da sada imamo dobru kombinaciju, moje iskustvo i Andrein mladalački polet i energiju. U smislu poslovanja sam tu da je usmjerim na pravi put. Mislim da su to prednosti obiteljskog posla, a postoje tu i mane, no trudim se ne kočiti je u njenim idejama. Andrea ima ideje koje vidim da su dobre, a iskustvo će doći radom«, kaže Milica.

Kada skupa rade mama i kćer ima puno toga lijepoga, ali se znaju dogoditi i po koji konflikt. »Naš prvi konflikt bio je vezan za Andreinu naturalnu haljinu. Na kraju sam morala priznati da je potpuno bila u pravu i da je sve što je meni smetalo na toj haljini u izradi na kraju na njoj izgledalo fenomenalno«, kaže Milica, a ono što smatra svojom krunom u radu jeste Andreina vjenčani-

ca koju je s osobitom ljubavlju šivala.

U njihovom salonu mušterijama su u ponudi tri segmenta: prodaja materijala, popravke i prepravke, i novo šivanje. »Sva tri segmenta su posebna i imaju svoju draž. Šivanje novog po mjeri, osobito ako je mušterija otvorena i zainteresirana je nešto što nas ispunjava. Kada je riječ o popravkama, uvijek ima i nekih interesantnih stvari. To je nešto što nas svakodnevno drži. Zaista se posvetimo svakom komadu odjeće i mislim da su mušterije to prepoznale, te ima onih koje su tu više od desestljeća«, pojašnjava Andrea.

»Imamo najljepši zanat u rukama«

Kada se potražnja materijala u Subotici svela na jednu specijaliziranu trgovinu, uvidjeli su potrebu za istim i tako se u njihovom salonu još od 2013. godine mogu kupiti i materijali raznih vrsta, boja, dezena... To je olakšavajuća situacija mušterijama koje su uvijek u stisci s vremenom. Bilo da se radi o šivanju novoga ili popravci staroga, materijali po riječima sugovornica uvijek dobro dođu. »Kada dođu novi materijali onda smo kao djeca kada dobiju čokoladicu. Odmah se sve otvara i pregleda. Već vidimo što se može kome i od čega šivati. To su isto momenti za uživanje. Mi smo jasno posljednje na popisu, ali donijele smo odluku kako ćemo se baviti nama. Dogovor je da jedna drugoj šivamo. Imamo najljepši zanat u rukama i trebamo biti najljepše odjevene. No, najčešće taj plan završi tako da svoju ideju i materijal prodam mušteriji«, komentira uz smijeh Andrea i nastavlja: »Kako idem starija sve više volim istraživati i dokazivati da se od svakog materijala može nešto napraviti – sašiti, ali nećemo svi taj model nositi jednako. Na nekom će to djelovati kao krpa, a netko će to nositi kao vrhunski komad garderobe«.

I u ovome poslu je dobro poznata izreka »Sto ljudi, sto čudi«, ali odnos s mušterijama, po riječima naših sugovornica, ima i lije-

pu stranu. »Momenti kada je mušterija sretna i zadovoljna je ono što nas ispunjava, a samo šivanje je ono što mi još uvijek pruža zadovoljstvo. Nama je cilj da mušterija iz našeg salona izađe zadovoljna, te smo i mi sretni kada smo mogli nekom uljepšati neki važan dan ili događaj u životu«, kaže Milica.

Kroz sve ove godine rada nemoguće je znati gdje se sve nalazi odjeća koja je urađena u ovome salonu, a ima mušterija koje tu šiju od prvoga dana. Neke mušterije, iako su odselile iz ove države, kad god dođu na godišnji odmor svrate po neku novu kreaciju. »Imamo mušterije koje žive u Engleskoj, ali im mi redovito šivamo cijelu kolekciju, prije neki dan je poslana kolekcija jesen-zima. Najdalje što znam da su otišli odjevni premeti koji su izašli iz naše radnje su Tokio i Australija, a nedavno smo šili i ženi iz Afrike. Imamo redovite mušterije koje izuzetno vole i prate modu, koje skidaju modele i dolaze da im isto šivamo, a mi smo tu da ispoštujemo sve njihove želje«, priča Milica.

Idemo korak po korak

Puno toga je za ovu godinu bilo u planu, ali je onda i na modnu scenu »ušetao« korona virus. »Planova je bilo puno, ali... Počeli smo s preuređenjem salona i na tome ostajemo i nadalje raditi, a druge ozbiljnije planove smo morali odgoditi za period koji je pred nama. Zanati su poniženi i zapostavljeni, ali šivanje je nešto što je interesantno i mislim da to neće nestati, već naprotiv, budi se. Uvijek je bilo ljudi, žena koje vole i žele šiti i mislim da će to za nekih deset-petnaest godina ponovno doći na velika vrata«, kaže Andrea, a mama Milica je nadopunjava: »Sam zanat je kompleksan i ne može se naučiti preko noći. Osim iskustva i rada, mora se uložiti i u kvalitetne strojeve, opremu, a prije svega steći iskustvo. Ljubav se mora pretvoriti i u neku dobit, jer ne može se živjeti samo od ljubavi, ali je više nego dobro kada ono što radite, radite s ljubavlju.«

Osim vlasnice Andree u salonu je uposlano još četiri radnice, te su tako troškovi i izdaci veliki. »Danas ne šivaju svi, ne zato što ne žele, nego što ljudi jednostavno ne mogu to sebi priuštiti, stoga su popravke ono što nas održava. Toga stalno ima i to nam je značajan udio u poslu. Veliki su izdaci, prvenstveno plaće, doprinosi, komunalije..., koje svakog mjeseca moramo osigurati«, pojašnjava Milica. Kao ozbiljnu stavku Milica je navela i odražavanje strojeva i opreme, a problem koji će tek nastati je nedostatak majstora.

Milica je postavila temelje, uhodala posao, a budućnost je sada na Andrei koja, kako je i sama rekla, ima neizmjernu podršku mame, ali ne želi praviti prevelike planove za budućnost, nego ići korak po korak. »Radim tri godine i svojim radom sam se izborila da se sada već i ja nešto pitam. Uz mamu sam vidjela i probala svašta, a sad zajedničkim snagama idemo dalje«, kaže Andrea ponosna na svoju mamu, koja ne samo da je majstorica u svome zanatu, nego i u životnim borbama. Jednu takvu bitku s bolešću je dobila, kao i onu životnu da može gledati svoju djecu kako izrastaju u odgovorne i savjesne ljude.

Razgovor s ove dvije žene bogate idejama i iskustvom protekao je uz iskrenu radost i smijeh. Toliko pozitivne energije na jednome mjestu se rijetko sreće, te su i novinarski posao učinile ljepšim.

Ž. V.

Uži izbori za knjiške nagrade ZKVH-a

SUBOTICA – Izabrani su naslovi koji su ušli u uže izbore dviju knjiških nagrada ZKVH-a. Povjerenstvo za izbor najbolje knjige godine, koja će dobiti nagradu *Emerik Pavić*, je na svojoj sjednici donijelo odluku da u uži izbor od ukupno 44, uđe deset naslova: *Sonetist A. G. Matoš* prirediteljice **Vlaste Markasović**; *NLU Nepodnošljiva lakoća umiranja Franje Kašika Bertrona*; *Tragovi krunice Mirka Kopunovića*; *Zlatna opeklina Nevena Ušumovića*; *Sonta u sjećanjima šokačkim Ruže Silađev*; *Mala Katica Katarine Firanj*; *Hrvatsko-ugarska nagodba u svjetlu povijesnih osoba : u povodu njezine 150. obljetnice Ladislava Heke*, *Izazovi kolektivnog identiteta : školovanje hrvatske manjine u Srbiji na hrvatskom jeziku Aleksandre Prčić*, *Spomenica Župe Presvetog Trojstva u Somboru trojice autora Stjepana Beretića, Gábora Drobine i Josipa Pekanovića* i *Među mnoštvom lica : o pjesništvu voždovskih Hrvata u XX. stoljeću Milovana Mikovića*.

Povjerenstvo za trijevalnu nagradu za najbolju knjigu poezije *Antun Gustav Matoš* (razdoblje 2017.-2019.) donijelo je odluku da u uži izbor uđe sljedećih pet naslova: *Refleksija nutrine Ljerke Radović*; *Povratak iskonu Blaženke Rudić*; *Dogodine u Vukovaru*

Ljiljane Vasilj; *NLU Nepodnošljiva lakoća umiranja Franje Kašika Bertrona* i *Ključ sedmog neba Tihomira Šeremešića*.

Obje nagrade bit će svečano uručene 9. listopada u okviru manifestacije *Dani hrvatske knjige i riječi: dani Balinta Vujkova* u Subotici. Više informacija o navedenim knjigama dostupno je na sajtu Zavoda: www.zkvh.org.rs.

Dva desetljeća likovne kolonije Colorit

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora organizirao je u subotu, 26. rujna, 20. po redu likovnu koloniju *Colorit*. U radu kolonije sudjelovalo je dvadesetak likovnih stvaralaca iz Sombora, Subotice i Bačke Palanke. Sudionici su radili u prostoru Hrvatskog doma. Među sudionicima kolonije bili su umjetnici koji redovito dolaze na *Colorit*, ali i oni umjetnici kojima je ovo bio prvi susret s *Nazorovom* kolonijom. S obzirom da je većina kolonija

ove godine zbog epidemiološke situacije otkazana, svi pozvani umjetnici rado su se odazvali.

Z.V.

Likovna kolonija Ivan Gundić Ćiso-Dalmata

BEZDAN – 12. saziv međunarodne likovne kolonije *Ivan Gundić Ćiso-Dalmata* koju organizira HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića, bit će održan u nedjelju, 4. listopada, u Ekološkoj učionici *Baračka* kod Bezdana. Kolonija će se održati uz poštovanje svih sigurnosnih epidemioloških mjera koje je propisala država. Iz financijskih i epidemioloških razloga ove godine broj slikara će biti smanjen, a neće se pozivati niti publika na zatvaranje kolonije. Usporedo s kolonijom bit će održana radionica – obuka u igranju balota. Instruktor i demonstrator je dugogodišnji igrač i natjecatelj u balotama **Marinko Primorac** iz Stanišića.

Natječaj za najlipšu pismu na ikavici

STANIŠIĆ – Hrvatsko kulturno društvo *Vladimir Nazor* Stanišić raspisuje Natječaj za najlipšu pismu na ikavici hrvatskih pjesnika koji žive ili su rođeni u Srbiji. Svaki pjesnik može sudjelovati s jednom pjesmom po vlastitom izboru pisanoj na hercegovačkoj, dalmatinskoj, ličkoj, bosanskoj, šokačkoj ili bunjevačkoj ikavici. Pjesmu dostaviti na e-mail adresu hkdvnazor@gmail.com ili na adresu Društva.

Uz pjesmu svaki autor koji prvi puta sudjeluje na Natječaju treba poslati svoj kratki životopis (datum i mjesto rođenja, stručna sprema, posao koji sada radi, gdje i kada su mu objavljeni radovi, te adresa stanovanja).

Autori tri najbolje pjesme bit će novčano nagrađeni: za 1. mjesto 60 eura, za 2. mjesto 50 eura te za 3. mjesto 40 eura.

Autori nagrađenih pjesama dobit će na dar i umjetničke slike nastale na likovnim kolonijama koje organizira ovo Društvo.

Rezultati natječaja bit će objavljeni i prvonagrađena pjesma pročitana na manifestaciji »Ikavica – govor hercegovačkih, dalmatinskih, ličkih, bosanskih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata«.

Rok za slanje je 20. 10. 2020.

Adresa: Hrvatsko kulturno društvo *Vladimir Nazor* Stanišić; ul. M. Parađine 139; 25284 Stanišić; Republika Srbija.

Slanjem pjesme na natječaj autor je suglasan da se ista može objaviti u Zborniku.

U slučaju otkazivanja *Ikavice* prvonagrađene pjesme će biti pročitane i autori nagrađeni na *Ikavici* naredne godine.

Tragovi Šokaca iz Bača obilježili 10 godina rada

Lipa si Šokadijo moja

Udruga Tragovi Šokaca iz Bača zajedničkim programom obilježila je 10 godina rada udruge i manifestacije VIII. Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja Hrvatica u regiji

»Čuvati i očuvati baštinu jednog naroda velika je zadaća i odgovornost. Jesmo li u ovih deset godina uspjeli barem malo začepkati po prošlosti i približiti se vremenu kada se držalo do svoje kulture, običaja i jezika, pokazat će vrijeme. To je bio i razlog osnivanja udruge; da čuvamo tradiciju i običaje Hrvata Šokaca s ovih prostora, istražujemo povijest i kulturu Bača, jednom riječju naša misija je čuvanje kako materijalne tako i nematerijalne baštine Hrvata Šokaca u Baču i okolici», riječi su kojima se na početku programa obratila predsjednica *Tragova Šokaca* **Stanka Čoban**.

Ona je iz desetogodišnjeg rada izdvojila usjehe pjevačke skupine, suradnju s Gradovrhom – postojbinom Hrvata iz Bača i okolice, radionice starih obrta, radionice zlatoveza, seminar tradicijskih glazbala i tradicijskog pjevanja, tribine, književne večeri. »Naša glavna manifestacija je *Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja*. Po njoj smo prepoznati u cijeloj regiji i ova manifestacija je upisana u kalendar Turističke organizacije Vojvodine. Pjevačka skupina nastupala je u Zagrebu, Strizivojnoj, Vinkovcima, Subotici, Somboru. Na revijama narodnih ruha uvijek smo zapaženi i osvajali smo visoka priznanja«, kazala je Stanka Čoban. Problemi koje je istaknula su nedostatak prostora, financije koje rijetko

kada pokrivaju sve troškove programa i manifestacija, osipanje članstva. U proteklom desetogodišnjem razdoblju *Tragovi Šokaca* uspješno su surađivali sa šokačkim udrugama iz Podunavlja, KUD–om *Mladost* iz Bača, Turističkom organizacijom Općine Bač i mjesnom knjižnicom.

Desetogodišnji rad *Tragova Šokaca* prikazan je na reviji na kojoj su članovi udruge, KUD–a *Mladost*, te gosti iz Berega, Sonte i Novog Sada prikazali tradicijski način češljanja i oglavlja, ali i odjevne komade inspirirane šokačkom nošnjom. Prikazan je način pletenja kose djevojčica do 14 godina, vijenac koji je nosila mladenka, oglavlje mlade udane žene, te brundžuk, oglavlje karakteristično samo za Šokice donjeg Podunavlja, radna odjeća, žalosno ruho udane žene i suvremeni odjevni predmeti šivani od derekrije i ukrašeni tradicijskim motivima u crnoj i crvenoj boji.

Program je upotpunjen s nekoliko starih pjesama koje je na području Bača 30-ih godina prošlog stoljeća zapisao etnomuzikolog **Vinko Žganec**. Svojevrsna retrospektiva rada udruge prikazana je na izložbi fotografija snimljenih na gostovanjima, tijekom radionica, nastupa.

Obilježavanje 10. obljetnice rada udruge i VIII. *Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja Hrvatica u regiji* bili su dio ovogodišnjeg programa *Dan europske baštine* u Baču.

Z.V.

XVIII. Pokrajinski susret hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva* u Somboru

Poezija jača od pandemije

Susret je ipak održan, ali s reduciranim brojem sudionika. Ovogodišnji zbornik pjesama nosi naziv »Kliktaj nebesa rumenih«

Manifestacija *Lira naiva* okuplja pjesnike koji pišu na materinjem hrvatskom jeziku, a osim književnoga standarda, njeguju i dijalekte, u prvom redu bunjevačku ili šokačku ikavicu. U pitanju je godišnji susret hrvatskih pučkih pjesnika, u početku samo iz Vojvodine, a posljednjih godina sve je više sudionika iz Beograda, Zemuna te Hrvatske.

Manifestacija je utemeljena 2003. godine, a svaki put se održava u drugom mjestu. Za svaki susret tiska se i zbornik izabranih stihova, a ovogodišnji nosi naziv *Kliktaj nebesa rumenih*. Pjesme je selektirala **Klara Dulić Ševčić**, a zbornik je uredila **Katarina Čeliković**. U ovogodišnjem zborniku zastupljeno je 60 pjesnika iz Srbije i Hrvatske, a u Somboru se susrelo nešto manje od trećine.

Muke organizatora

Uvjetovana pandemijom covid-19 i propisanim mjerama, *Lira naiva 2020.* zapala je u opasnost neodržavanja baš u godini u kojoj je postala punoljetna. Kad je postalo posve izvjesno da se manifestacija neće moći održati u zacrtanom terminu i u dogovorenom mjestu, organizatori iz Hrvatske čitaonice i Katoličkog društva **Ivan Antunović** iz Subotice nisu odustali od ovogodišnjeg susreta. Tražili su i našli novi termin, a domaćin je bio HKUD **Vladimir Nazor** iz Sombora. Ni organizatore, a kako se

kasnije ispostavilo ni pjesnike, ni malo nije smetalo što je susretanije, umjesto mirisa proljeća smješteno u najljepši kolorit jeseni. Tako je, iako su organizatori i domaćini strijepili do posljednjeg sata, XVIII. Pokrajinski susret hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva 2020.*, s reduciranim brojem sudionika, a u odnosu na protekle godine i reduciranim programom, održan 27. rujna u Somboru, u prostorijama *Nazora*. Srodne duše su odahnule, brige neizvjesnosti zamijenjene su radošću susretanja.

Susret srodnih duša

Uz srdačna pozdravljanja i pokoju suzu stari prijatelji su se okupili u maloj dvorani Hrvatskog doma u Somboru. Pozdravili su ih organizatorica i pokretačica *Lire naive* Katarina Čeliković, te domaćini, član UO HKUD-a **Vladimir Nazor** **Pavle Matarić** i članovi literarne sekcije domaćina, predvođeni njihovim voditeljem, pjesnikom **Antunom Kovačem**. Umjesto do sada uobičajenih obilazaka mjesta održavanja manifestacije i upoznavanja s njihovom poviješću, domaćini su sudionike upoznali s bogatom poviješću Društva i somborske *Dužionice*, a potom ih povelu u obilazak prostorija i na zajednički ručak. U maloj dvorani Doma održan je i radni dio pjesničkog susreta. U obraćanju sudionicima i domaćinima, Katarina Čeliković je izrazila veliko zadovoljstvo što je i pored svih problema uvjetovanih epidemiološkom situacijom, u vrijeme kad se većina manifestacija otkazuje, ovogodišnji susret ipak održan.

Gošća pjesnikinja ovogodišnjeg susreta bila je višegodišnja sudionica *Lire naive* te osnivačica i predsjednica Udruženja balkanskih umjetnika **Dijana Uherek Stevanović**. Govorila je o svojim iskustvima u radu u uvjetima aktualne pandemije. »Brzo sam se

prilagodila nametnutim ograničenjima. Odustala sam od brojnih putovanja, od tjelesnog prisustva brojnim pjesničkim manifestacijama. Okrenula sam se računalu i brzo uvidjela sve njegove prednosti. Doslovno rečeno, u pidžami sam proputovala cijeli svijet i uradila više nego kad sam doslovno putovala. Nadam se da će se i mnogi od vas okrenuti računalima i sa svojim stvaralaštvom proputovati svijet«, rekla je Uherek Stevanović.

Nije izostala ni pjesnička večer. Ovoga puta bez publike, s po jednom pjesmom su se predstavili svi nazočni pjesnici, zastupljeni u zborniku. Predstavili su se onako opušteno, kako to samo znaju prijatelji među prijateljima. Tako je i ove godine stvoreno pravo i iskreno ozračje prijateljstva, a u međusobnim razgovorima izražena je i nada u bolje sutra i radost zbog novog susreta. I obećanje da će ostati ustrajni u čuvanju materinskog izričaja, bio to hrvatski standard, ili bunjevačka, šokačka, ili bilo koja druga ikavica.

Dojmovi

Organizatorica Katarina Čeliković nam je nakon manifestacije kazala sljedeće: »U trenutačnoj epidemiološkoj situaciji najveći uspjeh je opstati. Mi smo u tome uspjeli, što samo dokazuje da je riječ jača od svake pošasti. Naš susret se svake godine planira negdje za kraj svibnja. Ove godine sve je išlo suprotnim smjerom. Umjesto čvrstog planiranja bili smo u iščekivanju hoće li se u tom vremenu otvoriti ikakva oaza u kojoj bismo se mogli okupiti. Na našu sreću uspjeli smo, ali uz veliku žalost što je na susret uspio doći manji broj pjesnika i uz reducirani program. No, ništa nas ne može poremetiti niti u čuvanju baštine kroz naše stihove, niti u optimizmu glede sutrašnjice. Dosta pjesnika mi je posvjedočilo da su im naši godišnji susreti bitniji od svih materijalnih stvari. Stoga s današnjeg susreta svima šaljem jednu snažnu poruku, poruku opstanka, identiteta, a ponade svega, poruku optimizma.«

Ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov** naglasio je važnost održavanja kontinuiteta manifestacija:

»Osamnaest godina nije malo, osamnaest zbornika *Lire naiva* je za pohvaliti i čestitati. Riječi su i muka, skrb oko riječi predstavlja napor, riječ treba staviti u rečenicu, misao treba okupati stihom i sve što je u funkciji toga umivanja riječi, tih muka da se riječima iskaže ono što se osjeća, jeste svima nama na ponos. U

Na inicijativu Katarine Čeliković sudionici susreta su na ponuđene papiriće anonimno napisali po stih ili dva. O njihovom istovjetnom razmišljanju, bilo s pogledom na tradiciju, bilo u budućnost, uz dodatni trud Čeliković i selektoriце Klare Dulić Ševčić, nastala je i zajednička pjesma sa snažnom porukom.

Pjesnici *Lire* stanjem se ne mire

Sretan ti 18. rođendan draga,
voljena *Lira naiva*,
uvijek si zamamna bila.
A godine ove postala si ponoljetna
pod čudnim svjetlom korone.
Maskirana, ipak voljena
covid-19 nisi se uplašila.
Živjela, živjela, *Lira naiva*!

Klapio bolu tešku,
nazvali je korona
bol u srcu i duši
nanela je svima.
Do nas stigla i korona
tribat će nam tampon zona.
Sam' u viri koja živi
rastira se oblak sivi.
Virus nevidljivi mali
život nam prominio
strah probudio
naglavačke nas okrenio.
Na sve strane priče kruže
ne smu ljudi da se druže.
Upakuj svoj strah u najbolji dio sebe
i trpi dok ti dostojanstvo dozvoljava.
Gore glavu ne smi bit plača
jer je *Lira* od korone jača!
Evo nas stihom
u Somboru lipom
puna srca, duše pune
s virom u Boga
kročimo u bolje sutra.

tom smislu valjalo bi na području kulture i dalje istrajavati u onim procesima u književnosti koji imaju za cilj da se okupljamo oko riječi i da za djela imamo zgotovljene knjige.«

Član Predsjedništva HKUD-a **Vladimir Nazor** Pavle Matarić izrazio je zadovoljstvo održanom manifestacijom čiji su bili domaćini.

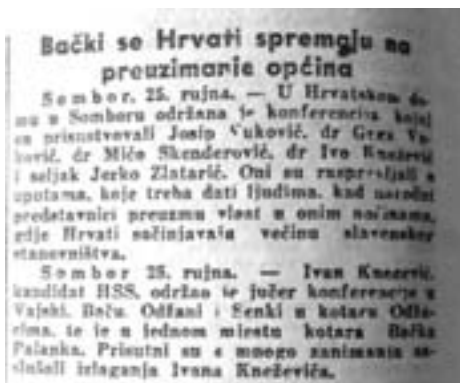
»Odavno nisam vidio manifestaciju puniju emotivnog naboja i drago mi je što smo i mi, domaćini, bili dio toga ozračja. Šteta što nismo mogli uključiti i publiku, jer Sombor je kroz stoljeća bio grad pjesnika i pjesništva, a naše Društvo čuva i te tradicije. S ponosom ističem da imamo literarnu sekciju s 25 pučkih pjesnika. Organizacija nam nije bila problematična, jer imamo dovoljno prostora, pa smo mogli ispoštovati i sve epidemiološke mjere«, kazao je Matarić.

I. A.

Konferencija HSS-a u Somboru, Đidin zatjev

26. rujna 1939. – Zagrebački *Hrvatski dnevnik* javlja da je kandidat HSS-a **Ivan Knežević** održao 24. rujna konferencije u Vajskoj, Baču, Sonti i Plavni.

26. rujna 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je 25. rujna u Hrvatskom domu u Somboru održana konferencija HSS-a, kojoj

su prisustvovali politički prvaci bačkih Hrvata: **Josip Vuković, Grga Vuković, Mićo Skenderović, Ivan Knežević i Jerko Zlatarić**. Raspravljano je što činiti nakon preuzimanja vlasti u onim bačkim općinama, gdje Hrvati čine većinsko slavensko stanovništvo.

26. rujna 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je 25. rujna održan turnir prvorazrednih klubova Hrvatskog nogometnog saveza na igralištu *Bačke* u Subotici. Igrali su: »Sloga« – TANK 1:0, Bunjevac – SMTK 1:0 i »Sloga« – »Bunjevac« 3:1.

26. rujna 1952. – Subotička *Hrvatska riječ* javlja da je čuveni kipar **Ivan Meštrović** prihvatio molbu subotičkog novinara **Jose Šokčića** da izradi poprsje **Boze Šarčevića**. Također javlja da je Šokčić pripremio za tisak monografiju.

27. rujna 1913. – Subotički *Neven* javlja da će 28. rujna održati u Tavankutu svoju prvu misu **Antun Skenderović**, koji je poslat za kapelana u Santovo.

28. rujna 1912. – *Neven* javlja da se Zemljodilska štedionica d. d. u Subotici, jedini novčani zavod bunjevačkih Hrvata, sjedinila s Hrvatskom zemaljskom bankom d. d. u Osijeku.

28. rujna 1937. – Zagrebački *Obzor* javlja da je 26. rujna u Golubincima održana smotra hrvatske seljačke kulture.

28. rujna 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je novoosnovana sekcija sudaca iz Subotice dostavila Zagrebačkom nogometnom savezu prijedlog svojih sudaca: **Andrija Kujundžić, Grgo Šefčić, Ljudevit Vuković Lamić, Andrija Mazić i Albe Kujundžić**.

29. rujna 1939. – *Hrvatski dnevnik* prenosi izjavu **Josipa Đide Vukovića**: »... tražimo upravu svih gradskih i seoskih općina, gdje smo mi u većini, jer je dosadašnja politika diktatorskih

režima sve upropastila i dovela na općine ljude nepodnosive i nesposobne, ljude, koji u narodu znače nulu. U prvom redu zahtijevamo općinu Suboticu, tu metropolu vojvodjanskih Hrvata, a u tom pogledu nam je prvi zahtjev, da se protiv **Marka Jurića**, bivšeg općinskog komesara i bivšeg zastupnika, odredi kaznena istraga, jer je potrošio narodni krvavo stečeni novac.«

29. rujna 1972. – *Subotičke novine* javljaju da je HKUD *Bunjevačko kolo* dobilo nove prostorije u bivšoj tvornici **Bosa Miličevića**.

30. rujna 1919. – *Neven* javlja da je tekućeg dana imendan subotičkog školskog nadzornika **Mije Mandića**.

30. rujna 1938. – *Subotičke novine* javljaju da je Hrvatska kulturna zajednica preuzela dužnost i formirala odbor za proslavu 50-godišnjice smrti biskupa **Ivana Atunovića**.

1. oktobra 1899. – *Neven* javlja da je **Stipan Matijević**, student prava, bunjevački rodoljub, prvi predsjednik *Kola Mladeži* prvom polovicom rujna stekao odvjetničku diplomu, te nakon toga otvorio u svojoj kući (Gomborski sokak, br. 78) odvjetničku pisarnu.

2. listopada 1930. – *Neven* javlja da je posjednik iz Bajmaka **Lazar Bešlić** (otac kiparice **Ane Bešlić**) tužen zbog utaje državne pristojbe. Naime, prilikom kupovine zemlje utajio je od državne pristojbe svotu od 750.000 din i tako oštetio državu za 30.000 din.

2. listopada 1930. – *Neven* javlja da su sva hrvatska i katolička društva u Subotici pokrenula akciju da se pjesniku **Miroljubu Anti Evetoviću** podigne spomenik u Subotici.

Godišnji koncert tamburaša HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume

Nove kompozicije uz minimalnu publiku

Dugogodišnja praksa HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume je organizirati dva koncerta njihovog Velikog tamburaškog orkestra tijekom godine. Prvi godišnji koncert rumska hrvatska udruga uglavnom održava u proljeće. Ove godine zbog specifične epidemijske situacije, on nije održan. Uz nekoliko mjeseci zakašnjenja i uz minimalno prisustvo publike, kako bi se ispoštovala sve propisane epidemiološke mjere, redoviti godišnji koncert HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume ipak je održan u subotu, 26. rujna, u prostorijama te udruge.

Kontinuitet rada

Ove godine rumska udruga obilježava 117 godina kontinuiranog rada. Na subotnjem koncertu izveli su i nekoliko kompozicija koje su, unatoč novonastaloj situaciji, uspjeli uvježbati.

»Kako bi održali kontinuitet naših nastupa i rada Društva riješili smo održati koncert u nešto izmijenjenim uvjetima, točnije prilagoditi se okolnostima u kojima trenutno živimo. Mislim da je naš nastup u potpunosti uspio. Odsvirali smo nekoliko kompozicija koje smo unatoč novonastaloj situaciji uspjeli uvježbati«, istaknuo je voditelj i dirigent Velikog tamburaškog orkestra **Josip Jurca**.

S obzirom da novonastala situacija zahtijeva određenu distancu u zatvorenom prostoru, Jurca navodi da su sve probe tamburaša bile prilagođene epidemiološkim mjerama. Dodaje i kako mu je žao što ove godine nije bilo planiranih nastupa i gostovanja.

»Ovo je prvi koncert našeg Velikog tamburaškog orkestra u ovoj godini. Do kraja godine planiramo još jedan koncert povodom obilježavanja Dana društva. On bi trebao biti održan u studenom. Također je bio planiran susret hrvatskih srijemskih udruga koji će usprkos svemu, na našu radost, biti održan ali u nekom drugačijem obliku. Također smo trebali putovati u Hrvatsku na susret društava koja nose ime **Matija Gubec**, zatim u Niš gdje smo i prošle godine održali koncert kod naših prijatelja iz udruge *Široko*. No i pored svega mogu reći da sam zadovoljan. Članovi tamburaškog orkestra se nisu razišli, održavamo kontinuitet rada i nastupa na neki način«, kaže Jurca.

Novonastala situacija – veliki izazov

Da su specifični uvjeti rada tijekom korone veliki izazov za rad jedne udruge, potvrdio nam je i tajnik HKPD-a *Matija Gubec* **Nikola Jurca**.

»Kao i u drugim udrugama ova godina je bila specifična i za rad našeg Društva. Prvi put smo se suočavali s ovakvom situ-

acijom. Brojne planirane aktivnosti nismo uspjeli realizirati. Isto tako i financijska sredstva koja su neophodna za rad naše udruge su osigurana u daleko manjem obimu. Sva sredstva koja dobijemo, moramo opravdati. Godišnji koncert koji smo održali jeste pokušaj našeg Društva da održi kontinuitet rada Velikog tamburaškog orkestra. Održan je u specifičnim uvjetima bez prisustva publike, ali je bitno da je orkestar nastavio s radom da se članovi i dalje okupljaju. Nadamo se da će iduće godine sve polako doći na svoje mjesto«, kaže Nikola Jurca.

Ističe i da se u udruzi redovito održavaju sastanci Upravnog odbora kako bi organizirano djelovali u novonastaloj situaciji te osigurali kontinuitet rada.

S. D.

Proslava crkvenog goda u Starčevu

Svetom Mauriciju U ČAST

Kraj devetog mjeseca svake godine označava vrijeme kada su Starčevci osobito uzbuđeni i svečano raspoloženi jer se tada primiće obilježavanje blagdana posvećenog nebeskom zaštitniku njihove crkve i župe. Spomendan svetog Mauricija pomični je vjerski blagdan, a ove je 2020. proslavljen u utorak, 22. rujna. Za mještane Starčeva i članove župne zajednice oduvijek je to prigoda za zahvalu dragome Bogu za plodove zemlje, dobru žetvu i uspješne završne radove pred okončanje poljoprivredne sezone. Katolički puk koji se i ove godine u velikom broju slio u crkvu, unatoč tomu što je bio radni dan, mogao je posvjedočiti posvećenosti i ljubavi koju su iskazali braća franjevci iz Beograda i Bosne predvodeći svečanu svetu misu skupa sa svećenicima Zrenjaninske biskupije. Na poziv starčevačkog župnika mons. **László Gyurisa** za euharistijskim stolom našao se dekan beogradski i upravitelj župe svetoga Ante na Crvenom Krstu fra **Ilija Alandžak**. U svojoj nadahnutoj homiliji podsjetio je vjerni narod na mučeništvo svetoga Mauricija i njegovih suboraca koji u najtežim vremenima za kršćane nisu zaniijekali

ime Isusovo. Dapače, oni su platili glavom zbog svoje odanosti vjeri i Bogu. Uz fra Iliju Starčevci su ugostili fra **Hrvoja Radića** i fra **Juru Šekeriju**. Od svećenika iz Banata tu su bili vlč. **Csaba Csipak, Alen Palatinus, János Halmi, Tamás Masa, Tamás Velencei** i mons. **László Gyuris**, mjesni župnik. Među svjetovnim dostojanstvenicima na slavlju su se našli predstavnici Veleposlanstva i Konzulata Republike Hrvatske u Beogradu i Subotici, **Stjepan Glas** i **Velimir Pleša**, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**, predsjednik Udruge banatskih Hrvata i vijećnik Hrvatskog nacionalnog vijeća **Goran Kaurić**. Svojom su nazočnošću proslavu također uveličali dužnosnici Mjesne zajednice Starčevo i Doma kulture u Starčevu. Domaćinima su svojim dolaskom posebnu čast ukazali članovi Hrvatske čitaonice **Fischer** iz Surčina i HKPD **Jelačić** iz Petrovaradina. Osim njih proštenje u Starčevu pohodili su vjernici iz Pančeva, Opova i drugih mjesta u okolici.

D. M.

Duhovna obnova za svećenike Srijemske biskupije

U srijedu, 23. rujna, Ured za duhovnu formaciju svećenika Srijemske biskupije, na čelu s preč. **Berislavom Petrovićem**, organizirao je mjesečnu-rujansku duhovnu obnovu za svećenike Srijemske biskupije i redovnike koji djeluju na području iste. Duhovnu obnovu predvodio je vlč. **Tibor Szöllősi**, župnik župe sv. Rozalija, djevica iz Temerina (Subotička biskupija).

Nakon službenog početka i molitve, okupljene svećenike i voditelja duhovne obnove je u ime organizatora pozdravio preč. Petrović, dok je voditelj predstavio program.

»Danas ćemo promatrati lik i djelo svećenika kroz prizmu vjere i lik sv. Petra, apostola. Prije svega se moramo podsjetiti da je svećenik čovjek vjere, i to one krhke i isprobane vjere. Također, svećenik je pozvan predavati vjeru. Ako pogledamo lik sv. Petra, apostola, nužno je uočiti da je on morao rasti u vjeri. To nije savršena

vjera, nije konačna vjera, jer je ne bismo mogli nasljedovati. Štoviše, radi se o vjeri koja je krajnje krhka, ali je isprobana – prokušana vjera«, kaže vlč. Szöllősi.

U svom predavanju, iz povijesti kršćanstva, izdvojio je i sv. Franju Asiškog, te je govorio o tome kako je svećenik pozvan predavati vjeru.

»Može se izdvojiti dogmatski, moralni, pristup dužnosti i pristup tradicije ili običaja. Niti jedan od ovih pristupa ne smije biti svrha sebi, jer današnji čovjek želi biti slobodan od svake vrste autoriteta i vlasti nad sobom. Božji pristup je pristup koji je uvijek aktuelan. Njega možemo pronaći u deset Zapovijedi Božjih. To je pristup koji budi zahvalnost i podsjeća na Božja djela u prošlosti«, poručio je vlč. Tibor Szöllősi okupljenim svećenicima.

Nakon voditeljevog izlaganja, svećenici su imali priliku izreći svoje razmišljanje ili dati opasku na neki od dijelova izlaganja, nakon čega je uslijedila zajednička molitva u crkvi svetog Jurja.

Duhovna obnova je završila bratskim stolom.

Ivica Zrno

In memoriam

Posljednje zbogom voljenoj supruzi, mami, babi i svekrvi

Dana 20. rujna 2020. godine, poslije duge i teške bolesti, preminula je u 63. godini života

Jadranka Bašić

rođ. Ušumović
1958. – 2020.

U našim srcima ostavila si tragove koji se ne brišu, uspomene koje ne blijede i dobrotu koju ćemo vječno pamtiti.

Ožalošćeni: suprug Stipica, kćer Milijana, sinovi Marin i Tomislav, zet Andrija, snaja Ivana i unučad: Adrijana, Neven, David i Dinko.

Kako se obavlja pobožnost prvoga petka?

Svaki prvi petak u mjesecu, devet mjeseci zaredom potrebno je otići na svetu misu, ispovjediti se i pričestiti se s nakanom čašćenja Presvetog Srca Isusova. Isus je više puta u raznim zgodama očitovao sv. Margareti Mariji svoja obećanja, a ona ih je u svojim spisima zabilježila. Posebno mjesto zauzima takozvano Veliko obećanje iz kojeg proizilazi da onima koji budu štovali Presveto Srce, Isus obećava sljedeće duhovne i vremenite blagodati:

1. Dat ću im sve milosti koje su im potrebne u njihovu staležu.
2. Unijet ću mir u njihove obitelji.
3. Tješit ću ih u svim njihovim patnjama.
4. Bit ću im sigurno utočište za života, a osobito na času smrti.
5. Izlit ću obilje blagoslova na sve njihove pothvate.
6. Grješnici će naći u mome Srcu izvor i beskrajno more milosrđa.
7. Mlake će duše postati revne.
8. Revne će se duše uzdići do velike savršenosti.
9. Blagoslovit ću i kuću gdje bude izložena i čašćena slika moga Presvetog Srca.
10. Svećenicima ću dati dar da taknu i najtvrdokornija srca.
11. Imena onih koji budu širili ovu pobožnost bit će upisana u mome Srcu i neće se nikada izbrisati.
12. Svima koji se budu pričestili na prvi petak tijekom devet mjeseci uzastopce obećavam milost pokore na samrti: oni neće umrijeti u mojoj nemilosti ni bez sakramenata. Moje će im Srce biti sigurno utočište u posljednjem času.

U susret blagdanima

2. listopada – Anđeli čuvari
4. listopada – sv. Franjo Asiški
7. listopada – Blažena Djevica Marija od Krunice
14. listopada – posveta subotičke katedrale
15. listopada – Terezija Avilska
17. listopada – Ignacije Antiohijski
18. listopada – sv. Luka evanđelist
22. listopada – Ivan Pavao II.
23. listopada – Ivan Kapistran
25. listopada – Katarina Kotromanić
28. listopada – Šimun i Juda Tadej

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Božje strpljenje

Slika vinograda još od Staroga zavjeta korištena je da prikaže odnos Boga i njegovog naroda. Koristili su je proroci da bi opominjali Izraelce i pozivali ih na obraćenje. I Isus je u svojim prispodobama više puta koristio tu sliku da bi upozorio narod i glavare da njihov odnos prema Bogu i njegovom kraljevstvu nije dobar i da je potrebna promjena. Jedna takva prispodoba je i o vinogradarima ubojicama koja možda na najoštriji način opominje glavare svećeničke i farizeje (usp. Mt 21,33-43). No, Isusove opomene nisu samo za ljude prošlih vremena, trebamo ih vrlo ozbiljno shvatiti i danas, te ozbiljno razmisliti i o vlastitom obraćenju.

Prispodoba o vinogradarima

Još je prorok Izaija narod usporedio s vinogradom Božjim, kako bi ga, u Božje ime, pozvao na obraćenje. Obraćenje znači donositi plodove koje Bog od svoga naroda očekuje. I kao što vinogradar ulaže veliku ljubav i trud u svoj vinograd, tako je i Bog uložio ljubav i trud u svoj narod. Međutim, plodove nije dobio. Zato on po svome proroku prijeti da će dignuti ruke od svoga vinograda i prepustiti ga korovu i draču, da će pustiti da se razori zid koji ga štiti i da bude opustošen (usp. Iz 5,1-7).

Kada Isus farizejima i glavarama svećeničkim priča prispodobu o vinogradarima ubojicama, on polazi od pretpostavke da oni dobro znaju ovu Izaijinu priču. Na taj način se obračunava s njima, dopuštajući im da se lako prepoznaju u njegovoj prispodobi. On ne želi okolišati, niti dopušta da poruka ostane skrivena, jer ih smatra odgovornima za to što Bog ne može biti zadovoljan svojim narodom. Ono što je kod proroka Izaije tek moguća prijetnja ako se narod ne obrati, kod Isusa je najavljeno kao sigurna kazna, jer su ustrajali u svome lošem ponašanju.

Sluge koje gospodar vinograda šalje u Isusovoj prispodobi su proroci koje je Bog slao svome narodu da ga upozori na loš put kojim su krenuli. No narod ih nije želio slušati, pa su proroci nerijetko i ubijani. Sin kojega gospodar naposljetku šalje je sam Isus. On je posljednji u nizu Božjih poslanika. No, on nije samo prorok, on je sin i baštinik vinograda. Ali vinogradarima, koji predstavljaju starješine i velike svećenike, to ništa ne predstavlja. Oni

ga ubijaju kako bi njegovu baštinu prigrabili sebi. Stoga Isus oštro najavljuje što će se kao posljedica takvog ponašanja dogoditi: »Zato će se – kažem vam – oduzeti od vas kraljevstvo Božje i dat će se narodu koji donosi njegove plodove!« (Mt 21,43). Tako Isus opominje Izraelce koji se smatraju privilegiranim u odnosu na druge narode. Isticali su svoje izabranje i smatrali da njima pripada Božje kraljevstvo. No, Isus najavljuje novi Božji narod, Crkvu, koja će biti sastavljena od svih naroda, u kojoj će biti mjesta samo za one koji se obrate i donose plodove Božjega kraljevstva.

Opomena i danas vrijedi

Ovu Isusovu prispodobu ne smijemo olako shvatiti. Ona nas upozorava da Božje strpljenje s ljudima ima svoje granice. On nam daje nove prilike i strpljivo čeka naše obraćenje, ali to strpljenje nije beskonačno. Svaki je čovjek stvoren na Božju sliku i u svome srcu je uređeni vinograd Gospodnji. Tako svatko ima istu šansu donijeti očekivane plodove. No, što će s tim vinogradom biti ovisi od čovjeka samog, na koji će način iskoristiti talente i darove koje je primio. Čovjek je sklon grijehu i često u određenim trenucima ne može na pravi način razlučiti dobro od lošeg. Zato Bog nije s nama strog i nestrpljiv. Razumije naše teškoće i borbe koje u sebi vodimo. Međutim, ukoliko ustrajemo u grijehu i obraćenje odgađamo za neka druga vremena, ne možemo očekivati da Njegovo strpljenje vječno traje. Možda više neće biti prilike, možda Bog odmah sada kaže »Dosta!« na naše odbijanje obraćenja. Kada se to desi Bog će ustegnuti svoju milost i prepustiti čovjeka propasti.

Zato ne upadajmo u zamku u koju je upao izraelski narod. Ako smo članovi Crkve, čak i ako smo aktivni članovi, idemo redovito na misu, molimo se, ne znači da ćemo baštiniti Božje kraljevstvo, jer to sve ne znači da donosimo plodove. Znamo da sve to ništa nije ako ne mijenjamo način života i način pogleda na ovaj svijet. Naša je vjerska aktivnost često samo formalistička, kao što je bila i farizejska, a sav trud, misli i srce zaokupljeni su nam prolaznim. Isus nas ovom prispodobom opominje i poziva na obraćenje. Nemojmo ga odgađati, jer ne znamo do kada će Bog s nama biti strpljiv.

Festival

tradicijskog pjevanja

HKC "Bunjevačko kolo"

VELIKA DVORANA CENTRA

Preradovićeva 4,
Subotica

18 h

17. 10. 2020.

Obavezno ponijeti maske.

POKROVITELJI FESTIVALA:

Obnova nadgrobnog spomenika Feliksa Parčetića

Zavod za zaštitu spomenika kulture Grada Novog Sada započeo je obnovu nadgrobnog spomenika **Feliksa Parčetića** i njegove obitelji, koji se nalazi na Katoličkom groblju u Novom Sadu, koje se nalazi unutar prostorno kulturno-povijesne cjeline od velikog značaja *Groblja van uporabe*. **Feliks Parčetić je bio ugledni političar hrvatskoga podrijetla u Ugarskoj.** Rođen je u Subotici 1839., u čuvenoj plemićkoj obitelji. Pohađao je gimnazije u Subotici, Baji i Pečuhu, a studirao prava u Pešti, Beču i Pragu. Od 1867. bio je gradski subotički odvjetnik, dok je pet godina kasnije prišao **Deákovoj** stranci. Kako u jednom svom članku navodi povjesničar dr. **Robert Skenderović**, »Bunjevci u Subotici do tada nisu ni pomišljali na stvaranje vlastite

bunjevačke političke stranke. Ipak, Subotička Deákova stranka bila je specifična po tomu što su većinu njenih pristaša činili upravo članovi bunjevačkih obitelji. Kasniji događaji pokazali su da su se ti pripadnici bunjevačkog građanstva u Subotici politički priznavali Mađarima, ali da ipak nisu zaboravili svoje etnokulturno podrijetlo i da su ga bili spremni očuvati. Stoga su i u središnjici Deákove stranke u Budimpešti morali voditi računa o njihovim manjinskim zahtjevima.

Parčetić je dao značajan doprinos obnovi Novog Sada nakon gotovo potpunoga razaranja u revoluciji 1848. Na današnjem Trgu mladenaca nalazi se njegova rezidencijalna palača koju je dao sagraditi u klasicističkom stilu. Nakon poslijeratne nacionalizacije u ovoj zgradi se, između ostalih, nalazi služba novosadskog matičara i kao takva je, pod imenom *Matičarsko zdanje*, proglašena spomenikom kulture. Parčetić je preminuo 1889. u Novom Sadu.

M. T.

RECEPT NA TACNI

Linzer torta

Rubrika »Recept na tacni« je nastala iz rubrike »Priroda i društvo«, kad su pojedine destinacije diktirale, svojim mjestom, što kuhati. Ovog tjedna ih opet malo spajamo jer kolač koji stavljamo na tacnu dolazi upravo iz Linza o kojem pišem u okviru »Prirode i društva«. Ideja odlaska u Linz je nastala iz ponude da budem pomoćni kuhar poznaniku koji tamo radi u kuhinji i pri tome mi ni na kraj pameti ne pada pripremanje linzer torte, ali želim bar neka bitna obilježja kuhinje sama naučiti. Među njima su svakako razne vrste knedli, pržene slanine i ostala jela od svinjskog mesa, sirće, štrudla, gulaš, linzer torte (pecivo s džemom), supa od krumpira-gljiva, senf palačinke, Mühlviertler (piletina s krumpirom).

Recept za linzer tortu je ubilježen kao najstariji na svijetu i čuvan je dugo u knjižnici, što svakako diže značaj ovog slatkiša.

Potrebno: 250 g mekanog putera / 250 gr mljevenih badema / 250 gr brašna / 250 gr šećera / 1 puna velika žlica kakaoa / malo mljevenog cimeta / malo mljevenog karanfilića / 1 vanilin šećer / 1 jaje / 200 ml crvene kisele marmelade (ili neke po vašem izboru).

Postupak: Od navedenih sastojaka (osim marmelade) umijesiti tijesto i ostaviti sat vremena u hladnjaku. Trećinu tijesta odvojiti, a ostatkom obložiti pleh kojem se odvaja dno tako da ima izdignute ivice naviše, koje možete i ukasiti. Preko tijesta rasporediti marmeladu. Od izdvojenog tijesta praviti trakice i stavljati ih poprijeko na marmeladu tako da izgleda kao ukrštena ograda. Ukoliko vam se ne sviđa ideja ograde, možete modlicama napraviti neke oblike i redati preko marmelade. Peći u pećnici na 180 stupnjeva Celzija, oko sat vremena, uz povremeno provjeravanje. Kada je pečeno, ohladiti.

Dodatak: Što dulje stoji, linzer torta postaje ukusnija.

Po nekim običajima, mnogi je prave za Božić, i po mirisu i okusu je prigodna ali ja neću moći čekati. Dobar tek!

Gorana Koporan

Projekti Svijetle ulice u »Keru«

Danas Ulica Jaše Ignjatovića – nekada Svijetla ulica. Pod starim imenom nalazimo je na kartama još i po okončanju Drugog svjetskog rata. Imala je dužu uličnu trasu nego što je danas; u međuvremenu je skraćena podizanjem katnih zgrada. Protezala se od Izvorske ulice, koja se u prošlosti zvala Sirotinjska, gdje se i u stara vremena nalazila Bolnica, sve do Kerskog groblja. U kartama grada 1911. i 1921. godine trasa Svijetle ulice postoji, ali nije imenovana. Pod ovim nazivom nalazimo je na karti Subotice 1928. godine (u prilogu), a mnogi je i danas označavaju istim imenom. Najčešće je zovu »Svitla ulica«.

Zašto Svijetla? Naziv ulice je vjerojatno proistekao iz njezinog prirodnog izgleda i ambijenta. Napravljena je ulica s nizom kuća samo s jedne strane, stoga dobro osvijetljenih i osunčanih, odakle je »pucao« pogled bez ikakvih zapreka. Prepreku pogledu je, samo dijelom, mogla činiti jedino Molzerova ciglana u blizini, među Subotičanima znana i kao Kerska ciglana. U to vrijeme nije bilo novog Kerskog naselja pored groblja, niti je bio izgrađen novi Dom za djecu *Kolijevka*.

Ciglana je izgrađena krajem devetnaestog stoljeća. Uoči njezinog rušenja, u *Subotičkim novinama* 29. siječnja 1988. godine objavljena je bilješka pod naslovom »Doviđenja 'garava starice'«.

Listopada 1925. godine Gradskom senatu podneseno je deset molbi radi dozvola za izgradnju kuća u ulici koju će ubrzo službeno nazvati Svijetlom. Kada su se narednih godina graditelji novih kuća Senatu obraćali za tehničke preglede zbog useljenja, oni su je nazivali »Svitla ulica«. U Povijesnom arhivu Subotica čuvaju se molbe za gradnju **Petra Skenderovića** (F: 47. III 865/1925), **Ivana Skenderovića**, **Šime Marjanušića**, **Pere Jakovčevića**, **Stipana Kopunovića**, **Roke Peića**, **Danče Vojnića**, **Mije Dajka**, **Aleksandra Dudaša**...

Stari toranj starčevačke crkve

Povijest jedne župe koja se ispisuje dva i pol stoljeća po pravilu mora biti turbulentna i uzbudljiva. To je osobito slučaj kada je njezina lokacija na mjestu koje se oduvijek nalazilo na razdjelnicama civilizacija i kultura. Zajednica katolika u Starčevu zvanično postoji od 1767. godine. Nju su na samome početku činili ratni invalidi iz raznih krajeva Europe. Među njima su dominirali Nijemci, ali bilo je i slavenskoga življa. Dužnost ovih novih naseljenika bila je da čuvaju granice Habsburške Monarhije, a za tu odanost nagrađeni su kućama, poljoprivrednim oruđem, stokom i plodnom zemljom koju su vrijedno obrađivali u mirnodopska vremena. Prva katolička bogomolja u Starčevu nikla je 1770. i bila je posvećena svetom **Amadeju**. Nesretna kob nadvila se nad Starčevcima 1788. godine kada se dogodio posljednji upad Turaka na teritorij Vojne krajine. Tada je čitava oblast spaljena, a s njom i mnogobrojni

ni vjerski objekti kršćanskog karaktera. Katolički puk iz Starčeva, među kojim je već tada znatan udio imao i narod doseljen iz hrvatskih krajeva poput Like, Korduna, Primorja, zapadne Bosne, bio je prisiljen izbjegli čak na sjever Mađarske. Po povratku ih je sve čekala obnova razrušenog ognjišta i gradnja nove crkve. Uz Božju pomoć oni su ju podigli 1793. u spomen na svetog **Mauricija** mučenika, hrabrog kršćanskog vojnika. Budući da je građena od lošeg materijala i svojom veličinom sve manje odgovarala vjernicima čiji je broj postupno narastao, oni su sredinom 19. stoljeća riješili postaviti temelje novom crkvenom zdanju. Radovi su otpočeli 1863. i završeni četiri godine kasnije. Treća po redu katolička crkva u Starčevu koja i danas plijeni svojom ljepotom i resi samo središte ovog naselja, zablistala je tako u punom sjaju 1867. godine o stotoj obljetnici osnutka župe. Legenda kaže da stara crkva najprije nije rušena već su oko nje gradili novu i tek kasnije uklonili trošnu konstrukciju prethodnog molitvenog doma. Poseban ures velelepne zgrade bio je stari barokni toranj od drveta. U njemu se nalazio zvonik koji je dugi niz godina služio ne samo da vjernike poziva na svete mise već i kao osmatračnica vatrogascima čija je pozornost bila usmjerena ka poljima žita sklonim požarima u žetvenim mjesecima. Niti njegova postojanost nije mogla trajati dugo. U roku kraćem od sto godina postao je crvotočan i stoga je župno pastoralno vijeće pedesetih godina 20. stoljeća donijelo odluku da se stari toranj valja zamijeniti novim koji će biti sazdan od trajnog materijala. Negdje oko 1956. to je i učinjeno. Željeznom užadi iz pravca seoskog parka majstori su ga lagano povlačili i napokon oborili. Brojni znatiželjni promatrači

koji su se tom prigodom okupili i promatrali ovaj građevinski pot-hvat i danas pamte ogromni val prašine koji je tada prekrrio okolicu crkve. Iskusi starčevački neimari ubrzo su prionuli na posao i podigli toranj koji još uvijek prkosi zubu vremena. Godine 2003. on je obložen bakrenim limom i tako dodatno zaštićen od propadanja. Žal za baroknom ljepoticom koju je bilo nužno ukloniti i dalje je opravdano prisutna. O njezinoj raskoši danas, pak, jedino govori nekoliko starih fotografija i razglednica. Gotovo svaki katolički dom u Starčevu čuva slike snimljene prije više od šezdeset godina kojima je trajno zabilježen trenutak rušenja starog tornja. Jednu od njih koja se nalazi u albumu obitelji **Barašević** objavljujemo uz ovu priču o povijesti starčevačke crkve čiji su župljani potkraj rujna svečano i s ponosom proslavili svoj crkveni god.

Dalibor Mergel

Izvlačenje nagrada kviza *Čitam i skitam*

Tko čita, taj i dobiva

Izvlačenje nagrada kviza za poticanje čitanja *Čitam i skitam* bilo je drugačije od onoga na što smo naviknuli u proteklih jedanaest godina. Neizvjesnost koja je bila prisutna nekoliko mjeseci s obzirom na pandemiju koronavirusa bila je prisutna i sada, ali u drugačijem obliku. Sada je u pitanju bila ona pozitivna neizvjesnost: tko će biti dobitnik glavne nagrade?

Dugo iščekivano izvlačenje nagrada ovoga puta bilo je bez publike – online, a održano je 23. rujna u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici. Glavna nagrada je i ovoga puta bio bicikl, dar tvrtke *Venera bike* iz Subotice.

Od oko 800 djece koliko ih je sudjelovalo u ovome kvizu iz svih osnovnih škola u Subotici i okolici glavnu nagradu – bicikl, dobio je **David Tikvicki**, učenik 2. razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku u subotičkoj OŠ *Matko Vuković*. Trebamo li uopće reći kako je bio sretan i prije svega iznenađen.

»Bio sam jako iznenađen, sve mi je to bilo nekako čudno. Jako smo se svi radovali, sestra **Martina** se radovala više i od mene«, kaže David i pojašnjava da mu je sestra pomogla popuniti online

Subotički oratorij

Vikend za starije osnovce

Subotički oratorij proteklog je vikenda okupio učenike od 4. do 6. razreda osnovne škole, koji su imali dva dana nezaboravnog druženja. Iz svima poznatih razloga *Ljetni oratorij* koji je započeo još u srpnju, zbog tadašnjih mjera sigurnosti i aktualne pandemije morao se prekinuti, te je sada nastavljen uz

pridržavanje svih epidemioloških mjera. Upravo iz toga razloga učenici su podijeljeni u nekoliko skupina.

Vikend u znaku *Oratorija* započeo je 25. rujna poslijepodne, te se nastavio sljedećeg dana, a okupio je tridesetak djece, koji su vrijeme proveli u brojnim radionicama, uživajući u zajedništvu i druženju. Osim kreativne, sportske i duhovne, jedna od najzanimljivijih bila je dramska radionica. Kakve su se sve ideje »rodile« u ovoj dramskoj radionici teško je opisati, ali smijeh

upitnik. »Kada sam otišao s mamom po bicikl tamo u knjižnici je bila **Bernadica** i ona mi je dala bicikl. Malo mi je još velik, pa nisam mogao odmah voziti«, kaže David ali smo skupa konstatali kako će on brzo narasti, na što je on rekao: »U jednoj knjizi, ne mogu se sada sjetiti kojoj, pročitao sam da se od čitanja raste, mada ne vjerujem u to, ali sam siguran da ću narasti«.

I mi smo sigurni da će on porasti, pa jednoga dana i prerasti ovaj bicikl, a do tada mu ostaje da čita i uživa u vožnji na dvokotaču.

Osim glavne, dodijeljeno je još čak 283 nagrade i to: ulaznica za kino, ZOO vrt, ulaznica za bazen, knjiga, USB memorija, slušalica, grickalica, sokova, McDonald's obroka, majica, slatkiša, čokoladnog mlijeka...

Ako ste ove godine sudjelovali u ovome kvizu, a niste izvučeni, poruka je jasna, nemojte odustajati. Već početkom naredne godine bit će novi kviz, a znate kako on funkcionira - potrebno je pročitati određeno štivo, koje uvijek bude zabavno, popuniti online upitnik i biti strpljiv/a kod izvlačenja. Mnogima se i ove godine isplatilo čitati.

Kviz *Čitam i skitam* već 12 puta za vas je organizirala Gradska knjižnica Subotica, a sve ono na »terenu« odradile su knjižničarke na sva tri jezika: srpskom, mađarskom i hrvatskom. Tako je bilo i na izvlačenju koje su vodile i obavile **Marijana Tenodi**, **Helena Omerović** i **Bernadica Ivanković**, putem prijenosa uživo (live) na Facebook profilu Gradske knjižnice, te izvlačenje možete i naknadno pogledati.

Ako niste sigurni jeste li i vi dobitnik nagrade ili ako niste pratili izvlačenje, popis svih dobitnika se nalazi na Facebook profilu Gradske knjižnice i na dječjem odjelu ove ustanove kulture.

Ovo je samo još jedan dokaz (u nizu) da se uvijek isplati čitati!
Ž. V.

koji je odzvanjao vjeronaučnom dvoranom župe sv. Roka, gdje je *Oratorij* održan, najbolje govori. Zabave i novih iskustava nije nedostajalo, a dio onoga što su radili možete pogledati na Facebook stranici *Subotički oratorij*.

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Pavle Tumbas**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 6. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: trenutno nemam

VOLIM: roditelje

NE VOLIM: školu

U SLOBODNO VRIJEME: igram igrice

NAJ PREDMET: tjelesno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: vozač ZET-a u Zagrebu

Too optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Prodajem strug. Informacije na mobitel: 063-890-42-95.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran- goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pre- gače i sl. Tel: 024/532-570.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, pa- puče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjeseč- nog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigur- ani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kon- takt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Miču- rinovoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekoristene perne pu- njene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel: 024 528682.

Izdajem u zakup 8,3 katastarskih jutara livade u Žedniku kod dola. Nela 063 8765 071.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljopri- vreau i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PRO- CJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 31.08.2020. godine nositelju projekta »VIP mobile« d.o.o., Milutina Milankovića 1ž, Novi Beo- grad, je dana suglasnost na studiju o procjeni utje- caja na životni okoliš projekta: Radio-bazne stanice mobilne telefonije »NS2428_01 SU_Subotica_Pro- leterskih brigada«, na katastarskoj parceli 24476 KO Stari grad, Subotica (46.122405°; 19.649532°).

Glavni razlozi na kojima se odluka zasniva se mogu vidjeti u obrazloženju rješenja koje se u cije- losti može preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sre- dina/Resenja/501-105-2020.pdf

Studija, u kojoj su dane mjere koje je nositelj pro- jekta dužan poduzeti u cilju sprječavanja, smanje- nja ili otklanjanja štetnih utjecaja mogu se u pot- punosti preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sre- dina/Studije/501-105-2020.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 6. 10. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

STANDARD MIX PAKETI

AT Astra Telekom

024 555 765
Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

AUTOR: KRISTIJAN SEKULIĆ 25	GRANA MEDICINE ZA BOLESTI SRCA	PREVOĐIOCI (HRV.)	MJESTO ZA OBRED KRŠTENJA, BAPTISTERIJ		JOB SEEKERS ALLOWANCE	5. SAMOGL.	SJEV. ATLANTSKI SAVEZ	OBREDNA SLUŽBA ZA UMRLE U IST. CRKVI	MUČENICI ŽRTVE ZA VJERU U ISLAMU	ALBANUJA REG. OZNAKA
KABLOVSKA PRIKLJUČNA KUTIJA				MLADIĆ SKLON PRE- TJERIVANJU JEDNA KOMPANIJA						
MARKA ROUTERA						MOLBA				
FILIP AMER. NOVINARICA CNN-a MARIA						TRADITION, EUROPE, HERKUNDE POND				ANTIČKI GRAD U MALOJ AZIJI
MAĐARSKI NOGOMETNI KLUB					BENIGNA IZRASLINA					
VRSTA MIKROČIPA					CVJETOM PŠENICE, ŽITA	UKAZI	HMALO- SPJEVI SUBOTICA			
LIK IZ AMER. SF TV SERIJE "ZVJEZDANE STAZE"				KABLOVSKI DISTRIBUT. SISTEM OSJEK				IRAN, KOLUMBUSKI NOGOMETAS JOHAN ANDRES		
VRSTA PODNE OBLOGE									7. SLOVO MUSLIM 2. IME	
OSTAVLJENI TRAG							STRŠLJEN VRSTA PHOTO EDITORA			
BEOGRADSKI KOŠARKAŠ ALEKSANDAR 1929. – 2008.				DIO NAŠEG TERITORIJA PLANINA U SRBIJI						
RUSKI SLIKAR 1844. – 1930.										
JUSTIN IRVIN			DRAGA TETA STRANAČKI AKTIVIST NA DRUŠTVENIM MREŽAMA							SLOVENSKI KOŠARKAŠ MURTIĆ
PRVI SAMOGLASN.		BARJI SARAJEVO			OPREMA ZA APPLE I IPOD UREĐAJE PRVAK					
	EX YU GLUMICA SAVIĆ KALJI					UGLJIK AUSTRIJA		ANNO- DOMINI PRVO SLOVO		
SPRAT (HRV.)				BRAND PRODAV- NICA KERAMIČKIH PLOČICA					KISIK	

RJEŠENJE:
VODORAVNO: KPK, JUNOŠA, ARRIS, APEL, RESSA, TEH, DVTK, POLIP, IOIO, ODE, ODO, KDS, IR, LINOLEUM, G, OTISAK, OSA, GEC, SRJEM,
ILJA RJEPIĆ, JI, TETICA, A, BA, ICADE, SONJA, C, AD, KAT, SAYA, O
OKOMITO: KARDIOLOGIJA, K, PREVOĐIOCI, SA, KRŠTIONICA, BOT, ISKO, OS, RTANJ, JSA, KLASJE, AS, U, P, DEKRETI, A, NATO, SU, IPI-
CCY, OPELO, MOJICA, A, ŠEHIDI, SENADA, AL, PERGAM, EDO

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Katastrofa ublažena u finišu

PANČEVO - U derbiju 9. kola *Bačka 1901* je gostovala u Pančevu i protiv jednog od najozbiljnijih rivala u borbi za leadersku poziciju, ekipe *Dinamo 1945*, zabilježila poraz rezultatom 4:2 (2:0). Domaćini su bolje otvorili utakmicu i pogotcima u 9. i 17. minuti došli u obećavajuću prednost. Gosti su do odmora u dva navrata imali vrlo ozbiljne prigode za promjenu rezultata, no, domaći vratar je za **Glišovića** i **Manojlovića** bio nesavladiv. U nastavku, nakon još nekoliko nerealiziranih prigoda ispred oba vratara, domaćini su zgoditcima u 60. i 73. minuti podvostručili prednost s poluvremena. U posljednjih desetak minuta Subotičani su napadali i stvarali nove prigode. Prvo je Manojlović s ruba kaznenog prostora jakim udarcem pogodio vratnicu Pančevaca, a potom su Glišović u 81. i **Vujošević** u 90. minuti poraz sveli u podnošljive okvire. U narednom kolu, u novom derbiju, *Bačka 1901* će ugostiti *Tisu* iz Adorjana.

Prva pobjeda

ČONOPLJA - Na igralištu u Čonoplji *Sloga* je u 9. kolu podijelila bodove s favoriziranom ekipom *Prvi maj* iz Rume, rezultatom 1:1 (1:1). Domaćini su propustili veliku priliku za osvajanje cijeloga plijena, koji bi im u nastavku prvenstva bio vrlo dragocjen u borbi za opstanak u ovom rangu natjecanja. Iskusna i kvalitetna gostujuća ekipa već u 11. minuti, nakon jedne brze kontre, dolazi u prednost. Čonopljanci se nisu zbunili, nastavili su s napadima, a pogotkom **Dejana Stojakovića** u 28. minuti uspjeli su poravnati. Nakon odmora domaćini su imali punu inicijativu i potpuno kontrolirali igru. I pored brojnih prigoda, što zbog neefikasnosti domaćih napadača, što zbog odličnih obrana vratara Rumljana, terensku prednost Čonopljanci nisu uspjeli i materijalizirati. I u narednom kolu *Sloga* će biti domaćin, ovoga puta u derbiju začelja protiv *Slobode* iz Novih Kozaraca.

Probudili se u nastavku

STARA PAZOVA - Iako je prije gostovanja u Staroj Pazovi bio favorit, *Radnički 1912* iz Sombora je rezultatom 1:1 (0:0) podijelio bodove s domaćim *Jedinstvom*. Poduzimljiviji gosti su više napadali, igrom opravdali ulogu favorita i stvorili veći broj obećavajućih situacija pred vratima domaćina. Vratar *Jedinstva* dovodio je do očaja napadače *Radničkog 1912*. Bravuroznim intervencijama uspijeva je zaustaviti oštre udarce **Švelje**, **Dimitrića** i **Goronjića**. Na suprotnoj strani Staropazovčani su rijetkim kontranapadima bezuspješno pokušavali ugroziti mladog vratara **Pehilja**. U nastavku se igralo s još više tempa, a već u 51. minuti domaćini su došli u prednost. Somborci su nastavili s napadima, a u 74. minuti uspjeli su poravnati. Loptu odbijenu od grede nakon oštrog udarca Dimitrića zahvatio je **Terzić** i zatresao mrežu ovoga puta nemoćnog vratara domaćina. Mreže se do kraja više nisu tresle, a s još nekoliko sjajnih intervencija vratar domaćina je opravdao epitet igrača utakmice. I u narednom kolu Somborci će gostovati. U Rumi će odmjeriti snage s ekipom *Prvog maja*.

Vojvođanska liga Sjever

U derbiju podjela bodova

SOMBOR - U okružnom derbiju odigranom u sklopu 8. kola somborski *Radnički* je na svojem travnjaku prepustio bod apatinskoj OFK *Mladosti Apa* rezultatom 1:1 (1:1). Domaćini su bolje otvorili susret i već u 3. minuti pogotkom **Krunića** došli u minimalnu prednost. U nastavku Somborci prepuštaju terensku inicijativu gostima, a izgledne situacije pred vratima **Jeličića** stvaraju iz brzih kontri. Apatinci su nekoliko ozbiljnijih napada završavali zamalo nepreciznim udarcima, pa opasnosti po **Zorića** nije bilo, sve do samog finiša prvog poluvremena kad gosti uspijevaju poravnati. Na dobro ubacivanje **Miškovića** u 45. minuti loptu je u mrežu Somboraca špicom kopačke pospremio **Jovović**. U drugom poluvremenu gosti su bili razigraniji i agilniji, iako su u 65. minuti zbog isključenja **Vejnovića** ostali s igračem manje. U posljednjih pola sata igre Somborci su stvorili više prigoda za novu prednost, ali i Apatinci za potpuni rezultatski preokret, no vratari su ostali nesvladivi. U samom finišu utakmice, nakon velike greške vratara Zorića, Jovović se nije uspio po drugi put upisati na listu strijelaca, s nekoliko metara je pogodio vratnicu. Dojam je da je podjela bodova najpravičniji ishod u okružnom derbiju. U narednom kolu *Radnički* će gostovati u Odžacima kod *Tekstilca*, a Apatinci će u derbiju ugostiti *ČSK Pivaru* iz Čelareva.

Otkinuli bod favoritu

ČELAREVO - Na gostovanju u Čelarevu odlična ekipa *Tavankuta* je u 8. kolu rezultatom 1:1 (1:0) neočekivano uzela veliki bod izrazitom favoritu i jednom od najozbiljnijih aspiranata na leadersku poziciju, ekipi *ČSK Pivare*. Na iznenađenje domaćina, Tavankučani su od samog početka pokazali želju za nadigravanjem, pa su u takvoj igri stvorili i nekoliko vrlo izglednih situacija pred vratima domaćina. U prvom poluvremenu *Pivara* je imala blagu terensku inicijativu, ali su im napadi bili jalovi, osim u 22. minuti, kad je lopta u kaznenom prostoru udarila u ruku kapetana *Tavankuta* **Vizina**. Dosuđeni penal domaćini su realizirali i na odmor otišli s minimalnom prednošću. U nastavku domaćin pada u igri, a gosti sve opasnije napadaju i stvaraju vrlo ozbiljne prigode za poravnanje. Dobru igru Tavankučani su materijalizirali u 74. minuti pogotkom **Skenderovića** za poravnanje, što je ujedno bio i konačni rezultat utakmice. U narednom kolu *Tavankuta* će u svojstvu izrazitog favorita ugostiti ekipu *Obilića* iz Novog Kneževca.

Područna liga Sombor

Novi poraz Somboraca

SOMBOR - Somborski ŽAK poražen je na domaćem travnjaku i u 8. kolu, ovoga puta od doprvaka, ekipe *Budućnosti* iz Mladenova, rezultatom 1:2. Domaćini igrom nisu razočarali, odlično su parirali jednom od najozbiljnijih kandidata za leadersku poziciju, međutim, prevagnulo je iskustvo Mladenovčana. Somborci su jedino uspjeli pogotkom **Jovanovića** s bijele točke prepoloviti prednost gostiju. U narednom kolu ŽAK će gostovati u Obrovcu, kod petoplasiranog *Borca 46*.

Prinudni odmor

BAČ - Ekipa *Tvrđave* iz Bača trebala je u 8. kolu gostovati u Karavukovu, kod dofenjeraša *Poleta*. Kako su odlukom odžačkog kriznog stožera zabranjena sva sportska i kulturna događanja na području Općine Odžaci, utakmica je odgođena do ukidanja ove odluke.

Područna liga Subotica

Novi poraz

BAJMAK - Iako je donedavno bio u krugu najozbiljnijih kandidata za lidersku poziciju, *Radnički 1905* je u 7. kolu ostao bez bodova na svojem travnjaku. Nakon poluvremena bez zgođitaka, hrabra igra ekipe *Đurđina*, nakon goleade u nastavku, nagrađena je rezultatom 2:3 (0:0). U narednom kolu Bajmačani će gostovati u Malom Idošu kod *Edšega*, a *Đurđin* će ugostiti ekipu *Jadrana* iz Feketića.

MNL Sombor - Apatin - Kula - Odžaci 1. razred

Prigrevčani potopili Monoštorce

PRIGREVICA - U 6. kolu *Dunav* je u Prigrevici poražen od lidera *Bratstva 2019* katastrofalnim rezultatom 6:0 (5:0). Domaćini su već u prvom poluvremenu pokazali koliko su jaki i u mreži Monoštoraca pukla je petarda. Ekipa Prigrevčana je jednostavno prejaka za ovu ligu, pa će planovi čelnništva kluba o usponu do Srpske lige Vojvodina tijekom narednih nekoliko sezona vjerovatno biti i realizirani. U narednom kolu Monoštorci će ugostiti dopravka, ekipu *Lipara* iz istoimenog mjesta.

Novi nenadani poraz

SIVAC - U 6. kolu *Dinamo 1923* je na gostovanju u Sivcu od zahuktalog *Poleta* poražen rezultatom 3:0. Ovom pobjedom do-

maćini su na ljestvici pretekli Berešce za dva mjesta i dva boda. U narednom kolu *Dinamo 1923* će teško popraviti plasman, jer će ugostiti ekipu neprikosnovenog lidera, prigrevackog *Bratstva 2019*, koja je u dosadašnjih šest utakmica mreže protivnika tresla čak 35 puta, a primila svega dva pogotka.

MNL Sombor - Apatin - Kula - Odžaci 2. razred

Sonćani poraženi u Telečki

TELEČKA - U 4. kolu sonćanski *Dinamo* je poražen rezultatom 4:1 (3:1) od trenutačnog lidera, preporođene ekipe *Telečke*. Domaćini, koji su se u ljetošnjem prijelaznom roku znatno pojačali ovo je bila treća pobjeda u tri odigrane utakmice. U narednom kolu *Dinamo* će biti slobodan.

Bodovi iz penala u posljednjim minutama

RASTINA - U 4. kolu, na gostovanju u Rastini, ekipa *Jedinstvo Lemeš* je rezultatom 1:1 osvojila bod protiv neugodnih domaćina, *Rastine 1918*. U narednom kolu Lemešani će ugostiti ekipu *Sport* iz Bezdana.

Rukomet žene

Somborke ostaju drugoligašice

SOMBOR - U drugoj utakmici baraža za popunu Prve lige Sjever somborski ŽRK *Ravangrad* ugostio je ekipu *Laki* iz Crvenke i zabilježio poraz rezultatom 29:34 (13:15). Kako su Somborke i u prvoj utakmici baraža na gostovanju u Rumi poražene (40:23 (17:11)) i naredne sezone će se natjecati u sjevernogrupi Druge lige.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Rasplet

Kada ovaj pogled budete čitali sve nedoumice glede hrvatskih predstavnika u skupinama Lige prvaka bit će razriješene. Naime, jučer (četvrtak) *Dinamo* je doma odigrao protiv *Flore*, a *Rijeka* je gostovala kod *Copenhagena*. Najljepše bi bilo da su obje hrvatske momčadi izborile pozitivne rezultate i materijalizirale ih prolaskom u skupine (ali i solidnim financijskim injekcijama od krovne europske nogometne federacije). Nažalost to nije uspjelo ostalim hrvatskim momčadima, *Hajduk* je ispao od *Galatasaraya* (0:2), a *Lokomotiva* od *Malmoa* (0:5).

U međuvremenu, zbog već spomenutih euro ispita, 6. kolo 1. HNL je odigrano bez sudjelovanja *modrih* i *bijelih*. Ali i bez njih je bilo zanimljivih duela. *Osijek* je pod vodstvom vjerojatno najboljeg hrvatskog trenera u ovom trenutku (**Bjelica**) upisao i treću pobjedu u nizu (svladana je *Gorica* s 2:1) i već stigao na

diobu trećeg mjesta. *Hajduk* je, također, upisao svoj treći prvenstveni 'pun pogodak' (*Varaždin* 2:0) i obranio priključak za vrh. Konačno, *Istra* je jednim golom u mreži *Šibenika* zabilježila prvu prvenstvenu pobjedu (1:0) i uvrstila se među četiri momčadi na začelju koje imaju četiri boda (*Istra*, *Slaven*, *Šibenik* i *Lokomotiva*). Znakovito je kako posljednju poziciju zauzima momčad koja je prošlu sezonu osvojila naslov viceprvaka i bila, uz *Dinamo*, hrvatski predstavnik u Ligi prvaka.

Listopad će donijeti i određeni rasplet događanja u Ligi nacija, koja baš i nije najuspješnije započela za Hrvatsku nogometnu reprezentaciju. Dva uvodna poraza protiv Portugala i Francuske (europski i svjetski prvaci), mogu se još i nekako opravdati smjenom generacija, ali predstojeći ogled sa Švedskom bit će ispit istine ove generacije vatrenih i svojevrsni test za budućnost. Sve osim domaće pobjede bio bi neuspjeh. Tri dana kasnije slijedi uzvratni ogled protiv Francuske, ponovno doma, a kakav će biti rezultat ostaje nam vidjeti kada za to dođe vrijeme.

Nadajmo se kako će svi raspleti dobro proći...

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Tragovi šokaca, Bač

Iz Ivković šora

Nika tarapana

Piše: Branko Ivković

Faljen Bog čeljadi, ja jutros idem u dućan rad kruva pa ni pet ni šest susritnem mog dobrog pajdaša Tomu, zovedu ga Tošo iz Tavankuta, al nisam ga vidijo već misecima, stigli smo se samo javit jedan drugom, dignit šešir i kast faljnis jel to ovim našim Somborskim drumom leti limuzina do limuzine, neda odvida ni sekundu, mora čovi čekati po dana da mož samo put prići do komšije, a kaskod se išlo uzajmit štogod, sitne paprike, jal papra što zafali za užnu, mislim se u sebi kad bi ta sad užna bila.. Tiram tako dalje i baš sam se razbisnijo, do čeg je došlo, sve se pomodilo, svaka avlija po dvi tri limuzine a drumom prava tarapana. Kadgod se sićam samo išli špediteri, karuce i po di koja limuzina jal kamijon a sad... Gledim i ove mlade, jedno dite pa njim mala limuzina, fali joj ovo, fali joj ono, trese, nije dobro ovo a mi kadgod, ja i moja Jela, imali fiću pa peglicu, dvoje dice odranili i sotim malim limuzinama išli svudan po onoj velikoj državi i nije nam bilo ni malo ni tisno, svit se skroz pogospodijo kad vam lipo velim, ova mladež ni pomislit nebi mogla živit kugod kadgod kako smo odranjeni, jel to dobro jal nije andrak će ga znat, al mislim da je i kadgod bilo dobri običaja i nebi i tribalo samo tako odbacit i zaboravit, zašto se nebi moglo kugod s nošnjama, igrama i svirkom opravljat i načini posla? Mi to probali već fajin davno opravljat po ugledu na Dužijancu, berbu kuruza i sičenja kuružne al nije dugo trajalo, lipo nije svit bijo za tim, a šteta velika jal ovi mladi samo za koju godinu nećedu ni znat kako se kadgod brali kuruzi, a za šiljak i sičivo, klupu i badanj već nisu ni čuli. Doduše išo sam šorom i još uvijek imade digod koja klupica kuružne al samo na okućnici, ko imade veliku avliju pa posadijo koji red u kraj nje, onako pod petu al ta čeljad i sama imadu priko sedamdest godina i još malo pa se ni to neće moć vidit. Sad samo kombaji lete tamo vamo ko muva brez glave, žuri se i svi bi da poso bude gotov još juče, a lipo znamo da je dragi Bog za sve ostavijo vrmena i da će se sve postignit, di neće pa kadgod se radilo s konjima pa se poradilo, a ne sad. Ne bi vam divanijo ni od kaki vesti čeljadi moja, ode kod nas u Ivković šoru je niki dan nestalo struje pa mi se kandar malo pohabala televizija i ne gledam je, a možem vam kast da mi već i dozlogrdilo, kako kažedu posto sam niki zavisao od nje a na njoj stalno isti ljudi, divani mi Periša da on već naviko pa čim krenedu visti on unaprid znade ko će divanit pa mu oma kaže faljnis, divan je uvijek isti pa ga već i zapantijo, a kad završi kaže divandžiji zbogom. Josu mu veli kad je isti divan zašto ondak i gleda, a Periša veli da kad već plaća tu skupu priplatu što oped zakidaje nuz struju onda da štogod i vidi, doduše šta imade i vidit mislim se, meni Jela ne da da gledam zadrugu i parove, a drugog nema čemu se mož čovik bar ismijati... Jal isplakat.. Neg zbogom čeljadi, ja se razdivanijo a moždar vas zadržavam ako ste u poslu, ajd zbogom.

Bač Ivin štodir**Nikada se krenit**

piše: Ivan Andrašić

Puno nji veli, jesen najlipše doba. Izajdeš u polje, sve se lipo šareni ko da omolovo kakigod nebeski moler. Sve dozrilo, cili atar meriše i na gunje i na kukuruze i na cuncukret, a kadgoda najviše meriso na grožđe. Istina, meriso kadgoda i sprolića, al davno, dok se još nisu špricali korovi, neg se kukuruzi parali i okopavali, a po žita bi se zašlo, pa bi se trava čupala ručno. Za bač Ivini stari po cilomu ataru bilo vinograda, lipši o lipšega. O prvoga špricanja do berbe nadaleko se plavili. Danas mož triput obit atar, a taki vinograda najt ni za lik. Jedino digoda, dfaleko o svi puteva, mož vidit kakigod starovircki, o nikoliko redi, što radi di koje staro čeljade. Mož vidit i par novi, veliki, posaditi pri koju godinu, al ti se radu moderno, pa ope nema ni špricanja galicom, ni nakoga okopavanja kako se spominje u stare pisme, ni berbe na mobu. Sve se radi za novce. Zoto se Marka i bač Iva obradovali ko dica ka ji dida Pera zvo u berbu. Jedva i dočekalči taj dan. Ni se ni skroz razdanilo, obadva se digli i umili na bunaru. Još pri nji uranila bač Ivina, pa za dram zamerisala kafa, al i friški paretki. Velu, dida Pera će se obradovat ka ji donesu. Nema ji ko napraviti u njegove kuće. Njegova još pri dvajs godina ošla pivat anđelima, a snaje ko snaje, najlakše jim reć ne znam ništa o toga starovirckoga. Popili kafu, potovarili u Markinu lemuzinu što imali, pa se uputili ko dida Pere doma. Naskaku već o njegovoga kuma Pave vatrena kola i upregniti riđani. Tako svake godine. Kum Pava ima i lipi, novi špediter, ima i maloga fergusona i prikolicu na dva točka, al dida Pera voljijo da mu u berbu dojde na riđana i vatreni kola. Veli i umriće po starovirckomu, pa onda tako može i vinograd brat. Unišli, na dvoru već namistit dugački astal i klupe. Bač Ivina latila nikoliko tanjura i na nji naredala paretaka. Dida Pera muškima naljo polučke rakije, a ženckima štamblike nikakoga likera višnjama što sam pravijo. Pomolili se, nazdravili i založili paretcima. Na kola natovarili otvoro bure i na njega metnili mlin. Iz vojata izvukli i presu, odneli je ko kace. Ka će se već krenit potovarili košareve, u jednoga metnili što se pripravilo za frustuk. Policu slanine, šunku i debelu kobasicu što se ostavilo za berbu. U jedne košarice poneli luka, sose i paprike još ima u baščice na kraj vinograda. Lapinja će nusput uzet ko pekara, dida Pera narućijo još juće. Na kola se udesilo i nikoliko čeljadi, drugi ošli na bicigla. Bač Iva i Marka se nikako stisli nuz kočijaša, žene posidale u šaraglje na košareve. Bač Ivina i još dvi ostale ko dida Pere doma, one će zamisit ukiselo gibanicu, velike dvi struke makom i i isto toliko orasima i pometat nastal sve što triba za ručak. A znade se, ko dida Pere se za berbu kuva ovči paprikaš. I to ne makarkaki. Dojde ga skuvat selcki čoban. Taj se otranijo međ ovcama, pa cigurno znade najbolje. Dida Pere, ka se krenilo, bilo puno srce. Jedino mu se steškalo što mu nema dice ni snaja. Vada su tamo u varoši jako zauzeti, misli se, pa nisu mogli dojt. A tuko jim depešu.

NARODNE POSLOVICE

- Dobar čovjek uvijek ostaje početnik.
- Oboje je zlo: i svima vjerovati, i nikome.
- Blago onom tko zna da ne zna, a hoće da zna.

VICEVI, ŠALE...

Kaže majka kćeri:

- Kćeri, onaj tvoj muž, a moj zet, sve mi se čini da se baš i ne raduje kad ja dođem u goste.

A kćer će:

- Ma ne mama, on ti je malo spor i sporo misli. On će se radovati tek kad ti odeš.

Razgovaraju dvojica poduzetnika:

- Ne mogu spavati. Posao ne ide otkako su uveli ove mjere, moram dijeliti otkaze. Zadužen sam do grla. A ti?

- K'o beba.

- Kako, kad si dužan kao i ja?

- Sat spavam, sat plaćem.

MUDROLIJE

* Drugi dio života kod pametnog čovjeka sastoji se u oslobađanju od ludosti, predrasuda i pogrešnih mišljenja koje je stekao tijekom prvog dijela života.

* Ako zatvorite vrata svim manama, i istina će ostati vani.

* Ako uspijemo pobijediti naše strasti, to je više zbog njihove slabosti nego zbog naše snage.

Vremeplov – iz naše arhive

*VI. Festival bunjevački pisama,
2006., žiri*

**PETAK
2.10.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:16 Gorski spašavatelji
11:07 Riječ i život: U skladu sa svijetom
12:00 Dnevnik 1
12:27 Diva, telenovela
13:18 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:01 EBU: Moja nepoznata Amerika - Portoriko: u ranjenome raju, dokumentarna serija
15:59 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
18:43 Najava
19:00 Dnevnik 2
20:10 Na rubu, američki film
21:55 5.com s Danielom: Josipa Lisac i Bojan Navojec, zabavni talk show
22:54 Dnevnik 3
23:26 Tajne i laži savršenog zločina, američki film
01:05 EBU: Moja nepoznata Amerika - Portoriko: u ranjenome raju, dokumentarna serija
01:57 Frankie Drake istražuje
02:39 Dr. Oz
03:32 Rođeni za divljinu, dokumentarna serija
04:20 Karijski svijet, telenovela
05:06 Dnevnik 2
05:55 Diva, telenovela

05:26 Kultura s nogu
05:48 Regionalni dnevnik
06:31 Juhuhu
06:32 Ro-Ro-Rođendan
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:02 Učitelj Kees
10:27 Detektivi za životinje, dokumentarna serija
10:58 Mačji planet: Ruska plava mačka
11:32 Veterinar Engel
12:24 EBU: Rimski praznici Catherine Fulvio
13:24 Mala ubojstva Agathe Christie: Trik je u zrcalima,

francuski film
15:06 George Clarke - Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:47 Rođeni za divljinu, dokumentarna serija
17:40 Bitange i princeze
18:14 Šlep šou: Meritas
19:02 Alvin i vjeverice
19:29 POPROCK.HR
20:05 Životinjski podmladak
21:00 EBU: Einstein - Teorija ljubavi, serija
21:50 EBU: Einstein - Teorija ljubavi, serija
22:41 EBU: Bitka na Galipolju, 32 sata - serija
00:28 Mala ubojstva Agathe Christie: Trik je u zrcalima, francuski film
02:03 Noćni glazbeni program - Spotovi
03:00 Košarka, NBA: LA Lakers - Miami Heat, prijenos 2.utakmice finala
05:30 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
3.10.2020.**

06:57 Klasika mundi: 46. varaždinske barokne večeri - ansambl La Ritirata pod umjetničkim vodstvom Josetxua Obregona, snimka
07:58 Rijeka bez povratka, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma, multinacionalni magazin
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:37 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:13 Potrošački kod
16:43 Manjinski mozaik: San plesom postade
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kultura s nogu
17:48 Lijepom našom: Ogulin
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 7
20:10 Zvijezde pjevaju
21:50 Loto 7 - izvještaj
21:55 Metro, američki film
23:55 Dnevnik 3
00:32 Potjera, američki film
01:57 Dnevnik 3
02:20 Rijeka bez povratka,

američki film
03:45 Skica za portret
03:56 Veterani mira
04:41 Prizma, multinacionalni magazin
05:26 Dnevnik 2
06:15 Lijepom našom: Ogulin

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:00 Jack London: Američka pustolovina, dokumentarni film
11:00 Vrtlarica
11:30 EBU: Tajne irskog krajolika
12:25 Dom na kvadrat
13:00 Špica, riva, korzo
13:45 Auto Market
14:25 Košarka, NBA: LA Lakers - Miami Heat, snimka 2.utakmice finalne serije
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Stani v Zagorju: Bednja, dokumentarna serija
16:55 Košarka PH: KK Gorica - KK Zadar, prijenos
19:00 Alvin i vjeverice
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Kauboji i izvanzemaljci, američko-indijski film
22:05 Preživljavanje u divljini
22:55 Vikinzi
23:50 Osumnjičeni: Tennison, serija
01:20 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
4.10.2020.**

07:40 Živjeti slobodno, britansko-američki film
09:18 Pozitivno
09:48 Biblija
09:58 Marija Bistrica: Hodočašće hrvatskih vojnika i redarstvenika - misa, prijenos
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:03 Nezaobilazno ljeto, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 A Porina dobiva...

Miljenko Prohaska, glazbeno-dokumentarna serija
21:05 Loto 6 - izvještaj
21:11 EBU: Ratni dnevnik Aleksandra Solženjicina, dokumentarni film
22:11 Dnevnik 3
22:45 Živjeti slobodno, britansko-američki film
00:22 Nedjeljom u 2
01:17 Dnevnik 3
01:32 Vijesti iz kulture
01:40 Nezaobilazno ljeto, američki film
03:02 Joan Jett - Bad Reputation, glazbeno-dokumentarni film
04:32 Skica za portret
04:49 Dnevnik 2
05:38 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
08:30 Top-lista DTV-a
09:10 Luka i prijatelji
09:40 Agatha Raisin
10:30 Vera
12:05 Prijestolnice slatkog života
12:35 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:35 Sjedni odličan
14:10 Klub 7
15:10 Poldark
16:15 Preživljavanje u divljini
17:00 Fiumanka 2020., reportaža
17:30 Magazin LP
18:00 Stolni tenis, Zagreb open, snimka
19:00 Koncerti i festivali zabavne glazbe
20:05 Plava laguna, film
21:55 Sajam taštine, serija
22:50 Graham Norton i gosti
23:35 Joan Jett - Bad Reputation, glazbeno-dokumentarni film
01:05 Fargo
01:50 Vera
03:20 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
5.10.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Treća dob
12:00 Dnevnik 1

12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Globalna Hrvatska HTV
15:00 EBU: Moja nepoznata Amerika - Granična iskustva New Mexico
15:57 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Obrana Nuštra, dokumentarni film
21:05 Crno-bijeli svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 EBU: Moja nepoznata Amerika - Granična iskustva New Mexico
00:24 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:54 Frankie Drake istražuje
01:39 Dr. Oz
02:24 Dnevnik 3
03:37 Karijski svijet
04:22 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Diva, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život: U skladu sa svijetom
06:34 Juhuhu
06:35 Ro-Ro-Rođendan
06:37 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:08 Učitelj Kees
10:33 Detektivi za životinje, dokumentarna serija
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Veterinar Engel
12:30 Trnsko - priča o jednom kvartu, dokumentarni film
13:30 Banneri ponovno na okupu, američki film
15:00 George Clarke - Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Košarka, NBA: Miami Heat - LA Lakers, snimka 3.utakmice finalne serije
18:20 TV Bingo
19:00 Alvin i vjeverice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion, emisija
21:00 Danny Collins, film
22:45 Zločinački umovi
23:35 Sin, serija
00:20 Banneri ponovno na okupu, američki film
01:45 Noćni glazbeni program

**UTORAK
6.10.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 EBU: Moja nepoznata Amerika, dokumentarna serija
15:57 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu: Mirko Filipović, Cro Cop
21:05 Planeti - Jupiter, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 EBU: Moja nepoznata Amerika, dokumentarna serija
01:07 Frankie Drake istražuje
01:52 Dr. Oz
02:37 Dnevnik 3
02:52 Rođeni za divljinu, dokumentarna serija
03:42 Karipski cvijet, telenovela
04:27 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Diva, telenovela

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Ro-Ro-Rođendan
06:37 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:07 Učitelj Kees
10:32 Detektivi za životinje, dokumentarna serija
11:05 kreativac
11:35 Veterinar Engel
12:25 Veliki majstori slikarstva
13:25 Zrcalo, američki film
15:10 George Clarke - Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Rođeni za divljinu, dokumentarna serija
17:35 Bitange i princeze
18:15 Šlep šou: RI rock
19:05 Alvin i vjevice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Judi Dench u pustolovini na Borneu, dokumentarni film
21:00 Bonjour Anne, američko-japanski film
22:35 Zločinački umovi
23:25 Sin, serija
00:10 Zrcalo, američki film
01:55 Noćni glazbeni program - Spotovi
03:00 Košarka, NBA: Miami Heat - LA Lakers, prijenos
4.utakmice finala

SRIJEDA 7.10.2020.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela

13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:35 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:05 Alžir iz zraka, dokumentarni film
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 7
20:10 Romano Bolković - 1 na 1: Ratko Knežević, talk show
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:05 Mijenjamo svijet - EBU: Stalin - The Last Days - dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Alžir iz zraka, dokumentarni film
00:15 Istrage prometnih nesreća
00:40 Frankie Drake istražuje
01:25 Dr. Oz
02:10 Dnevnik 3
02:33 Rođeni za divljinu, dokumentarna serija
03:23 Karipski cvijet
04:08 Eko zona
04:33 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Diva, telenovela

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:07 Učitelj Kees
10:32 Detektivi za životinje, dokumentarna serija
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Veterinar Engel
12:25 Planeti - Jupiter,

dokumentarna serija
13:25 Bekas, švedsko-finski film
15:05 George Clarke - Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Rođeni za divljinu, dokumentarna serija
17:35 Košarka, NBA: Miami Heat - LA Lakers, snimka
4.utakmice finalne serije
19:05 Alvin i vjevice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet: Trenuci koje pamtim - Povratak u Torino, Italija 1990., dokumentarna serija
21:00 Hitler: konačni pad, njemačko-talijansko-austrijski film
23:35 Zločinački umovi
00:25 Sin, serija
01:10 Bekas, švedsko-finski film
02:45 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 8.10.2020.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Cimbula i cimbulaši, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Otkrivamo Hrvatsku: Silba
14:30 Prometej
15:00 Alžir iz zraka, dokumentarni film
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2

20:03 Loto 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Loto 6 - izvještaj
21:05 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Alžir iz zraka, dokumentarni film
00:20 Frankie Drake istražuje
01:10 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3
02:18 Rođeni za divljinu
03:08 Karipski cvijet
03:53 Neuspješan skroz, emisija pučke i predajne kulture
04:18 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Diva, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:05 Pozitivno
11:35 Veterinar Engel
12:32 A Porina dobiva... Miljenko Prohaska, glazbeno-dokumentarna serija
13:29 Politika ljubavi, film
15:00 George Clarke - Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Rođeni za divljinu
17:35 Bitange i princeze
18:15 Šlep šou: Pips, chips & videoclips
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 Zagrebačke priče 3
22:45 Zločinački umovi
23:35 Sin, serija
00:20 Politika ljubavi, film
01:45 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna - na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* - o političkim i kulturnim događanjima u zajednici - nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nator iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Turistički vodič za pomoćnog kuhara

»Svaka čast. Pratimo sve što pišeš i uživamo«, rekao mi je poznanik u prolazu.

Priznajem da me je to iznenadilo. Naravno, vjerujem u to, ljude zanima ovaj odjeljak i da rado saznaju nešto novo i zanimljivo o poznatim ili nepoznatim destinacijama i još kada su priče iskustvene ili osobne, to daje neku bližu notu i čitljivost je zajamčena. Ne sporim to, iznenadila me je gesta da je dojam podijeljen i tu nije bio kraj razgovora.

»Da li si ti bila na svim tim mjestima o kojima pišeš?«, dodao je još jedno pitanje.

Na neki svoj čaroban način jesam. – I stvarno je tako. Naravno, posjetila sam mnoga mjesta u pravom smislu te riječi, fizički se prevezla u ta mjesta, ali sam za mnoga mjesta odmašala svoja putovanja, istraživala neke destinacije kroz knjige, Internet i tuđe priče, do takvih detalja da bih mogla pričati drugima o njima s istim žarom kao da sam šetala lokalnom tržnicom, razgovarala s gradskom knjižničarkom ili skitnicama.

»A odakle ti inspiracija?«, pitanje je koje mi najčešće postavlja.

Pa jednostavno je imam. Pustim i ona me uvijek pronađe. Čak i kad pomislim da će me ovaj put zaobići i kad je u panici počnem sama tražiti i usmjeravati na neka čudna, nepoznata odredišta, odjednom me pronađe sama.

Kuharski poziv

Tako me je Linz pronašao. Taman kad sam pomislila da nemam posebnu ideju o sljedećoj prirodi koja će me očarati, naišla je ponuda koja se ne odbija ili je barem vrijedi čekati. A samo sam spomenula da bih voljela pokušati biti pomoćnica kuhara tjedan dana. I hop, poziv, pa hajde u Linz, ja radim tamo u kuhinji i sve pripremamo.

Koliko razmišljate kada vas netko pozove u grad u kojem nikad niste bili? I ja isto, ništa ne razmišljam, ali čekam da se cijela situacija malo smiri, da se ne moram testirati i istražujem za to vrijeme.

Što me čeka u Linzu

Znam da je blizu češke granice, da je **Mozart** neko vrijeme živio u Linzu i da je **Adolf Hitler** rođen u njegovom predgrađu i znam da je na Dunavu. Možda znam još nešto, ali ne mogu se sjetiti odmah.

To je treći najveći grad u Austriji, nakon Beča i Graza, smješten na obali Dunava, gospodarsko i kulturno središte pokrajine Gornje Austrije, poznat po svom starom gradu, ali i kao središte austrijske teške industrije.

Dug je popis svega što je o Linzu napisano u svakom vodiču, pa ne bih obraćala pažnju na to prije svog posjeta. Ono što ga najbolje opisuje u ovom kontekstu je da je Linz od 2014. godine dio UNESCO-ove mreže kreativnih gradova, a to je očito i zbog mnoštva muzeja koje možete posjetiti. Dakle, na prvom mjestu je dugačak popis muzeja, koje svakako želim posjetiti, ali prije svega želim se popeti na Postlingberg, koji se nalazi u sjevernom dijelu Linza i do kojeg vodi Pöstlingbergbahna, uskotračna željeznica koja se penje strmim brežuljcima i nudi gradski krajolik Linza i mnoštvo prekrasnih krajolika.

Sljedeći na mom popisu je definitivno Altstadt ili stari grad za koji kažu da je prekrasan, lagan za navigaciju i poziva u šetnju. A što se tiče šetnje, planiram duge šetnje Dunavom i svakako posjet Botaničkom vrtu koji doseže 40.000 m² ogromnih prekrasnih vrtova egzotičnih biljaka i cvijeća. Jedan je od najbolje očuvanih botaničkih vrtova u Europi. Planiram posjetiti središte grada, Hauptplatz, subotom, jer je tada trg prepun mnogih štandova lokalnih prodavača, gdje na buvljaku za nekoliko eura možete kupiti razne komade, od super jeftinih korisnih stvari do onih preskupih koji vam nikada u životu neće trebati. Podsjeća me na kupovinu najdražeg rabljenog džempera na sličnoj tržnici u Madridu. Volim takve komade.

Kad bolje pogledam situaciju, ne znam kako ću za tjedan dana moći naučiti se za kuhara i posjetiti sve što me zanima. Zapravo se nadam da će mi domaćini produžiti boravak.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM
OSIGURANJE

www.mlos.rs
011/ 715 33 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

XIX. DANI HRVATSKE KNJIGE I RIJEČI

dani Balinta Vujkova
26. IX. – 9. X. 2020.

Program:

subota, 26. 9. – stručni skup za prosvjetne djelatnike u Tavankutu

četvrtak, 1. 10. – Narodna književnost u školi

– u spomen na Balinta Vujkova Didu – putem YouTube kanala Hrvatske čitaonice

petak, 2. 10. – Međunarodni stručni skup knjižničara

„Čitanjem do uključenosti“ – putem ZOOM platforme

srijeda, 7. 10. – Književni salon – Gradska knjižnica Subotica u 19 sati

MULTIMEDIJALNA VEČER

petak, 9. 10. 2020. u 19 sati

Gradska knjižnica Subotica

DODJELA NAGRADE HRVATSKE ČITAONICE

ZA ŽIVOTNO DJELO NA PODRUČJU KNJIŽEVNOSTI

– književniku i prevoditelju **MATIJI MOLCERU** (Subotica)

DODJELA NAGRADA Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata

„**EMERIK PAVIĆ**“ za najbolju knjigu u 2019. godini

„**ANTUN GUSTAV MATOŠ**“ trijenalna nagrada

za najbolju knjigu poezije 2017. – 2019.

Program podržali:

Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Grad Subotica, Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu, Hrvatsko nacionalno vijeće, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama

Glavni organizator: Hrvatska čitaonica Subotica

Suorganizatori: Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata – Gradska knjižnica Subotica – Zagrebačko knjižničarsko društvo – Fondacija za razvoj hrvatske zajednice u Republici Srbiji „Cro-Fond“ i Hrvatsko nacionalno vijeće